

Pekka Mönttinen

Kulttuurinen osallisuus nuorisotyössä

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Kulttuurituottaja (ylempi AMK)
Kulttuurituotannon koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Päivämäärä 12.5.2011

Tekijä(t) Otsikko	Pekka Mönttinen Kulttuurinen osallisuus nuorisotyössä
Sivumäärä Aika	90 sivua + 2 sivua liitteitä 12.05.2011
Tutkinto	Kulttuurituottaja (ylempi AMK)
Koulutusohjelma	Kulttuurituotannon koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	-
Ohjaaja(t)	Tuomas Auvinen

Opinnäytetyössäni tarkastelen erityisesti niitä taidepohjaisia toimintoja nuorisotyössä, jotka ilmentävät nuoren osallisuutta, yhteisöllisyyttä, sosiaalista kasvua ja hyvinvointia.

Parhaimmillaan tämä mahdollistaa nuorelle osallisuutta toimimiseen yhdessä toisten kanssa niin henkilökohtaisten, yhteisöllisten kuin yhteiskunnallisten asioiden parissa ja mahdollisuuden vaikuttaa niihin. Katalysaattorina toiminnalle on lasten ja nuorten osallisuuteen liittyvä kehittämistyö Helsingissä.

Kulttuurista nuorisotyötä olen selvittänyt haastatteluilla ja tutkimalla toiminnan vaikuttavuutta nuorten hyvinvointiin ja luovuuteen. Olen haastatellut taide-ohjaajia, jotka ovat esimerkein avanneet kulttuurisen nuorisotyön hyviä toimintatapoja ja menetelmiä. Kulttuurisen nuorisotyön menetelmät ja toimintatavat tarjoavat malleja nuorisotyölle ja kouluille taide -ja yhteisökasvatuksen kehittämistyölle.

Nuorisotyö perustuu vapaaehtoisuuteen, johon nuori osallistuu vapaa-aikanaan ilman pakkoa. Se poikkeaa selkeästi koulusta, jossa nuoren osallistumiselle on lakisääteinen velvoite. Nuorisotyö on mielestäni kasvatustyötä, joka perustuu pääasiassa non-formaaliin oppimiseen ja poikkeaa siten kouluopetuksen muodollisuudesta.

Sosiokulttuurinen innostaminen on suhteellisen uusi käsite Suomessa. Kulttuurinen nuorisotyö antaa erinomaisen mahdollisuuden sosiokulttuurisen pedagogiikan toteuttamiselle. Se tarjoaa työn sisällölliselle kehittämiselle uusia mielenkiintoisia näkökulmia. Kulttuurinen nuorisotyö on nimenomaan yhdessä toimimista ja kokemista. Siihen liittyvät sosiaaliset taidot, esimerkiksi vuorovaikutus, keskustelu, kuuntelu, sekä osallistuminen ja vaikuttaminen.

Taidelähtöinen toiminta tarjoaa nuorelle mahdollisuuden ilmaista itselle tärkeitä asioita ja

kokemuksia. Samalla taiteen kaltainen toiminta tarjoaa sellaisia henkisiä, kulttuurisia ja sosiaalisia taitoja, jotka tekevät mahdolliseksi itselle hyvän elämän elämisen. Taide voi olla myös nuorelle tärkeä keino oman elämän suunnan ja merkityksen löytämisessä, se voi helpottaa ja auttaa nuoruuteen liittyvissä ongelmissa. Nuoruus on oman identiteetin muotoutumista ja elämänarvojen etsimistä.

Nuorisotyöllinen pedagogiikka liitettynä taiteen ja kulttuurin olemukseen luo toimivan kokonaisuuden- kulttuurisen nuorisotyön.

Avainsanat

hyvinvointi, kulttuurinen nuorisotyö, nuorisotyö, nuoruus, sosiokulttuurinen innostaminen, yhteisöllisyys, osallisuus, vaikuttaminen

Author(s) Title	Pekka Mönttinen Cultural youth work
Number of Pages Date	90 pages + 2 appendices 12 May 2011
Degree	Master of Culture and Arts
Degree Programme	Degree Programme in Cultural Management
Specialisation option	Name of the specialisation option
Instructor	Tuomas Auvinen

This thesis focuses particularly on those arts based functions in youth work that embody youth's involvement, communality, social growth and wellbeing. At the best these arts based functions allow the young a place to work together and explore personal, communal and social themes and a chance to have effect on these issues. A catalyst for this action is the development work involving children and youths that is done in Helsinki.

This cultural youth work has been examined by doing interviews and by exploring the effectiveness of action in youth's health and creativity. For instance, art-directors have been interviewed that have themselves opened new ways into cultural youth work.

Methods and procedures of the cultural youth work offer us examples for youth work and schools art-and society education development work.

Cultural youth work is specifically acting and experiencing together. It involves the social skills such as interaction, conversation, listening, being involved and affecting.

Youth work is based on voluntariness, in which the young person actively participates in their spare time without any force. Youth work is clearly different from schools, where there is a legal obligation for the person. This thesis suggests that youth work is clearly education that is mainly based on non-formal learning and by that departs from the formality of school education.

Social cultural inspiration is a relatively new concept in Finland. Youth work and especially cultural youth work offers an excellent opportunity to execute social cultural pedagogy. It offers an interesting perspective on developing the content of the work.

Art based action/education offers many youngsters an opportunity to express personal matters and experiences. At the same time art-based actions offer mental, cultural and social skills that make it possible for a person to live a good and meaningful life. For young people arts can also be a very important way to find direction and meaning in a person's life. It can ease and help problems that youths often experience. Youth may be defined as when your identity takes shape and you search for your life's value.

Youth work pedagogy attached to the essence of art and culture creates a functional entirety to the cultural youth work.

Keywords

wellbeing, youth work, cultural youth work, youth, social cultural inspiration, communality, involvement, influencing

Kulttuurinen osallisuus nuorisotyössä

Sisällys

1.0 Johdanto	1
2.0 Tutkimustyö ja menetelmät	3
3.0 Nuorisotyön tieteellinen tausta	4
3.1. Sosiokulttuurinen innostaminen	6
4.0 Kulttuurinen osallisuus	11
5.0 Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus toimintaympäristönä	17
5.1 Nuorisoasiainkeskuksen organisaatio	18
5.2 Alueellisten palveluiden osasto	18
5.3 Keskitettyjen palveluiden osasto	19
5.3.1 Kohdennettu nuorisotyö	19
5.3.2 Nuorten kansalaistoiminnan toimisto	19
5.3.3 Kulttuurinen nuorisotyö	20
6.0 Osallisuus nuorisotyössä	23
6.1 Helsingin Nuorisoasiainkeskus ja nuorten osallisuus mahdollisuudet	23
6.2 Nuorisotalodemokratia	24
6.3 Nuoret päättävät lähiympäristöstään	25
6.4 Nuorten avoimet foorumit	26
6.5 Kansalaisaktiivisuuden tukeminen	26
6.6 Palautetta ja arviointia nuorten osallisuudesta	27
6.7 Nuorisotalo osallisuuden mahdollistajina	29
6.8 Osallisena osallisuudessa	30
7.0 Taidelähtöinen toiminta – esimerkkejä hyvistä käytännöistä	32
7.1 Puheen voima, kielen luovuus	34
7.2 Taide tiedon syventäjänä	35
7.3 Visuaaliset taidon ja taiteen toiminnot Nuorisoasiainkeskuksessa	37
7.4 Musiikkitoiminnot Nuorisoasiainkeskuksessa	47
7.4.1 Kallio Kukkii ja Kallio kipinöi	49
7.4.2 Helsinki Freedom Records	50
7.4.3 Musiikkitapahtumat	52
7.5 Osallistavaa teatteritoimintaa	53
7.5.1 Esimerkki osallistavasta teatterista	54
7.6. Kulttuuriareena Gloria	57
7.6.1 Osallisuutta Glorian toiminnassa	59
7.6.2 Työllistäminen Gloriassa	59

8.0 Esimerkkejä kulttuurisesta kasvusta, osallisuudesta ja vaikuttavuudesta	61
8.1 Kysely Narrin toiminnassa 1990-2003 mukana olleille nuorille	62
9.0 Taide-ohjaajat, nuo arjen sankarit	72
9.1 Tarinoita nuorten kohtaamisesta	72
9.2 Ryhmän merkitys	74
9.3 Prosessi vai päämäärä?	75
9.4 Ohjaajan merkitys kulttuurisessa nuorisotyössä	76
9.5 Taideohjaajien käsityksiä osallisuudesta ja hyvinvoinnista	77
9.6 Kulttuurinen nuorisotyö luo hyvinvointia	78
10.0 Pohdintoja, johtopäätöksiä ja kehittämisehdotuksia	81
10.1 Pohdintoja ja johtopäätöksiä	81
10.2 Kehittämisehdotuksia	85
Lähteet	89
Liitteet	
Liite 1. Kirjalliset kysymykset Narrin nuorille	
Liite 2. Kysymykset ohjaajille	

1.0 Johdanto

Kulttuurin ja taiteen vaikutus hyvinvointiin on ajankohtaisena teemana noussut esiin paitsi luovuuteen liittyvässä monipuolisessa keskustelussa, myös aiheeseen liittyvien ansiokkaiden tutkimusten kautta. Kulttuurisesti monipuolinen ympäristö ja sosiaalinen pääoma lisäävät hyvinvointia ja luovat edellytyksiä niin yksilö, kuin yhteisö tasolle.

Julkisen sektorin tarjoamat perinteiset kulttuuripalvelut, kuten kirjastot, museot, opistot ja teatterit tarjoavat mahdollisuuden nuorelle osallistua taiteesta ja kulttuurista nauttimiseen. Nämä perinteiset kulttuuripalvelut ja taidemuodot ovat kuitenkin vain yksi nuoren kulttuurin terveyttä ja hyvinvointia lisäävistä mahdollisuuksista.

Opinnäytetyössäni tarkastelen erityisesti niitä taidepohjaisia toimintoja nuorisotyössä, jotka ilmentävät nuoren osallisuutta, yhteisöllisyyttä, sosiaalista kasvua ja hyvinvointia. Kulttuurinen nuorisotyö ja sen keskeisenä sisältönä oleva taidelähtöinen toiminta tarjoaa nuorelle mahdollisuuden harjoittaa erilaisia ilmaisutaitoja, kuten kuvataiteita, keramiikkaa, kädentaitoja, musiikkia, teatteria, valokuvausta, videoilmaisua. Parhaimmillaan tämä mahdollistaa nuorelle osallisuutta toimimiseen yhdessä toisten kanssa niin henkilökohtaisten, yhteisöllisten kuin yhteiskunnallisten asioiden parissa ja mahdollisuuden vaikuttaa niihin.

Vasta viime vuosina yhteiskunnallinen keskustelussa on tuotu esiin kulttuurin merkitystä hyvinvointia edistävänä ja eheyttävänä toimintana. Lisäksi on ilmestynyt useita tutkimuksia ja selvityksiä, jotka osoittavat taiteen ja kulttuurin edistävän hyvinvointia ja terveyttä.

Olen tehnyt vuosia kulttuurista nuorisotyötä, nähnyt työn tuloksia ja niitä merkityksiä, joita nuoret ovat saaneet, kun he ovat saaneet olla osallisena toiminnassa. Ehkä on syytä avata kulttuurista nuorisotyötä nuoren näkökulmasta. Nuoruus on oman identiteetin muotoutumista ja elämänarvojen etsimistä. Nuoruus vaiheessa haetaan suuntaa elämälle, matkalle aikuisuuteen.

Nuorten vapaa-ajalla on keskeinen osa heidän kasvu -ja kehitysprosessiaan. Se mitä nuorena tehdään ja vapaa-aikaa vietetään, vaikuttaa siihen, millaiseksi aikuisuus muodostuu. Nuorten kanssa tehtävässä työssä on jäänyt taka-alalle nuoruusvaiheeseen

liittyvän kasvun tukeminen ja edistäminen. Nuoruusvaiheessa taide voi olla myös tärkeä keino oman elämän suunnan ja merkityksen löytämisessä, se voi helpottaa ja auttaa nuoruuteen liittyvissä ongelmissa. Varsin moni nuori jää ulkopuoliseksi erilaisten kulttuuri-instituutioiden, myös taiteen perusopetuksesta sen tarjoamista taidekokemuksista.

Kulttuurituottajana olen tehnyt satoja tapahtumia, olen myös ollut mukana kehittämässä nuorisotoiminnan sisältöjä, erityisesti kulttuurista nuorisotyötä. Kulttuurituottajan rooliin sopii erinomaisesti myös arvopohjaisten kulttuuritoimintojen mahdollistaminen, jotka edesauttavat ja edistävät kansalaisten hyvinvointia. Tässä kontekstissa kulttuurituottajalla on mahdollista olla myös sisältötuottaja. Lapset ja nuoret tarvitsevat kasvun tukemiseen ja elämän hallintaan liittyviä hyvinvointipalveluja vielä enemmän kuin aikuisväestö. Suhde kulttuuriin ja taiteeseen syntyy lapsuus ja nuoruusvaiheessa. Kuitenkin hyvin usein ollaan leikkaamassa kulttuuripalveluja nimenomaan lapsilta ja nuorilta. Kulttuuri ja taidetoiminnan mahdollistaminen lapsille ja nuorille on sivistyneelle yhteiskunnalle kuuluvaa hyvinvointipalvelua. Kulttuurituottaja tehtäviin kuuluu olla aktiivisesti mukana kehitettäessä yhteiskuntaa ja sen kulttuuripalveluita eri väestöryhmille.

Tulevaisuudessa uskoisin tähän olevan myös suurta tarvetta ja näen yhteistyön lisäämisen eri alojen kulttuurituottajien kanssa mahdollisuutena vahvistaa kulttuurisektorin selviytymisestä julkisen sektorin taloudellisesta kriisistä.

Luovuuden ja kulttuurin merkitys yhteiskunnassa kasvaa edelleen. Samoin kasvaa taiteen ja kulttuurin tekijöiden määrä. Tätä luovuuspääomaa ei kuitenkaan osata vielä riittävästi arvostaa ja käyttää yhteiskunnan eri toiminnoissa. Taiteella, kulttuurilla ja luovuudella on pysyvä arvo sivistyneessä yhteiskunnassa. Luovan työn tuloksia voidaan myös hyödyntää monin tavoin. Tähän liittyvän osaamisen voi odottaa kasvavan vähitellen yhteiskunnassa. Kulttuuri edistää väestön hyvinvointia, sivistystä ja elinikäistä oppimista elinkeinoelämää ja työllisyyttä, alueiden elinvoimaa, teknologista osaamista ja innovaatioita. (Opetusministeriön julkaisu 2009:12 s.15)

Lasten ja nuorten osallisuus on ajankohtainen aihe monella eri tavalla. Nuorten poliittisesta passiivisuudesta ja yhteiskunnallisesta vieraantumisesta kannetaan huolta. Kouluihin kaivataan lisää vaikutusmahdollisuuksia ja nuorten roolia kunnallisessa

päätöksenteossa työstetään eri tahoilla. Osallisuudesta keskustellaan paljon ja nuorten osallisuuden edistämiseksi ollaan rakentamassa erilaisia vaikutuskanavia. Keskusteluun on noussut vaikuttamiskeinoja, miten nuoria voidaan osallistaa ja miten osallisuus nousee esiin nuorisotyössä? Onko kulttuurinen nuorisotyö osallistavaa ja mitä on kulttuurinen osallisuus? Kulttuurista nuorisotyötä on tutkittu ja siitä on kirjoitettu hyvin vähän. Nuorisotutkimuksessa on viime aikoina ilmestynyt muutamia aiheeseen liittyviä opinnäytetöitä ja tutkimusjulkaisuja. Kulttuurisen nuorisotyön sisällöistä, menetelmistä, pedagogiikasta ja työn vaikuttavuudesta on kirjoitettu hyvin vähän.

Käytännön näkökulmaa olen hakenut Helsingin kaupungin nuorisotyön julkaisuista, mutta ennen kaikkea omakohtaisesta kokemuksesta kulttuurisen nuorisotyön parissa. Minulla on ollut mahdollisuus tehdä konkreettisesti kulttuurista nuorisotyötä usean vuoden ajan. Ensin järjestöelämässä ja myöhemmin Nuorten toiminta -ja taidekeskus Narrissa, sekä kulttuuriareena Gloriassa.

Opinnäytetyössäni käsittelen aluksi nuorisotyön tieteellistä taustaa ja ennen kaikkea esittelen sosiokulttuurisen innostamisen teoriaa. Kulttuurisessa nuorisotyössä ohjaaja on nuorten innoittaja ja toiminnan kehittäjä. Opinnäytetyöni tutkimuskohteena on Helsinki kulttuurisen nuorisotyön toimintaympäristönä.

Perusolettamus ja hypoteesini ovat, että kulttuurinen nuorisotyö osallistaa toiminnan piirissä olevia nuoria ja luo hyvinvointia, sekä aktivoi heitä.

2.0 Tutkimustyö ja menetelmät

Opinnäytetyöni tavoitteena on luoda käytännönläheinen kuvaus kulttuurisesta nuorisotyöstä kentästä ja avata osallisuus käsitettä kulttuurisen nuorisotyön näkökulmasta Tähän tehtävään olen perehtynyt työryhmässä, joka perustettiin Nuorisoasiainkeskuksessa vuonna 2010.

Toisena tavoitteena on nostaa esiin kokemuksellista tietoa, sitä hiljaista tietoa, jota kulttuurisen nuorisotyön taide-ohjaajille ja tekijöillä on. Samalla tutkimukseni on

kvalitatiivinen työ, jolla pyrin avaamaan ja laajentamaan käsitystä kulttuurisesta nuorisotyöstä ja sen merkityksistä.

Kokemuksellinen tieto – hiljainen tieto on arvokas pääoma koko nuorisotoimelle. Sen esiintuominen avaa myös kulttuurisen nuorisotyön merkityksiä. Miksi ja miten teemme työtämme ja mitkä ovat työmme tavoitteet? Pohjautuuko työ kasvatuksellisiin tavoitteisiin ja miten se kenties eroaa taideopetuksesta?

Haastattelin kulttuurisen nuorisotyön taideohjaajia ja avaan siten esiin kokemuksellista tietoa, jota työntekijöillä on kulttuurisesta nuorisotyöstä. Lisäksi pohdin, miten esiin nousevia hyviä käytäntöjä olisi mahdollista ottaa huomioon tehtäessä tulevaisuuden suuntaviivoja kulttuuriselle osallisuudelle. Haastattelut on tehty osittain valmiiden kysymysten pohjalta, mutta osittain olen halunnut käydä ”vapaata keskustelua ” kulttuurisesta työstä. Käytän prosessissa osittain toimintatutkimuksellista otetta, mutta myös aineistolähtöistä tutkimusotetta.

Tutkimuksen ydintä ovat haastattelut ja kirjalliset kysymykset, jotka olen tehnyt etukäteen mietittyjen teemojen pohjalta. Haastattelin taide-ohjaajia ja kulttuuritoimijoita, jotka työskentelevät Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksessa. Lisäksi olen lähettänyt kirjalliset kysymykset ohjaajille, sekä kulttuurisessa toiminnassa aikaisemmin mukana olleille nuorille, nykyisille aikuisille. Haastattelutilanteissa olen itse myös asiantuntija ja tulokulmani keskusteluun on subjektiivinen.

Käytännön esimerkkien kautta avautuu myös kulttuurisen nuorisotyön tavoitteellinen taiteellinen toiminta ja sen hyvinvointia edistävä merkitys. Teoreettinen viitekehys muodostuu hiljaisen tiedon artikkeleista, sosiokulttuurisesta innostamisesta, taidekasvatuksesta, sekä osallisuutta pohdiskelevista aineistosta.

3.0 Nuorisotyön tieteellinen tausta

Tässä luvussa esittelen nuorisotyön tieteellistä taustaa ja ennen kaikkea esittelen sosiokulttuurisen innostamisen teoriaa, joka konkretisoituu kulttuurisessa nuorisotyössä.

Nuorisotyö perustuu vapaaehtoisuuteen, johon nuori osallistuu vapaa-aikanaan ilman pakkoa. Nuorisotyö poikkeaa selkeästi koulusta, jossa nuoren osallistumiselle on lakisääteinen velvoite, oppivelvollisuus. Kuitenkin nuorisotyö on mielestäni kasvatustyötä, joka perustuu pääasiassa non-formaaliin oppimiseen ja poikkeaa siten kouluopetuksen muodollisuudesta.

Professori Juha Hämäläisen mielestä nuoren yksilöllinen kohtaaminen ja työskentely nuorisoryhmän kanssa ovat nuorisokasvatuksen kaksi perusmuotoa. Näiden lisäksi voidaan puhua kasvatuksellisesta tarkoituksessa tapahtuvasta yhteisöllisestä, yhteiskunnallisesta ja kulttuurisesta vaikuttamisesta, epäsuorasta kasvatuksesta. (Nivala & Saastamoinen 2007,174)

Juha Hämäläisen mielestä nuoruus on maailmankuvan tietoisien rakentamisen aikaa. Nuorisokasvatus on elämän salaisuuden pohtimista yhdessä nuorten kanssa. Se on nuorten rinnalla kulkemista siinä prosessia, jossa hän jäsentää maailmaa ja muodostaa käsitystään elämästä, ihmisestä, yhteiskunnasta, uskonnosta, moraalista, sukupuolisuudesta, yhteiskunnassa vallitsevista arvoista ja tavoista sekä erilaisista kulttuurimuodosteista. (Nivala & Saastamoinen, 2007,176)

Sosiaalipedagogiikka tarjoaa nuorisotyölle ajatuksellisen kehyksen, jossa paitsi nuorisotyön kasvatuksellinen luonne korostuu, myös alan teoriaa kehitetään yhdistämällä päämäärä- ja havaintotietoa toimintateoreettiseksi kokonaisuudeksi. Sosiaalipedagogisessa kehyksessä yhteiskunnallinen subjekti, osallisuus, osallistuminen ja elämänhallinta käsitetään asioiksi, joihin kasvetaan ja joita saavutetaan pitkällisten kasvuprosessien myötä. Tässä kehyksessä nuorisotyö mielletään näiden kasvuprosessien edistämiseen suuntaavaksi yhteiskunnalliseksi kasvatustyöksi. (Nivala & Saastamoinen, 2007,187)

Professori Juha Hämäläinen pitää sosiaalipedagogiikkaa nuorisotyön akateemisena kotina, joka tarjoaa nuorisotyölle paitsi akateemisen kodin, jollaista mikään muu tieteenala ei kykene tarjoamaan, myös tulkintavoimaisen teoriatradition ja kehyksen, jonka pohjalta voidaan hahmottaa alan uusia teorioita. (Nivala & Saastamoinen 2007,189)

Sosiaalisen ja pedagogisen yhdistämisen periaate on Juha Hämäläisen mielestä sisäänrakennettuna esimerkiksi nuorisolaissa, jonka mukaan lain tarkoituksena on ”tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista, sekä parantaa nuorten kasvu ja elinoloja”. Tämä toteuttamisen lähtökohtana mainitaan yhteisöllisyys, yhteisvastuu, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, tasa-arvo, monikulttuurisuus, kestävä kehitys, sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen”. (Nivala & Saastamoinen, 2007,193)

3.1 Sosiokulttuurinen innostaminen

Sosiokulttuurisen innostamisen suomalainen uranuurtaja dosentti Leena Kurki on kirjoittanut seuraavasti.

”Sosiaalipedagoginen nuorisokasvatus lähtee sen ymmärtämisestä, että yhteiskunta muodostuu arvokkaista ja korvaamattomista persoonista, jotka kuitenkin voivat kasvaa täyteen kukoistukseensa vasta yhteisöissä, toimiessaan yhdessä toisten yhtä arvokkaiden persoonien kanssa. Yhteiskunnallista tehtäväänsä toteuttaessaan sosiaalipedagoginen toiminta eli nuorisotyö suuntautuu sekä jokaisen yksilön sosiaalistumisen tukemiseen, että aivan erityisesti marginaalissa elävien, laiminlyötyjen, sorrettujen ja ahdistuneiden nuorten vahvistamiseen”. (Nivala & Saastamoinen 2007,202, 203)

Sosiokulttuurinen innostaminen on Ranskasta toisen maailmansodan jälkeen, vapaaehtoistyön pohjalta lähtenyt yhteiskunnan uudelleenrakentamiseen pyrkivä sosiaalipedagoginen toiminta. Sosiokulttuurinen innostaminen on ihmisten välistä vuorovaikutusta toisiin, esim. vapaa-ajantoiminnan järjestämiseen tähtäävä muoto. Toisille se on puolestaan sosiaalistava ja kasvattava pedagoginen työmuoto. Innostamisen tarkoituksena on luoda yksilölle sosiaalisia verkostoja, esimerkiksi harrastustoiminnan kautta. Tarkoituksena on lisäksi herätellä erilaisia tunteita sekä avata innostettavan maailmankuvaa ja lisätä kiinnostuksen kohteita ympäristöstään. Lisäksi innostaminen tavoittelee ihmisten välistä kommunikaatiota lisäämällä antamaan tukea oppimiseen. Siinä lisäksi halutaan opettaa yksilöä tekemään päätöksiä sekä olemaan dialogissa muiden ihmisten kanssa

Sosiokulttuurinen innostaminen on suhteellisen uusi käsite Suomessa. Nuorisotyö -ja varsinkin kulttuurinen nuorisotyö tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden sosiokulttuurisen

pedagogiikan toteuttamiselle. Nuorisotyön yhtenä pedagogisena muotona kannattaa tutustua sosiokulttuuriseen innostamisen sisältöihin ja mahdollisuuksiin tulevaisuudessa tarkemmin. Se tarjoaa työn sisällölliselle kehittämiselle uusia mielenkiintoisia näkökulmia. Toisaalta voi myös todeta, että hyvin toteutetussa nuorisotyössä on paljon piirteitä, jotka sopivat sosiaalikulttuurisen innostamisen kehikseen.

Innostaminen (animation, animaco'n) tulee latinankielisestä sanasta anima eli elämä/elähdyttäminen. Innostaminen on tapa elähdyttää ihmisten herkimistymisen ja itsetoteutuksen prosessia. Se herättää ihmisten tietoisuutta, organisoii toimintaa ja saa ihmiset liikkeelle. Innostaminen suuntautuu sosiaalisen kommunikaation edistämiseen, ihmisten välisen vuorovaikutuksen lisäämiseen ja subjekti-subjekti -suhteen kehittämiseen. Toisin sanoen innostaminen on kaikkien niiden toimenpiteiden yhdistelmä, jotka luovat sellaisia osallistumisen prosesseja, joissa ihmiset kasvavat aktiivisiksi toimijoiksi yhteisössään. (Kurki, 2000, 19–20)

Ezequil Ander-Egg on sosiologi, taloustieteilijä, politologi, aluesuunnittelija. Hän on yksi vaikutusvaltaisimmista sosiokulttuurisen innostamisen puolestapuhuja.

"Sosiokulttuurinen innostaminen on ihmisten elämänlaadun kehittymiseen liittyen, osallistuvaan pedagogiikkaan perustuvien sosiaalisten käytäntöjen yhdistelmä. Käytännön lopullinen tavoite on edistää ihmisten omaa osallistumista kulttuuriseen kehitykseensä luomalla tilanteita ja mahdollisuuksia ihmisten väliselle kommunikaatiolle ja vuorovaikutukselle" Ezequil Ander-Egg. (Kurki, 2000,21)

Jokainen nuori ihminen on ennen kaikkea toimija ja toiminta integroi koko hänen inhimillisen olemassaolonsa: tavoitteet, ajattelun ja tahdon. Nuori ilmaisee sen hetkistä tilannettaan toimintojensa kautta ja vain toiminnassa hän voi harjoittaa vapauttaan tekemällä valintoja ja luomalla ja rakentamalla sitä kautta itseään. Toiminnassa on aina mukana toimijan kehittymiseen tähtäävä eettinen ulottuvuus ja toimintojensa kautta nuori ilmaisee sen hetkistä tilannetta: hän harjoittaa vapauttaan tekemällä valintoja ja luomalla ja rakentamalla sitä kautta itseään. (Nivala & Saastamoinen 2007, 203)

Leena Kurjen mielestä sosiokulttuurinen innostaminen kuuluu sosiopedagogisen toiminnan kriittisimpiin ja dynaamisimpiin sovellusalueisiin ja sopii siksi erityisen hyvin nuorten kasvun tukemiseen. Kasvatus ei ole silloin jotakin, joka "kaadetaan" nuoreen

ihmiseen, vaan se on aitoa toimintaa, joka sisältää toiminnan reflektion tavoitteenaan maailman laadullinen muuttaminen. Siinä ylitetään kasvattaja-kasvatettava-vastakkaisuus ja painotetaan dialogin merkitystä ja uskallusta asettua täyteen vuorovaikutukseen toisen ihmisen ja ”monien toisten” kanssa. Kukaan ei kasvata ketään, vaan ihmiset kasvavat yhdessä, yhteisen maailman välityksellä. (Nivala & Saastamoinen 2007, 204)

Lyhyesti määriteltynä sosiokulttuurinen innostaminen on pedagoginen liike, jonka tavoite on saada ihmiset osallistumaan oman ja yhteisöjensä elämän aktiiviseen ja tiedostavaan rakentamiseen. Innostaminen on elämän antamista, toimintaan motivoitumista, suhteeseen asettumista ja myös yhteisön ja yhteiskunnan puolesta toimimista. Tarkemmin määriteltynä se on sellainen arkipäivän sosiaalisen toiminnan, tiedostamisen ja laadullisen muutoksen transformaation väline, jonka tavoitteena on luoda solidaarisuuden arvot tiedostava yhteiskunta. Samalla erityinen huomio kiinnitetään ihmisen, persoonan, kokonaiskehitykseen. (Nivala & Saastamoinen 2007, 205,206)

Kulttuurin yleiset määrittelyt voidaan tiivistää kolmeen käsitykseen, joiden perustalta kasvatustyötä on mahdollista tarkastella.

Ensimmäisen näkemyksen mukaan kulttuuri on opiskeltua ja nojautuu tietoihin ja taiteelliseen luovuuteen. Se edustaa sellaista älyllisesti hienostunutta maailmaa, joka avautuu vain harvoille. Tietyn kasvatuksen ja koulutuksen avulla on kuitenkin mahdollista saavuttaa tarvittavat tiedot ja päästä tähän salattuun maailmaan. Ihmisestä tulee sivistynyt kulttuuri-ihminen.

Tätä näkemystä voisi verrata vaikkapa kulttuurituottajan tai nuorisotyöntekijän perinteiseksi tehtäväksi nuorisotyössä, jossa järjestetään yhdessä kaikkea ja nuoria kuljetetaan konsertteihin, teattereihin ja tapahtumiin ilman sen syvempää kasvatuksellisia tavoitteita. Toisaalta hyvä tapahtuma, konsertti voi olla nuorta aktivoiva kokemus, joka voi käynnistää hänessä myös toiminnallisen aktiivisuuden.

Toisen näkemyksen mukaan kulttuuri ilmenee sosialisatioprosessin kautta saavutettuna elämisen, tekemisen ja ajattelun tyylinä ja tapana. Kulttuuri on sosiaalista perintöä, johon sopeudutaan osin tiedostamattomasti. Tämän näkemyksen pohjalta toteutettava nuorisokasvatus on teoreettisesti erityisen kiinnostunut erilaisista nuorisokulttuureista ja niiden tarjoamista elämisen muodoista. (Nivala & Saastamoinen 2007, 206,207)

Leena Kurjen mukaan teoriasta ei ole kuitenkaan helppo päästä siitä ponnistavaan nuorisokasvatus toimintaan saakka, koska jokaisen nuoren persoonallisen ja yhteisöllisen kasvun tukeminen ei tunnu olevan kiinnostuksen keskiössä.

Sosiokulttuurinen innostaminen perustuu kolmanteen kulttuurikäsitteeseen. Se ilmentää tietyn yhteisön sisällä elävien ihmisten elämän tapaa. Ollaan kiinnostuneita nuorisokulttuureista, mutta ei takerruta niihin. Jos näin tehtäisiin, katsottaisiin liiaksi vain taakse, jolloin sopeutumista perittyyn ja luotuun kulttuuriin pidettäisiin tärkeimpänä tavoitteena.

Leena Kurjen mukaan oikeana ja täydellisenä kulttuurin määritelmä sisältää sen historiallisen prosessin, johon osallistujana nuori ihminen ei ole kulttuurinsa tuote vaan myös sen luoja ja kulttuurilla on aina edessään tulevaisuuden projekti. Kulttuurin erityinen tehtävä on heijastaa tavoitteita siitä, millainen tulevaisuuden pitäisi olla. "Sivistynyt nuori" kykenee siten yhä enenevässä määrin elämään luovasti omaa humaania olemassaoloaan nyt ja tulevaisuudessa. (Nivala & Saastamoinen 2007, 207)

Nuorten kannalta katsottuna kulttuuri näyttäytyy usein aivan toisella tavalla, kuin edellisessä määritelmässä toivotaan ja se voi pelkistyä tarjolla olevan televisio-ohjelman katsomiseksi, väkivaltaviihteeseen, seksipainotteisiin ohjelmiin tai tositelevisioon tarjoamaan tirkistelyviihteeseen. Se voi olla myös matkoja, teatteri, - tai konserttikäyntejä, festivaaleja joilla ei opita mitään, mutta jossa on mukava näyttäytyä.

Lisääntynyt vapaa-aika on synnyttänyt uudet luovan talouden markkinat, joita vahvasti pyörittää raha. Markkinat ovat ottaneet nuoret erityiseksi kohderyhmäkseen kulutuksen maksimoinnissa.

Leena Kurjen mukaan kyse ei ole todellisesta vapaa - ajasta, jolloin olisi mahdollista tehdä valintoja ja luoda kulttuuria, rakentaa arkipäivää paremmaksi. Olemme viihteen passiivisia kuluttajia, emme elämämme ja kulttuurin "tuottajia". Vapaa aikamme ei ole "vapauden aikaa vapautuksen luomiseksi" niin kuin sen innostamisen kehityksessä tulisi olla. (Nivala & Saastamoinen, 2007, 208)

Tämä mielestäni näkyy nuorten passiivisena osallisuutena, joka tarkoittaa juuri edellä mainittua olotilaa. Ollaan mukana sivullisena katsomassa, muiden tekemää viihdettä, tarinaa tai musiikkia. Vapaus on usein passivisuutta, jolloin elämältä puuttuu suunta ja päämäärä. Usein nuorten ongelmista puhuttaessa nousee esille yksinäisyys, osattomuus ja ulkopuolisuus. Tämän voi kärjistäen todeta, että monet nuoret ovat yksin yhdessä, eletään näennäisesti mukana kouluyhteisöissä, luokassa tai virtuaalimaailman peleissä tai nettifoorumeissa. Kuljetaan muiden mukana, pukeudutaan, kulutetaan, käyttäytyään juuri niin kuin mediassa meille kerrotaan. Kulttuuri on yhdenmukaistanut erityisesti nuorten käyttäytymistä. Tämä ilmenee hyvin nuorisokulttuurien kautta, joka tuntuu olevan entistä enemmän sosiaalisen median kautta tapahtuvaa yhteisöllisyyttä tai kauppakeskusten kaltaisten kulutuskeskusten ympärillä hengailua.

Mihin nykyinen nuorison parissa tehtävä työ nuoria kulttuurisesti suuntaa? Onko nuorisotyön ja koulun tavoitteena tukea nuoria yksilöinä ja yhteisön jäsenenä tekemään valintoja ja luomaan tietoisesti oman elämänsä suuntaa, omaa kohtaloaan?

Sosiokulttuurisen innostamisen kulttuurikäsite on selkeästi se, että jokaisen nuoren ainutlaatuinen persoona on sosiokulttuurisen innostamisen pedagogisen ulottuvuuden ytimessä. Tavoitellaan kasvatuksellisen toiminnan avulla nuoren ihmisen persoonallista kehittymistä, asenteiden muutosta, kriittisen ajattelun syntymistä, oman vastuun tiedostamista, herkistymistä ja motivaation heräämistä. (Nivala, Saastamoinen 2007, 208)

Leena Kurjen mukaan sosiokulttuurisen innostamisen kautta saadaan nuoria yhteen ja juuri yhdistyminen eri tavoin on myös demokratian välttämättömiä rakennuspuita. Nuorten osallistuminen ja sen avulla integroituminen yhteisöön ja yhteiskuntaan sekä pyrkimys niiden transformaatioon eli laadulliseen muutokseen ovat silloin avainasemassa. Nuoria voidaan johdattaa yhteen varsin monin tavoin ja siksi ryhmätoiminnan menetelmät ovat työntekijöiden ammatillista perusvälineistöä.

Toimintatapoina kulttuurisessa nuorisotyössä esimerkiksi ovat ohjatut kuvataide, -keramiikka, -tanssi, -teatteri, -musiikki, -videoryhmät, taidetapahtumat, taideleirit, arvopohjaiset tuotannot.

On tärkeää, että myös nuorisotyöntekijä- taideohjaaja ottaa käyttöön oman kulttuurisen luovuutensa nuorten luovuutta tukiessaan.

4.0 Kulttuurinen osallisuus

Tässä osiossa esittelen kulttuurista osallisuutta nuorisotyössä. Tämä osio perustuu pitkälti kulttuurinen osallisuus työryhmän työskentelyn pohjalta syntyneeseen käsitykseen kulttuurisesta osallisuudesta.

Nuorille halutaan tarjota kulttuurielämyksiä niin museoissa, teattereissa kuin nuorisotaloillakin. Nuoret ovat haluttu yleisö, mutta missä kuuluu nuorten oma ääni? Aika usein taitaa käydä niin, että nuorille tarjotaan valmista ohjelmaa mutta ei mahdollisuutta osallistua sen suunnitteluun eikä riittävästi mahdollisuuksia tehdä, toteuttaa ja ilmaista itseään taiteen kautta.

Kulttuurisesta osallisuudesta puhutaan usein kulttuuristen oikeuksien näkökulmasta, liittyen kulttuurin demokratisaatioon. Kulttuurinen osallisuus tässä kontekstissa tarkoittaa siis ihmisten tasa-arvoista asemaa toteuttaa omaa kulttuuriaan sekä olla osallinen kulttuuriseen merkityksenantoon yhteiskunnassa. Nuorisosiainkeskuksessa kaikille nuorille pyritään tarjoamaan yhtäläinen mahdollisuus harrastaa perheen sosioekonomisesta taustasta riippumatta. Osallisuus voidaan nähdä myös kuitenkin laajempänä vuorovaikutuksellisen prosessinä yksilön ja yhteiskunnan välillä, jossa osallisuuskokemus lähtee yksilöstä itsestään, osallisuudesta omaan elämäänsä.

Taiteen ja kulttuurin merkitys hyvinvointinäkökulmasta toteutuu sosiaalisuuden - osallistumisen ja yhdessä olemisen - ja itsensä toteuttamisen kautta.

Hyvinvointinäkökulmasta tarkasteltuna olennaista on osallistuminen ja onnistumisen kokemuksen turvaaminen ja niistä seuraava elämyksellisyys ja ilo. Kulttuuri vahvistaa yhteisöjen sosiaalista pääomaa eli luottamukseen ja sosiaalisiin verkostoihin pohjautuvaa kykyä toimia yhteisten päämäärien hyväksi. Juuri kulttuurin keinoin yhteisöjen elinvoima ja yhteenkuuluvuus voivat vahvistua. Sosiaalinen pääoma onkin yksi keskeinen paikallistalouksien menestymistä ja ihmisten hyvinvointia paikallisyhteisöissä selittävä tekijä. (Opetusministeriön julkaisuja 2008:12, 8.)

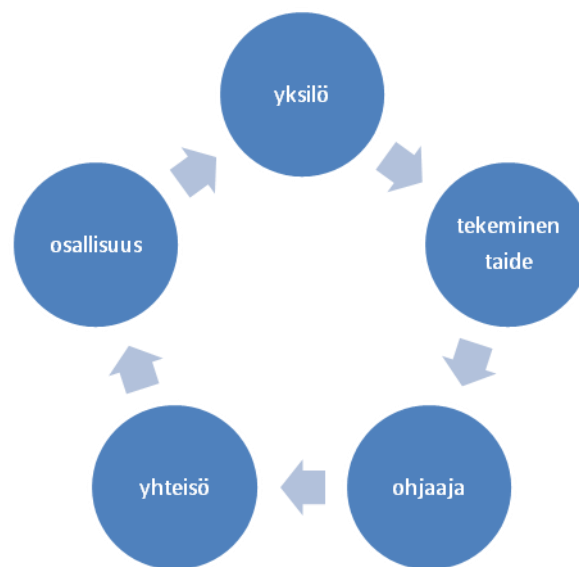
Saimme loppukeväästä 2010 tehtäväksemme pohtia, kehittää ja määritellä kulttuurinen osallisuus käsitettä nuorisotyössä, erityisesti mitä se tarkoittaa Helsingin kaupungin Nuorisoasiainkeskuksen toiminnassa. Kulttuurisen osallisuuden työryhmään ovat kuuluneet kulttuurisuunnittelija Sinikka Haapanen, draamapedagogi Reetta Myyrä, keraamikko(TaM) Annikki Anttila, keramiikko (artesaani) Sari Parviainen, draamapedagogi Veli Pekka Koho, kehittämissuunnittelija Vesa Jaakola, tutkija Annimari Juvonen ja toiminnanjohtaja-tuottaja Pekka Mönttinen. Kaikki työryhmän jäsenet työskentelevät kulttuurisen nuorisotyön parissa ja heillä on pitkäaikainen työkokemus alalta. Lisäksi työryhmä on kuullut osallisuus näkökulmia seuraavilta henkilöiltä: (ympäristökasvatuspedagogi) Sanna K. Koskinen, (suunnittelija)Kirsi Autio, toiminnanjohtaja Katri Kairamo (alueelliset palvelut)ja nuorisotoimenjohtaja Lasse Siurala.

Osallistuminen on nyt muodikasta, mutta siinä piilee samalla vaaransa. Voidaankin pohtia, kuka osallistavissa hankkeissa oikein osallistaa ja ketä. Kaikenlaista yhteistoimintaa ei voida luonnehtia osallistavaksi ja on aina tärkeää selventää, miksi ja kenen ehdoille toimintaa oikein tehdään.

Työryhmä on keskustellut kulttuurisen nuorisotyön prosesseista, käynyt seminaareissa, tavannut nuorten osallisuuden kanssa tekemisissä olevia tahoja. Kaikkea informaatiota, mitä olemme saaneet osallisuudesta kuulla tai työssämme havainnoineet, olemme yhdessä tutkineet, reflektoiden ja analysoiden. Olemme puhuneet paljon arjen työstämme ja peilanneet keskusteluja kulttuurisen osallisuuden määrittelyyn. Lisäksi olemme etsineet yhteyksiä yleiseen tulevaisuus keskusteluun, demokratia ja osallisuus käsitteisiin, sekä etsineet tieteellistä ja teoreettista pohjaa tukemaan määritelmiä ja hahmotelmiamme. On ollut mielenkiintoista peilata eri asiantuntijoilla työtämme, sekä saada heiltä arvokasta palautetta työstämme. Olemme havainneet kulttuurisessa osallisuus prosessissa hyvin paljon yhteneväisyyksiä ja samansuuntaista ajattelua esimerkiksi ympäristökasvatuksen osallisuuden määrittelyssä. Myös nuorten osallisuutta ja vuorovaikutusta suunnittelussa on samankaltaista prosessiajattelua osallisuudesta. Haasteeksi on muodostunut kulttuurisen osallisuuden kytkeminen rakenteeseen, joka tässä tapauksessa tarkoittaa Nuorisoasiainkeskusta ja ennen kaikkea valmisteilla olevaa nuorten vaikuttamisohjelmaa ja nuorten vaikuttamismatriisia. Oli yllättävää havaita,

että osallisuus- ja vaikuttamisprosesseista puhutaan nuorisoasiainkeskuksessa eri käsittein ja se aiheuttaa usein myös semanttista melua ja tulkintoja.

Kulttuurinen nuorisotyö on yhteiskunnallista ja yhteisöllistä toimintaa, jossa nuori luo ja osallistuu maailmankuvansa ja yhteisönsä rakentamiseen kulttuurin, taiteen ja median keinoin. Kulttuurisen nuorisotyön lähtökohtana on nuoren elämäntilanne. Nuorisotyö perustuu moniarvoisuuteen. Nuori rakentaa identiteettiään kulttuurisilla toiminnoilla dialogissa ympäristön kanssa. Kulttuurinen nuorisotyö vahvistaa nuoren kasvua omaksi itseksensä. Ohjaajan ammattitaitoa on tunnistaa nuoren tarpeet ja tukea nuoren valintoja ja kasvuprosessia. (Sisältö edellä 2007,9)

Kulttuurisen osallisuus prosessina

Kuva 1 Pekka Mönttinen

Osallisuuden kehät

Kulttuurinen osallisuus syntyy nuoren itsetutkiskelun kautta, sisäisenä kasvun prosessina. Osallisuus on osallisuuden tunteen kokemista, kuulumista johonkin yhteisöön. Kulttuurinen osallisuus on taiteen tekemisen kautta syntyvää osallisuutta ja vaikuttamista. Kulttuurisessa nuorisotyössä yhteisön ja ohjaajan merkitys on suuri, se luo turvallisen kasvualustan nuoruudelle ja se antaa nuorelle merkittävässä määrin sosiaalista pääomaa. Taide avaa nuorelle esteettisen maailman ja sen kautta nuori

löytää myös ympäristöön ja ympäröivään maailmaan liittyviä merkityksiä ja ratkaisuja. Esteettisyys kehittää nuoressa myös emotionaalista puolta, jolla on merkitystä suvaitsevaisuuden kehittämisessä ja suhtautumisessa muihin ihmisiin, heidän mielipiteisiin, sekä ympäröivään maailmaan.

Taiteen tekemisen ja itseilmaisun lisäksi, yhteisöllisyys ja yhdessä tekemisen ovat keskeisiä tekijöitä kulttuurisessa nuorisotyössä ja tärkeä syy siihen miksi nuori haluaa olla toiminnassa mukana. Osallisuus, yhteisöllisyys, voimaatuminen ja vaikuttaminen ovat tulleet keskeiseksi osaksi nuorisotyön tematiikkaa. Haluan avata näitä merkityksiä ja pohtia näitä teemoja kulttuurisen nuorisotyön kautta.

Taiteen ja kulttuurin merkitys hyvinvointinäkökulmasta toteutuu sosiaalisuuden - osallistumisen ja yhdessä olemisen - ja itsensä toteuttamisen kautta.

Hyvinvointinäkökulmasta tarkasteltuna olennaista on osallistuminen ja onnistumisen kokemuksen turvaaminen ja niistä seuraava elämyksellisyys ja ilo.

Kulttuuri vahvistaa yhteisöjen sosiaalista pääomaa eli luottamukseen ja sosiaalisiin verkostoihin pohjautuvaa kykyä toimia yhteisten päämäärien hyväksi. Juuri kulttuurin keinoin yhteisöjen elinvoima ja yhteenkuuluvuus voivat vahvistua. Sosiaalinen pääoma onkin yksi keskeinen paikallistalouksien menestymistä ja ihmisten hyvinvointia paikallisyhteisöissä selittävä tekijä. (Opetusministeriön julkaisuja 2008:12 s.8)

Kulttuurinen nuorisotyö rakentuu osallisuuden ajatukselle, jossa nuoret ja heidän lähiyhteisönsä elävät konkreettisesti luovassa vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa, ilmaisten ajattelullaan, arvojaan sekä tunteitaan eri toimintamuotojen kautta.

Kyky luoda kulttuuria mahdollistaa yksilön ja ryhmän osallistumisen yhteisössä ja yhteiskunnassa vallitsevien käsitysten ja arvostusten luomiseen ja niiden uudistamiseen.

Kulttuurisen osallisuuden työryhmän työn ja pohdinnan keskeinen tulos kiteytyy oheiseen kulttuurisuunnittelija Sinikka Haapasen ”Osallisuuden kehä” kuvioon 1, sekä nuorisotoimenjohtaja Lasse Siuralan kuvion 2 osallisuuden kasvusta.

Kulttuurinen osallisuus

Vihreä ympyrä:

Vahvaa näkemyksellisyttä ja tietoisuutta yhteiskunnallisista, kulttuurisista, sosiaalisista, ekologisista, moraalisisista yms. asioista. (arvot)
Rohkeus ja tarve vaikuttaa, sekä keinoja/välineitä tuoda ne esiin
performatiivisuus ja kevyt aktivismi

- Musiikki, teatteri, taide, tanssi, media, journalismi, elokuva, video, sarjakuvat, kirjoittaminen jne. yhteiskunnallisina kannanottoina
- Kykyä reflektoida ja arvioida omia näkemyksiään
- Kykyä dialogiin yhteiskunnan kanssa
- Yhteiskunnallinen muotoilu/ Design

Turkoosi ympyrä:

Tietoisuus ja rohkeus omiin näkemyksiin kasvaa omista lähtökohdista, tarve vaikuttaa ympäristössään lisääntyy

- Valtautuminen ja valtauttaminen yksilö- ja ryhmätasolla
- Lähtökohdista on tilan merkitys luovana nuorisokulttuurisena ympäristönä. Kuinka nuorisotila innovoi nuoria luomaan tilaa, kuinka se osallistaa (valtauttaa) nuoria sosiaalisesti luomaan vuorovaikutteisia tilanteita, transitoita, visuaalisuutta yms. Jotka kertovat nuoren merkitys- ja kokemusmaailmasta.
- Design

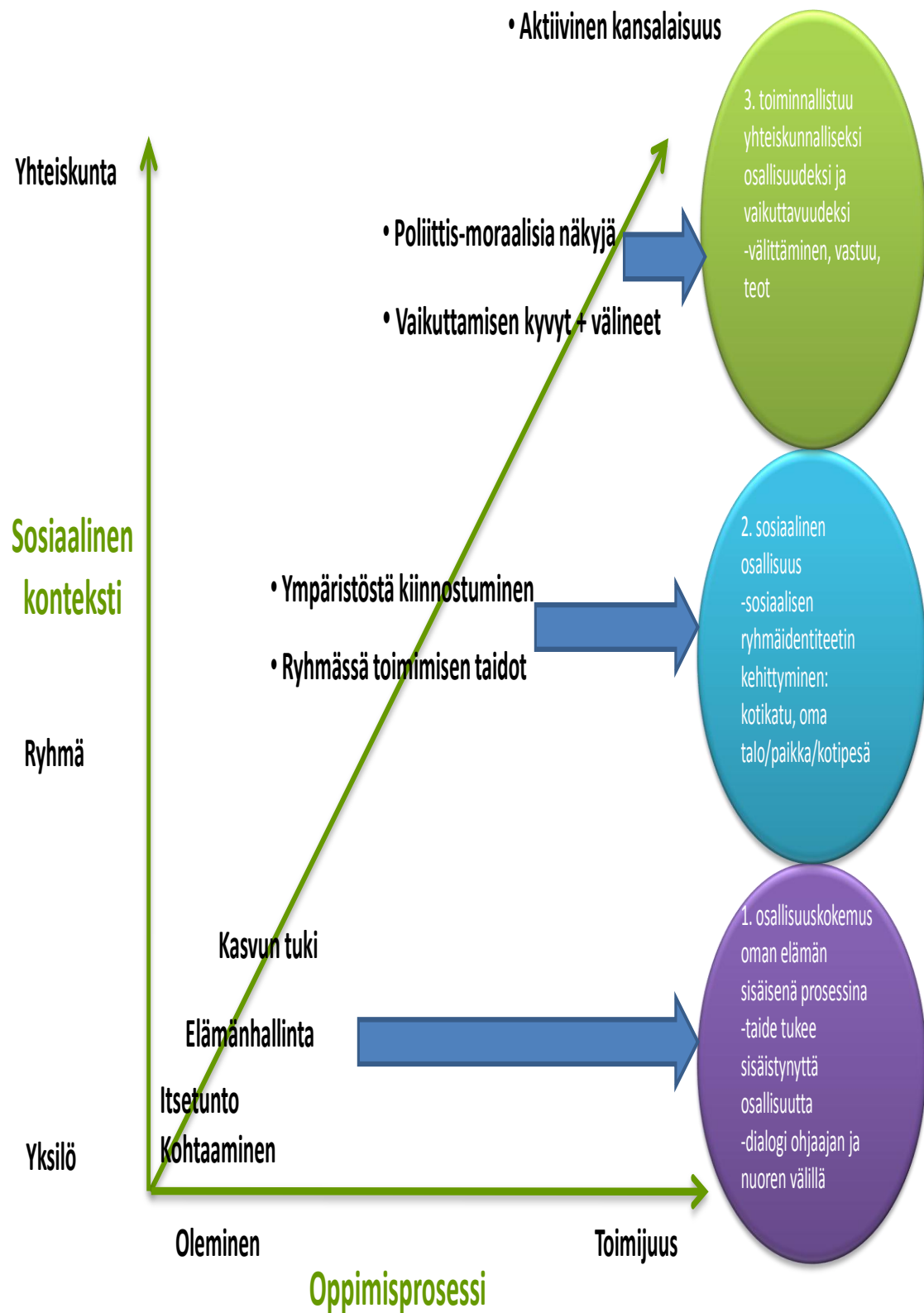
Lila ympyrä:

Syntyy sosiaalisen vahvistamisen kautta, "itsen ja yhteisön oppimista"

- Nuorten vahvuudet tulevat esiin
- Minä pystyvyyden tunne
- Nuorten mielikuvat osallisuudesta omaan tulevaisuuteensa lisääntyvät
- Nuoret "havahtuvat" näkemään ja kokemaan oman roolinsa ja vaikuttavuutensa toiminnassa
- Osallisuuskokemus tekemisessä (teatteri, taide, media, tapahtumat, pelit, tanssi yms. Ilmaisullisissa toiminnoissa)
- Ryhmässä toimimisen taidot, yhteisöllisyys ja rohkeus tulevat esiin
- Kokemuksellinen oppiminen, sisäinen motivaatio ja sisäinen vuoropuhelu vahvistuvat
- Nuoret merkityksellistävät toimintaa omista lähtökohdistaan
- Toiminta synnyttää toivoa
- Luo välineitä käsitellä ja vaikuttaa ympäristössään
- Voimaannuttava vaikutus
- Turvallisuus, arvostus, luottamus yrittämättä, onnistumatta...
- Nuori tulee "näkyväksi" itselleen ja toisille
- Tehdä näkyväksi jotain omaa itselle ja ryhmälle

Kuvio 1

(Sinikka Haapanen, Annimari Juvonen)

Kuvio 3 Nuorisotoimenjohtaja Lasse Siuralan kaavio osallisuuden kasvusta

5.0 Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus toimintaympäristönä

Nuorisotoiminta kuuluu Suomessa opetusministeriön toimialaan ja sitä ohjaa valtakunnallinen nuorisotyölaki. Helsingissä keskeinen toimija nuorisoasioissa on nuorisoasiainkeskus, joka vastaa Suomen suurimmasta nuorisotoimesta. Helsingin kaupungin organisaatiossa nuorisoasiainkeskus kuuluu sivistystoimen alaisuuteen. Vuonna 2010 työntekijöitä nuorisoasiainkeskuksessa on 399 henkilöä, joista 270 henkilöä on nuoriso-ohjaajia. Nuorisotaloja on 54 ja muita nuorisotyöllisiä toimipaikkoja on 30. Nuorten käyntikertoja vuonna 2010 oli 1.282.833 kävijää. Nuorisotoimen budjetti oli 27,9M€ (2010), josta kulttuurisen nuorisotyön osuus on 3,9 M€. (Nuorisoasiainkeskus toimintakertomus 2010, 5, 27)

Nuorisotyö kumpusi aikoinaan ajatuksesta, että nuoret on saatava pois kaduilta häiriköimästä. Nykyään nuorisotyön merkitys on huomattavasti laajempi. Nuorisotyö luetaan osaksi kaupunkilaisten perushyvinvointia, jolla ehkäistään syrjäytymistä, tuetaan nuorten elämänhallintaa ja itsensä etsimistä sekä ohjataan nuoria aikuisuuteen.

Nuorisoasiainkeskuksen tehtävänä on tukea nuorten ohjautumista kohti tasa-arvoista ja täysiarvoista kansalaisuutta. Kansalaisuudella tarkoitetaan osallistumista koulutukseen ja työelämään, sosiaaliseen toimintaan ja kulttuurielämään sekä yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Nuorisoasiainkeskus pyrkii ehkäisemään nuorten syrjäytymistä näistä mahdollisuuksista muun muassa tarjoamalla nuorille monipuolista kulttuuri- ja vapaa-ajan toimintaa, edistämällä heidän yhteiskunnallista osallistumistaan, tukemalla työelämään ohjautumista ja vaikuttamalla nuorten elinolosuhteita koskevaan päätöksentekoon.

Vuonna 2008 voimaan astunut lastensuojelulaki velvoittaa entistä tiiviimpään monihallinnolliseen yhteistyöhön. Nuorisoasiainkeskus on tehnyt yhteistyötä muiden virastojen kanssa jo pitkään. Tiivistä yhteistyötä tehdään muun muassa koulun, sosiaalitoimen ja kulttuuritoimen kanssa

Keskeinen rooli nuorisoasiainkeskuksen toiminnassa on nuorilla itsellään. Virasto tarjoaa ammattitaitoisen ohjauksen sekä välineet ja puitteet, joissa nuoret itse osallistuvat, aktivoituvat ja saavat aikaan. Toiminnan kohderyhmää ovat alle 29-

vuotiaat helsinkiläiset nuoret sekä nuorisojärjestöt. Nuorisotyön arsenaaliin kuuluu mitä moninaisimpien toimintamuotojen kirjo kestävästä kehityksestä, monikulttuurisesta nuorisotyöstä, seikkailutoiminnasta, tanssista, bändeistä, teatterista ja kädentaidoista moniammatillisiin erityisnuorisotyön projekteihin.

5.1 Nuorisoasiainkeskuksen organisaatio

Nuorisoasiainkeskusta johtaa nuorisotoimenjohtaja. Organisaatio koostuu alueellisten palvelujen, keskitettyjen palvelujen ja hallintopalvelujen osastoista. Toimintaa ohjaa poliittisesti valittu nuorisolautakunta. Keskityn esittelemään opinnäytetyössäni nuorisoasiainkeskuksen operatiivisen puolen toimintoja.

5.2 Alueellisten palveluiden osasto

Keskeinen toimintamuoto nuorisotyössä on alueellinen nuorisotyö, joka jakaantuu 12 alueelliseen nuorisotyöyksikköön. Toiminnan perustana on hyvä ja laaja nuorisotaloverkosto, jossa 54 nuorisotaloa levittäytyy verkostomaisesti joka puolelle Helsinkiä. Nuorisotalojen toiminnan kirjo on laaja. Helsingissä on esimerkiksi musiikkia, teatteria ja kädentaitoja nuorisotyön välineenä käyttäviä toimipaikkoja sekä liikennekasvatukseen, ympäristötoimintaan, monikulttuurisuuteen ja liikuntaan suuntautuneita nuorisotaloja. Toimintamuotoja ovat nuorisotalojen avoin toiminta, kerhot, kurssit, leirit, retket ja tapahtumat, ja työhön kuuluu myös nuorten yksilöllinen tuki. Kaikki eri kohderyhmät pyritään tavoittamaan: tytöt, pojat, ruotsinkieliset, maahanmuuttajat ja vammaiset nuoret. Alueellinen nuorisotoiminta tarjoaa nuorisotyön peruspalveluita lähialueilla ja tekee yhteistyötä alueen koulujen ja eri kansalaisjärjestöjen kanssa alueen nuorten olojen parantamiseksi.

Viikonlopputoiminta on tärkeä alueellisen nuorisotyön muoto, jolla pyritään houkuttelemaan nuoret mukaan päihteettömään toimintaan ja tarjoamaan uusia tapoja viettää viikonloppuiltoja. Nuorisotalo mahdollistaa nuorille oman tilan, jossa he voivat tehdä itselleen tärkeitä asioita. Se on samalla alueen toimintakeskus, joka tarjoaa monenlaisia toimintamahdollisuuksia nuorille ja järjestöille.

5.3 Keskitettyjen palveluiden osasto

Keskitettyjen palveluiden osaston tehtävänä on huolehtia sosiaalisen vahvistamisen työmuotojen ja kulttuurisen nuorisotyön järjestämisestä ja kehittämisestä sekä nuorisojärjestöjen ja nuorten vapaiden toimintaryhmien toimintaedellytyksistä. Keskitettyjen palvelujen osastossa on kolme toimistoa: kohdennetun nuorisotyön toimisto, kulttuurisen nuorisotyön toimisto ja nuorten kansalaistoiminnan toimisto.

5.3.1 Kohdennettu nuorisotyö

Kohdennetun nuorisotyön toimisto huolehtii sosiaalisen vahvistamisen työmuotojen järjestämisestä, edistämisestä ja kehittämisestä. Kohdennettu nuorisotyö tarjoaa tukea nuorille. Tarjolla on pitempi kestoisia yksilöllisiä ohjelmia, jotka tarjoavat monipuolisia tukitoimenpiteitä. Tällaisia toimintoja ovat mm. Itähelsinkiläisille nuorille tarkoitetut Itäluotsi ja Skanssi, koillisessa Helsingissä toimiva Koillisluotsi ja Haaga-Kaarelan alueella toimiva Länsiluotsi. Spinnu on kohdennetun nuorisotyön toimintaa, jonka erityisenä painopistealueena ovat 12 - 15 -vuotiaat paluumuuttajataustaiset nuoret. Näihin toimintoihin on mahdollista tulla mukaan oppilashuoltoryhmien tai muun nuoren kanssa toimivan aikuisen lähettämänä. Palveluita tuotetaan yhdessä sosiaaliviraston ja terveyskeskuksen kanssa.

5.3.2 Nuorten kansalaistoiminnan toimisto

Helsingissä toimii noin 400 paikallista nuorisojärjestöä, lukuisa joukko nuorten toimintaryhmiä ja noin 30 valtakunnallisen nuorisojärjestön piirijärjestöt. Kansalaistoimiston tehtävä on edistää kaupungissa toimivien nuorisojärjestöjen ja nuorten ryhmien toimintaedellytyksiä ja nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja. Toimisto auttaa järjestöjä turvaamaan toimintansa niin hyvinä kuin huonoinakin aikoina sekä tukee myös vapaiden toimintaryhmien projekteja. Nuorten kansalaistoiminnan toimisto valmistelee nuorisojärjestöille ja nuorten toimintaryhmille myönnettäviä avustuksia koskevat asiat, sekä tukee nuorisojärjestöjen ja nuorten ryhmien toiminnan kehittämistä. Toimisto edistää järjestöjen mahdollisuuksia nuorisotilojen käyttöön, huolehtii niiden nimikkotiloista ja vastaa

nuorisoasiainkeskuksen leiri- ja kurssikeskuksista. Toimiston tehtävänä on myös edistää kestävän kehityksen periaatteiden mukaista toimintaa.

5.3.3 Kulttuurinen nuorisotyö

Kulttuurisen nuorisotyön toimisto huolehtii kulttuurisen nuorisotyön järjestämisestä, edistämisestä ja kehittämisestä. Kulttuurinen nuorisotyön tehtävänä on vahvistaa nuoren itsetuntemusta, ilmaisua, luovaa osaamista ja oppimista. Kulttuurinen pääoma on nuoren osallisuutta edistävää ja sosiaalisesti vahvistavaa Toiminnassa näkyvät nuorten omien ryhmien kulttuurien kirjo. Nuorisoasiainkeskus tarjoaa tiloja ja tilaisuuksia tehdä teatteria, tanssia, tutustua musiikin eri aloihin. Lisäksi nuoret voivat toteuttaa omia ideoitaan niin median kuin viestinnänkin kautta. Toimintojen kautta tuetaan uusien nuorten kulttuurien syntymistä. Myös marginaalitaide nousee esiin työmuotojen ja projektien kautta.

Kulttuuritoiminta on kautta nuorisotyön historian ollut keskeinen osa nuorisotoimintaa. Nuorisotyölle on ollut ominaista harrastustoimintojen tarjoaminen nuorille. Se kuinka tietoista kasvatustyötä kulttuuritoiminta on ollut vaikeaa todentaa. Kuitenkin on syytä todeta, että nuorisotyön keskeinen osa ja sisältö on aina ollut nuoren sosiaalisten taitojen ja henkisen kasvun tukemisessa. Yksi keskeinen tekijä ja menetelmä nuorison kasvatustyössä on kulttuurisilla toiminnoilla. Kuitenkin kulttuurisen nuorisotyön termiä on tuotu esille vasta 1990-luvulla.

Kulttuurisesta nuorisotyöstä on julkaistu vähän kirjallista aineistoa, myös tutkimustyö on ollut hyvin vähäistä. Viimeisten vuosien aikana on kulttuurisesta nuorisotyöstä tullut yhä keskeisempi osa nuorisotyön menetelmiä ja käytäntöä. Tähän on osaltaan vaikuttanut muuttunut yhteiskunta ja maailma, jotka vaativat nuorilta yhä enemmän rationaalisuutta ja yhä laajempaa tiedollista osaamista. Myös koulun opetusohjelmat ovat muuttuneet yhteiskunnassa vallitsevien arvojen myötä. Koulun opetusohjelmassa korostetaan entistä enemmän tiedollisten aineiden osuutta taito ja taideaineiden kustannuksella. Vastapainona kaikelle tällä nuoret haluavat yhä enemmän harrastaa taide -ja taitoaineita, luoda ja tehdä yhdessä. Lisääntynyttä vapaa-aikaa pidetään laatu-aikana, jota halutaan käyttää itsenäisesti oman minuuden ja identiteetin rakentamiseen.

Nuorisotyön sisällön ja laadun vaatimukset ovat nousseet huomattavasti. Yhä hektisempi elämän tempo vaatii nuorisotyöltä pysymistä mukana ajan hermolla. Kulttuuristen toimintojen merkitys on kasvanut erityisesti nuorten keskuudessa.

Vaikka koulunkäynti ja työelämä ovat edelleen nuorille keskeisiä ja tärkeitä asioita, niiden rinnalla on vapaa-ajan ja kulttuurin painoarvo huomattavasti noussut. Nuorisotutkijoiden mukaan nykynuoret hakevat aiempaa useammin itseään kulttuuristen toimintojen ja kulttuuristen tyylien kautta

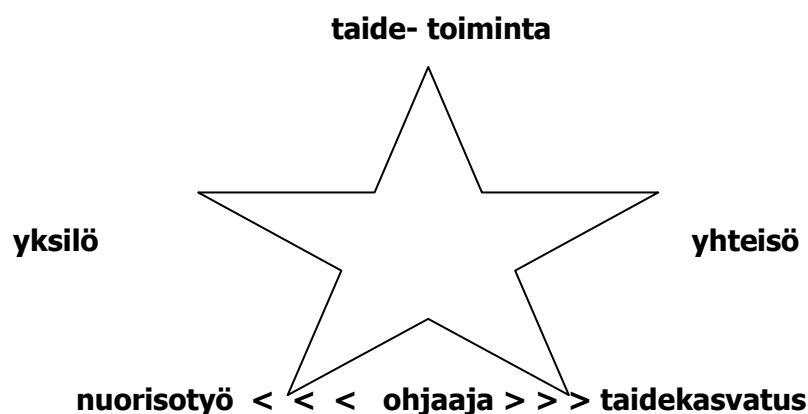
Kulttuurinen nuorisotyö vahvistaa nuorten ilmaisutaitoja ja luovaa osaamista. Se on osallistumista tukevaa, omaehtoista sekä nuoren kasvua ja oppimista edistävää toimintaa, jossa nuoret toimivat ensisijaisesti subjekteina.

Kulttuurista nuorisotoimintaa on kaikki nuorisoasiankeskuksen toimintaan liitettävät harrastus- ja taidepainotteiset toiminnot, näitä ovat mm: musiikki, teatteri, tanssi, kuvataide, taiteen perusopetus, kädentaidot sekä video- ja mediataidot. Tähän kuuluvat monitaiteelliset tapahtumat sekä projektit, joissa nuori toimii ensisijaisesti subjektina eli tekijänä ja esiintyjänä. Toissijaisesti nuori toimii objektina ja kokijana. Lisäksi tapahtuma voi toimia impulssien antajana. (Kulttuurisen nuorisotyön strategia 2001, 12 -13)

Kulttuurista nuorisotyötä toteutetaan nuorisoasiainkeskuksen arvolahtokohdista ja se on määrätietoista kasvatustyötä. Työn tavoitteena on nuoren identiteettityön tukeminen ja luovan elämäntilanteen vahvistaminen. Kulttuurinen nuorisotyö peilaa sisällöltään nuoren suhdetta; yksilöön, ympäristöön, sekä ryhmään. Kulttuurisena työnä se rakentaa myös nuoren elämäntilannetta. Sen tehtävänä on motivoida ja sitouttaa nuorta arjen elämään ja tätä kautta hahmottaa nuoren tulevaisuuden kuvaa, jotta nuori osaisi käyttää elinympäristöään myönteisesti hyväkseen. Kulttuurisella nuorisotyöllä on merkittävä tehtävä nuorten kasvun tukemisessa, sekä elämäntilanteen vahvistamisessa ennaltaehkäisevällä tavalla. Tässä työssä nuori ei ole pelkästään tekemisen kohde vaan ennen kaikkea tekijä. Kulttuuriset toiminnot ovat usein nuorille kanava tuoda asiansa esille, se toimii myös nuorten tunteiden tulkkina. Kulttuuritoiminnot tarjoavat nuorelle mahdollisuuden vaikuttaa hänelle tärkeiden

asioiden esille tuomiseen. Näin tuetaan myös nuoren osallistumisen mahdollisuutta, saaden samalla mahdollisuuden tulla kuulluksi.

Toissijainen tehtävä on kulttuurisen toiminnan kautta tarjota nuorille elämyksiä, esimerkiksi konsertti tai teatteriesitys voi olla nuorelle elämys, joka herättää hänessä toimijan. Nuorisotyöllinen pedagogiikka liitettyä taiteen ja kulttuurin olemukseen luo toimivan kokonaisuuden- kulttuurisen nuorisotyön.

Kulttuurinen nuorisotyön "tähti" (Pekka Mönttinen)

Nuorisoasiainkeskus tarjoaa nuorille kulttuurisia osallistumisyhteisöjä. Kulttuurista osallisuutta on nuorten itseilmaisu ja vaikuttaminen kulttuuritoimintojen kautta: tanssin, teatterin, kädentaitojen, musiikin, elokuvan, valokuvan tai vaikkapa tietokoneanimaatioiden ja virtuaalimaailmojen avulla. (www.nuoriso.hel.fi/esitteet ja julkaisut)

Kulttuurisen nuorisotyön toimiston muodostavat: Harjun Nuorisotalo, Kulttuuriareena Gloria, Nuorten toimintakeskus Happi, **sekä** Kipinän kuvataidetoiminnot ja Tapahtumatuotannot (www.nuoriso.hel.fi /esitteet ja julkaisut, 2011)

6.0 Osallisuus nuorisotyössä

Tässä osiossa tuon esille osallisuus käsitettä nuorten osalta ja miten se ilmenee nuorisotyössä.

Lasten ja nuorten osallisuus on ajankohtainen aihe monella eri tavalla. Nuorten poliittisesta passiivisuudesta yhteiskunnallisesta vieraantumisesta kannetaan huolta. Kouluihin kaivataan lisää vaikutusmahdollisuuksia ja nuorten roolia kunnallisessa päätöksenteossa työstetään eri tahoilla.

Suomen laki turvaa hyvin myös lasten ja nuorten kunnalliset vaikutusmahdollisuudet, perustuslaki takaa perusoikeudet. Äänestysikärajaa lukuun ottamatta kansalaisilla on lain mukaan samat oikeudet vaikuttaa asioihinsa. Nuorten alle 29-vuotaiden osalta vaikuttamismahdollisuuksia ja osallisuutta päätöksen tekoon säätelee Nuorisolaki. Osallisuuden kannalta lain keskeisin pykälä on sen kahdeksas pykälä. Siinä todetaan, että nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja politiikkaan koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa.

6.1. Helsingin Nuorisoasiainkeskus ja nuorten osallisuus mahdollisuudet

Ohessa on lyhyesti esitelty Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen nuorille tarjoamat osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet, sekä osallisuus työhön liittyviä tavoitteita ja suunnitelmia.

Esittely on hyvin yleisellä tasolla ja toiminnoissa on alueellisia ja osastokohtaisia eroja ja erilaisia osallisuus ja vaikuttamismahdollisuuksiin liittyviä käytäntöjä.

Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen toiminnan erityisinä tavoitteina ovat nuorten osallisuuden edistäminen ja sosiaalinen vahvistaminen. Päämääriin pyritään lisäämällä nuorten osallistumismahdollisuuksia heidän omissa toimintaympäristöissään ja käyttämällä kulttuurisia työmenetelmiä nuoren identiteetin ja ilmaisun kehittämisessä. Näiden toimien kautta edistetään nuorten kansalaisuuteen kasvamista ja osallisuus ulotetaan koskemaan kaikkia toimintamuotoja, myös kulttuurista toimintaa.

Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen toimintaesitteestä todetaan, että nuori voi kokea osallisuutta ja olla osallinen toiminnan suunnittelussa ja siten saada itselleen arvokkaita kansalaistaitoja ja kokemusta.

Osallisuudella tarkoitetaan subjektiivista tunnetta siitä, että on vastuullinen osallinen. Tämä puolestaan edellyttää sitä, että nuorella on tietoa, motivaatiota, taitoa ja mahdollisuuksia vaikuttaa asioihin. Nuoret voivat osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon hyvin monella tavalla. Osallistumisen idut syntyvät jo pienissä ja epämuodollisissa nuorten ryhmissä, joissa tyylejä, mielipiteitä ja elämäntapoja kehitellään. Nämä ryhmät voivat syntyä niin nuorisotalojen avoimissa tiloissa, partioleireillä, kouluelämän erilaisissa kohtaamisissa kuin roolipeliryhmissä tai sosiaalisessa mediassa. Nuorten osallisuutta tuetaan myös innostamalla heitä ottamaan osaa nuorisotalojen toiminnoista päättäviin komiteoihin ja toimimaan kestävän kehityksen hyväksi omilla asuinalueillaan. Nuorisotyössä järjestetään nuorille erilaista kerho- ja ryhmätoimintaa, diskoja, kilpailuja ja tapahtumia. Näiden yhtenä tarkoituksena on saada nuoret yhteisölliseen toimintaan, johon liittyy vastuunkantoa, sitoutumista ja jaettuja elämyksiä. Toimintojen kautta nuoret oppivat aktiivisen kansalaisen kykyjä: kriittistä pohdintaa, vuorovaikutustaitoja ja toisen asemaan asettumista sekä saavat osallistumisintoa ja -kokemusta.

6.2 Nuorisotalodemokratia

Nuorisotalojen toimintaa järjestetään nuorten toiveiden pohjalta. Nuoret voivat myös luoda nuorisotalon pelisääntöjä ja toimintaa yhteisissä talokokouksissa ja talotoimikunnissa, joissa tehdyistä ehdotuksista äänestetään. Samalla nuorille opetetaan kokouskäytäntöä. Demokraattista toimintaa edistävissä talokokouksissa nuoret päättävät nuorisotaloa koskevista asioista, kuten nuorisotalon hankinnoista, retkikohteiden valinnoista ja diskojen ohjelmasta. Nuoret ovat mukana myös kurssien suunnittelussa ja apulaisina ohjaustehtävissä. Toiminnalla pyritään tukemaan nuoren kasvua mielekkään tekemisen parissa ja edistämään yhteisöllisyyttä vastuuttamisen kautta.

Nuorisotyön keskeisenä tehtävänä on tukea erilaisia kulttuurisia yhteisöjä, joissa nuoret voivat kehittää identiteettiään ja kasvaa yhteiskunnan täysivaltaisiksi ja aktiivisiksi

jäseniksi. Nuorten osallisuutta ja aktiivista kansalaisuutta edistetään rohkaisemalla heitä toimimaan elämäntilanteensa ja lähiympäristönsä parantamisen ja muun yhteiskunnallisen vaikuttamisen puolesta ja antamalla heille tässä tukea. Lähtökohtana on ajatus, että aktiiviseksi kansalaiseksi kasvaminen lähtee nuorten omista toimintaympäristöistä, ja että myös lapsilla ja nuorilla on oikeus vaikuttaa kaupungin kehittämiseen.

Käytännössä muodolliset talodemokratia kokoukset eivät ole kaikilta osin toimineet.

”Olemme yrittäneet järjestää talokokouksia, mutta Harjun nuoret eivät ole kokeneet niitä mielekkääksi vaikuttamisen muodoksi ja mahdollisuudeksi, koska vaikuttaminen ja osallisuus tulee esiin siellä ryhmissä. Tavallaan ne asiat, jotka talodemokratia jutuilla haetaan takaa, ne ovat yleensä kiinteistöön liittyviä asioita, sohvan hankintaan tai seinän väriin liittyviä toiveita. Nämä palautteet me saamme kuulla toiveina tai ehdotuksina, ne tulevat esiin ryhmissä ohjaajan ja nuorten välisessä normaalissa ja luonnollisessa vuorovaikutuksessa. Siellä asiat tulevat esille. Näen osallisuuden enemmän osallisuutena maailmaan ja osallisuutena omaan elämään. Se on vaikuttamista omaan elämän laatuun ja sisältöön. Se on osallisuutta myös siihen yhteisöön ja ryhmään, jossa toimii ja harrastaa.” (Pekka Juntunen haastattelu 8.4.2011)

Myös Narrin näyttämön kohdalla koetettiin järjestää talodemokratia kokouksia, mutta muotoa ei koettu mielekkääksi. Narrin teatteriryhmissä kyllä keskustellaan kovasti ja otetaan kantaa, mutta se samalla tavoin tapahtuu ryhmissä. Narrissa ohjaajat laittoivat seinälle ison paperiarkin, jonne alkoi tulla jonkin verran yhteisiä viestejä ja toiveita.

Tämä huomio kulttuurisen nuorisotyön ryhmien suhtautumisesta talodemokratiatoimintaa antoi sysäyksen tutkia kulttuurista osallisuutta hieman syvemmältä ja tarkemmin. Samalla haluttiin avata osallisuuden merkitystä ja ennen kaikkea nuorten kulttuurista osallisuutta.

6.3. Nuoret päättävät lähiympäristöstään

Hesan nuorten ääni -kampanja on Helsingin kaupungin opetus- ja nuorisotoimien yhdessä toteuttama kampanja, joka on Helsingin vaihtoehto nuorisovaltuustolle. Sen sijaan, että olisi perustettu 20–30 hengen nuorisovaltuusto, joka olisi edustanut vain pientä aktiivisten helsinkiläisnuorten joukkoa, päätettiin luoda ja kehittää osallistavampi järjestelmä. Hankkeen perusideana on edistää nuorten osallisuutta ruohonjuuritasolta. Kampanjan nimi on Ruuti hanke ja sen kautta pyritään antamaan osallisuuden

kokemus mahdollisimman monelle nuorelle esimerkiksi järjestämällä kouluissa ja nuorisotaloilla tilaisuuksia, joissa nuoret pohtivat lähiympäristönsä parantamista. Tavoitteena on, että nuoret kokevat Helsingin kaupunkina, jossa heitä aidosti kuullaan ja jossa he voivat vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin. Lähialueella vaikuttamisesta edetään vaikuttamiseen koko kaupungin alueella.

6.4. Nuorten avoimet foorumit

Avoimet foorumit on yksi Hesan nuorten ääni -kampanjan keskeisistä toiminta-areenoista. Niissä nuoret pääsevät vuosittain keskustelemaan Helsingissä neljällä eri alueella päättäjien, kansanedustajien ja kaupunginvaltuutettujen kanssa. Avoimissa foorumeissa nuorten nostamia asioita pyritään toteuttamaan yhdessä heidän kanssaan. Avoimista foorumeista lähtölaukauksen on saanut nuorten ääni toimitus, joka on journalismin keinoin nostanut nuorten kannalta tärkeitä asioita keskusteluun ja pystynyt vaikuttamaan asioiden etenemiseen päätöksen teossa. Nuorten ääni toimituksella on yhteistyökumppaneina Suomen kuvalehti ja Yleisradion A-studio.

6.5. Kansalaisaktiivisuuden tukeminen

Yksi nuorisoasiainkeskuksen keskeisistä peruspalveluista on nuorten kansalaisaktiivisuuden tukeminen, jota tehdään avustamalla nuorten järjestötoimintaa. Nuoret toimivat usein erilaisissa ryhmissä ja järjestöissä, ja yhteisellä toiminnalla on saatu paljon aikaan. Helsingissä toimii noin 400 paikallista nuorisojärjestöä, lukuisa joukko nuorten toimintaryhmiä ja noin 30 valtakunnallisen nuorisojärjestön piirijärjestöt. Näiden toimintoihin osallistuu vuosittain yli 30 000 alle 25-vuotiaasta nuorta.

Nuorisojärjestöjen ja nuorten toimintaryhmien suoraan taloudelliseen tukemiseen käytetään avustuksina noin 1,2 Me. Lisäksi nuorisojärjestöt ja nuorten toimintaryhmät saavat käyttää maksutta nuorisotoimen tiloja, erilaista välineistöä ja muita nuorisoasiainkeskuksen palveluja. Erilaiset tukimuodot helpottavat järjestöjen toimintaa niin hyvinä kuin huonoinakin aikoina.

6.6. Palautetta ja arviointia nuorten osallisuudesta

Parhaimmillaan nuorisosiainkeskuksen kehittämä osallisuus rakenne tarjoaa nuorelle toiminnan kaikilla tasoilla mahdollisuuden vaikuttaa nuoria koskeviin asioihin ja osallistua toiminnan suunnitteluun talo, - alue, - ja jopa kaupunkitasolla saakka. Kehitteillä oleva nuorten vaikuttamismatriisin kautta halutaan madaltaa kynnystä osallistua päätöksentekoon ja velvoittaa myös kaupungin muita hallintokuntia osallistumaan ja edistämään nuorilta tulleita esityksiä.

Nuorten vaikuttamisjärjestelmään on tehty vahvasti rakenteen kautta ja se on herättänyt kiivasta keskustelua nuorten taholla. Helsingissä on pitkään ollut käytössä Hesari Nuorten Ääni osallisuus ja vaikuttamisjärjestelmä, jota on toteutettu yhteistyössä opetusviraston kanssa. Mallia on arvosteltu etenkin kaupungin nuoria yhdistävän vaikuttamiskanavan puuttumisesta. Nuorisolautakunta on alkuvuodesta 2011 päättänyt ehdotuksestaan uudeksi vaikuttamisjärjestelmäksi. Järjestelmää on kehitetty vahvasti virkamies vetoisesti. Mallissa pidetään luonnollisesti kiinni Hesari Nuorten Äänien hyväksi osoittautuneista käytännöistä alueilla ja kouluissa. Uusi vaikuttamisjärjestelmästä päättää kaupungin hallitus kesällä 2011. Uudessa järjestelmässä kerran vuodessa kokoontuva suuri Nuorisofoorumi valitsee keskuudestaan yhdeksi vuodeksi hallituksen, jonka tehtävänä on edistää ja toimeenpanna nuorilta tulevia esityksiä. Osa nuorista mm. Nuorten Helsinki ry vastustaa esitettyä mallia ja haluaa esitetyn hallituksen sijasta nuorisovaltuuston, jonka toimikausi olisi kaksi vuotta. (Nuorisotyö 2/2011,30,31)

Osallisuus ja vaikuttamismallista käydään siis kiivasta keskustelua ja keskustelun fokus on keskittynyt vahvasti väittelyyn vaikuttamismallin rakenteesta. Mielestäni nuorten osallisuus ja vaikuttaminen tulee nähdä syvällisemmin. Osallisuutta ja aktiivisuutta ei voida turvata pelkällä rakenteella. Se on enemmänkin väylä ja mahdollisuus, jota kautta nuorten asioita voidaan edistää.

Tasavertaiset osallisuuden mahdollisuudet tulee olla kaikilla nuorilla. Eivät kaikki ole kiinnostuneita pelkästään yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta, eikä kaikki ole välttämättä lahjakkaita puhujia, jotka julistavat sanomaansa ja esityksiä puhujakorokkeelta. Osallisuuden mahdollisuuksien ja muotojen tulee olla vapaita,

nuorista lähtöisin olevia malleja. Esimerkiksi rap-muusikko voi viedä omaa esitystään ja kannanottoa eteenpäin musiikin kautta tai kädentaitaja voivat tehdä banderollin esityksestään. Miten rakenteessa toteutuu yhdenvertaisuus, esimerkiksi hiljaiset nuoret, vammaiset nuoret, kielivähemmistöt, jotka haluavat osallistua päätöksentekoon ja tuoda esiin omia asioitaan. Onko heillä mahdollisuus osallistua esitettyyn malliin ja saada vietyä asiaansa eteenpäin?

Osallisuus ja vaikuttamisjärjestelmässä tulee huomioida avoimesti kaikki mahdollisuudet vaikuttaa, siten että nuori voi osallistua ja esittää asiansa, vaikkapa sähköpostitse tai musiikin, teatterin tai runon kautta. Osallisuuden tulee olla integroituna myös nuorisotoiminnan sisältöön ja ennen kaikkea nuorisotyöntekijöiden on sisäistettävä osallisuus kuuluvaksi osaksi perustyötä, oli sitten kyseessä alueellinen nuorisotoiminta tai kulttuurinen nuorisotyö.

Nuorisotyöllinen osallisuuskeskustelu tähtää nuoren aktiivisen kansalaisuuden muodostumisen tukemiseen. Aktiivisella kansalaisuudella viitataan yksilön aktiiviseen osallistumiseen elämän taloudelliselle, sosiaaliselle, kulttuuriselle ja poliittiselle osa-alueelle. Aktiiviseen kansalaisuuteen liittyviä taitoja, tietoja, kokemuksia ja motivaatiota opitaan nuorisotalon non-formaalissa oppimisympäristössä.

Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus toteuttaa osaltaan nuorisopolitiikkaa, joka pyrkii edistämään nuorten aktiivista kansalaisuutta. Tämä tarkoittaa kahta asiaa:

OSALLISUUS: nuorten tulee olla aktiivisia kuntalaisia osallistumassa kaupungin asioista päättämiseen

SOSIAALINEN VAHVISTAMINEN: nuorten tarpeista ja elinsuhteista tulee vastata kokonaisvaltaisesti

Nuorten vaikuttamisjärjestelmän kehittäminen on tärkeä rakenteellinen mahdollistaja nuorten osallisuudelle. Sen lisäksi nuorelle on varattava riittävästi mahdollisuuksia oppia aktiivisen kansalaisuuden taitoja esimerkiksi taitojen ja motivaation kasvattamisen, sekä erilaisten vaikutuskanavien tunnetuksi tekemisen kautta.

Toisaalta nuorten elinolosuhteiden kokonaisvaltainen huolehtiminen tarkoittaa myös nuorten sosiaalista vahvistamista, jolla on ennaltaehkäisevä painotus. Tavoitteena on nuorten elämänhallinnan vahvistuminen, sosiaalisen vastuullisuuden oppiminen, osallisuuden kokemusten saaminen ja kasvun tukeminen monipuolisten harrastusten avulla nuorisotyöllisin menetelmin toteutettuna. Kulttuurilla on tärkeä rooli nuoren sosiaalisen vahvistamisen osalta: se tuottaa nuorelle osallisuuden kokemuksia, jotka voivat tuottaa motivaatiota vaikuttamiseen myös laajemmalla tasolla.

6.7 Nuorisotalo osallisuuden mahdollistajina

Nuorisotyöllä on yhteiskunnalle enemmän annettavaa kuin mihin se nyt pystyy. Tätä väitettä vahvistaa tutkija Anu Cretschelin tuore tutkimus nuorisotaloista; Nuorisotalo mahdollistavana lähiyhteisönä: nuorten näkökulma (Nuorisosiainkeskuksen julkaisuja 03/2011)

Tutkimus kohdistui 12 nuorisotaloon Helsingissä ja Kajaanissa, joissa selvitettiin nuorisotalotoimintojen kehittämismahdollisuuksia ja nuorten osallisuuden näkökulmasta. Tutkimuksen kohteena olivat alueellisen toiminnan nuorisotalojen avoin toiminta.

Monipuolinen osallisuus mahdollistuu vain valtaa ja toimintamahdollisuuksia nuorille jakamalla. Jos nuoret halutaan mukaan toimijoiksi ja päättämään asioista, on asioita pystyttävä ideoimaan, suunnittelemaan, päättämään toteuttamaan ja arvioimaan yhdessä nuorten kanssa. Osallisuus prosessit voivat toteutua esimerkiksi yhteisön arjen pyörittämiseen, hankintojen tekemiseen, tapahtumien järjestämiseen tai tilojen, toimintojen tai alueiden kehittämiseen liittyen.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että ohjaajien työotteissa on suuria eroja siinä, ovatko he tottuneet nuorisotaloilla toimimaan yksiöiden, pienryhmien vai koko yhteisön tasolla. Nämä erot heijastivat suoraan talojen toimintakulttuurin eroja, sekä eroja nuorille tarjottujen vaikuttamisen ja toimimisen paikkojen monimuotoisuudessa. On selvää, että isoihin koko yhteisöä koskettaviin asioihin ei päästä käsiksi, jos toimitaan vain yksilötasolla. Cretschelin tutkimusten perusteella paljastui paradoksi: niin yksilötason neuvotteluissa kuin laajoissa kokoontumisissa vahvimmat nuoret usein voittivat.

Tutkimuksessa kävi myös ilmi, että joillakin taloilla valtaa ei ollut ajettu ollenkaan, eikä niissä ollut käytössä yhteissuunnitteluun ja päättämisen liittyviä toimintatapoja. Tutkimus nousivat esiin nuorisotalojen yhteisöllisen toimintakulttuurin kehittämisen tarpeet. Esimerkiksi uusien nuorten toimintaan mukaan tulemiselle on ollut vaikeuksia, johtuen talossa sisällä olevien nuorten heitä kohtaan osoittaman antisosiaalisen käytöksen takia. Haasteena Cretschelin mukaan on se, miten pystyä huomioimaan molemmat aspektit tasapainoisemmin nuorisotaloilla tehtävissä ryhmittymistä ja yhteisöllisyyttä kehitettävissä toiminna. Laajat osallisuusprosessit tarvitsevat tuekseen vahvaa yhteisön tukea. Yhteistoimintaan pystymistä tarvitaan jollain tasoilla kaikkien ryhmien välillä. Cretschelin tutkimuksessa kävi myös ilmi, että nuorten maailmassa esiintyy toisen nuoren toimijuutta ja aktiivisuutta koskevaa halventavaa dissaus - puhetapaa. Tutkimuksen kritiikki kohdistuu myös nuoriso-ohjaajiin, jotka tuntuvat rajoittavan nuorten osallistumismahdollisuudet pieniin ja näennäisiin asioihin. (Anu Cretschelin; Nuorisotalo mahdollistavana lähiyhteisönä: nuorten näkökulma Nuorisoasiainkeskuksen julkaisuja 03/2011 4, 39, 40)

Cretschelin tutkimus on osa totuutta, eikä sitä pidä yleistää kaikkeen nuorisotoimintaan. Se kuitenkin toi hyvin keskeisen kysymyksen esiin. Kuuluuko nuorten ääni, kun heitä koskevia palveluita kehitetään?

Kuitenkin tutkimus kertoo paljon myös siitä, miten ohjaajan merkitys osallisuuteen innostamisessa ja positiivisen yhteisöllisyyden luomisessa on hyvin keskeinen. Tutkimuksessa kävi ilmi myös se, kuinka nuoret voivat mitätöidä toistensa aktiivisuutta tai miten talon sisäänpäin lämmennyt yhteisö voi torpedoida uusien nuorten mukaan pääsyn.

6.8 Osallisena osallisuudessa

Osallisuuden käsitteen vastakohta on osattomuus. Yksilön osattomuudella voidaan viitata hänen asemaansa yhteiskunnassa, jolloin tarkoitetaan joko taloudellisen kulttuurisen tai sosiaalisen pääoman puutetta.(Lasten ja nuorten kunta Gretschel Anu, Kiilakoski Tomi(toim.)Nuorisotutkimusverkosto /Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 77 2007,12)

Anu Cretschel on väitöskirjassaan korostanut, että osallisuuden olennainen piirre on yksilön oma kokemus. Osallisuus on tunne, joka paljastuu nuorten tiedoista, tarinoista ja heidän käyttämistään puhetavoista. Osallinen nuori tuntee itsensä päteväksi ja arvostaa omaa rooliaan osana yhteisöä.

Osallisuuden määritelmäksi ei riitä se, että kuntaan luodaan erilaisia nuorten kuulemisjärjestelmiä, elleivät nämä järjestelmät kykene tuottamaan nuorille kokemusta, että heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillä on vaikutusta. Osallisuutta ei takaa vielä yksilön tunne, vaan se edellyttää yhteisöä, jossa osallisuus on mahdollista. Ryhmän, yhteisön, seuran tai yhteiskunnan tasolla on valittava tilanne, jossa osallinen toiminta on mahdollista. (Gretschel & Kiilakoski, 2007,13)

Tomi Kiilakoski määrittelee osallisuutta seuraavasti:

Määritelmä 1. Osallisuus on oikeutta omaan identiteettiin ja arvokkuuteen osana perhettä (tai sitä muistuttavaa yksikköä) ryhmää, yhteisöä, yhteiskuntaa tai ekosysteemiä.

Määritelmässä korostetaan jokaisen oikeutta identiteettiin ja arvokkuuteen. Identiteetti sisältää sekä yksilöllisiä että sosiaalisia säikeitä. Se on vastaus kysymykseen, kuka tai millainen olen, sekä mihin ryhmään kulun. (Gretschel & Kiilakoski, 2007,13)

Osallisuus on myös yksilön suhdetta ryhmään ja yhteisöön. Ihminen on sosiaalinen olento, joka haluaa kuulua johonkin, olla mukana, tuntea olevansa tärkeä jossakin ryhmässä tai yhteisössä. Osallisuuden kautta rakentuu ja kasvaa myös sosiaalinen pääoma. Se on yhdessä kasvamista.

Määritelmä 2. Osallisuus on todellisen vastuun kantamista ja saamista oman, toisten ja koko yhteisön toimintakyvystä. Se on sitoutumista toimintaan yhteisten asioiden parantamiseksi. (Gretschel & Kiilakoski, 2007,14)

Ihminen pohjimmiltaan sosiaalisena olentona haluaa kuulua, olla mukana ja kokea osallisuutta. Osallisuuden vastakohta on siis osattomuus, syrjäytyminen ja ulkopuolisuus. Osattomuus voi tarkoittaa nuoren kohdalla työttömyyttä, koulutuksen ulkopuolelle jäämistä tai vaikkapa luokkayhteisön ulkopuolelle jäämistä. Nuoren yksi keskeinen pahoinvoinnin ongelma on yksinäisyys ja ulkopuolisuus. Se kertoo

osattomuudesta ja syrjäytymisestä, joka voi nuoren kohdalla aiheuttaa ajautumista mielenterveydellisiin ongelmiin.

Osallisuus on myös omakohtaista sitoutumisesta nousevaa vaikuttamista ja vastuun kantamista. Se voi olla luokkayhteisöstä tai nuorisotalolta kasvavaa mahdollisuutta vaikuttaa oman elämänpiiriin liittyvissä asioissa, kuten vapaa-ajan harrastamisessa, koulun viihtyvyyden parantamisessa tai lähiympäristön suunnittelussa.

7.0 Taidelähtöinen toiminta - esimerkkejä hyvistä käytännöistä

Tässä osiossa avaan taidelähtöistä toimintaa nuorisotyössä ja nostan esiin muutamia käytännön esimerkkejä kulttuurisesta nuorisotyöstä. Olen haastatellut taideohjaajia, joiden kommentteja tuon esiin osiossa.

Taideohjaus kulttuurisessa nuorisotyössä ei suunnattomasti poikkea normaalista taideopetuksesta. Opetuksessa tarvitaan oma taidekohtainen ammattitaito, taidollinen ja tekninen osaaminen. Esimerkiksi kuvataiteissa, keramiikassa, teatteritekniikassa, musiikissa valokuvauksessa, videotäiteessä tarvitaan ohjaajalta myös teknistä osaamista tai vähintäänkin ymmärrystä alan teknisestä puolesta.

Se mikä ero on kulttuurisen nuorisotyön ja koulun taide-opetuksen välillä on oppimisympäristö. Koulussa oppiminen on formaalia opetusta, joka tapahtuu pääasiassa opettajan johdolla. Kulttuurisessa nuorisotyössä oppiminen on non-formaalia yhdessä tekemistä. Se on myös avain ymmärtää kulttuurista nuorisotyötä, joka pohjautuu pitkälti juuri non-formaaliin kasvatukseen. Koulun opetussuunnitelman perusteet ja tavoitteet ovat valtakunnallisia ja niissä on koulukohtaiset tavoitteet, jotka tehdään opettaja voimin. Opettaja opettaa ja oppilaat mahdollisesti oppivat, koulutuksessa edetään opetussuunnitelmien mukaisesti.

Nuorisotyössä tavoitteet ovat arvopohjaisia, työtä ohjaavia tavoitteita. Nuorisolain mukaan tavoitteena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista, sekä parantaa nuorten kasvu -ja elinoloja. Tavoitteiden toteuttamisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys,

yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys, terveet elämäntavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen.(Nuorisolaki 27.1.2006/72)

"Kulttuurisessa nuorisotyössä opitaan yhdessä tekemällä, jossa ohjaaja työskentelee yhdessä nuorten kanssa. Lähtökohta tekemiselle on ohjaajan ja nuorten yhdessä rakennettu suunnitelma tekemisestä. Nuoret osallistuvat suunnitelman tekoon, toiminta lähtee siitä mitä nuori toiminnassa haluaa oppia, mikä häntä itseään ja yhteisöä kiinnostaa. Opettamisesta ajattelen, ettei tärkeintä ole opettajan opettaminen vaan oppilaan oppiminen. On luotava tunnille ilmapiiri, jossa ei tuoksu epäonnistumisen pelko, että oppilas sitoutuu omaan oppimiseensa, ryhmässä ja ryhmän oppimiseen ja että oppimisessa pyritään oppimisprosessiin. Yhä tärkeämmäksi on noussut yhteisöllisyys, sosiaalisuus, jakaminen. Ohjaajan näkökulmasta pedagogisesti merkittävää on tunnistaa työskentelyprosessi, joka tukee oppijan kasvua. Ohjaajan tehtävänä on motivoida oppilasta ja ryhmää, omaan ja yhteiseen oppimiseen. Olennaista on saada oppijassa jotain liikkeelle. Kysymyksessä on myös sosiokulttuurinen innostamisen prosessi. Ihmisen kasvu ja sen pohjalta käynnistyvät toimintatapojen muutokset ovat tapahtumista, joka edellyttää oman elämän prosessien reflektiota ja tiedostamista. Ohjaajan tehtävä on tuottaa särkeä eettisessä ilmapiirissä, että voisi syntyä uusi näkökulma tietoon ja tekemiseen. Taiteen avulla tehdään näkyväksi jotain omaa, itselle ja ryhmälle. Voimaantuminen on tunne omasta vahvuudesta, riittävydestä ja mahdollisuudesta olla vaikuttaja omassa elämässä. En halua opettaa" taidetta taiteen vuoksi" pohjalta vaan haluan tuoda jotain enemmän. Mitä kauemmin olen opettanut, sitä tärkeämmäksi opettajuudessani on kohonnut yhteisöllisyys, ryhmäytyminen ja jakaminen ryhmän jäsenten välillä. Opettajakeskeisen tiedonjaon asemasta oppimisprosessin päätulos on mielestäni opettajan ja oppilaiden keskeiseksi kokemien teemojen nouseminen esiin. Kokemuksellisen oppimisen käsitettä käytetään puhuttaessa niin yksilöistä kuin yhteisöistäkin, käsitys oppilaasta oman toimintansa tekijänä. Kokemuksellisen oppimisen kannalta on yhden työn sijasta olennaisempaa ymmärtää, miten sama tehtävä voi synnyttää niin monenlaisia kokemuksia, verbalisia ja taiteellisia tulkintoja. Syntyy vuoropuhelua jolloin oppiminen laajenee ja syvenee. Olen huomannut tätä metodologia käyttäessäni, että se luo kollektiivista virtaa, miten ryhmän jäsenet jatkavat muiden oppilaiden taiteellisia tarinoita. Työskentely luo usein ryhmään luottamuksellisen ilmapiirin jossa ei ole epäonnistumisen pelkoa eikä onnistumisen pakkoa. Ajattelen, että hyvä taideopettaminen on sitä, että oppija löytää sisäisen motivaation, tasapainon teknisen osaamisen ja persoonallisen taiteellisen kokemuksen ja ilmaisun välillä ja että se on ennen kaikkea myös sosiaalista vuorovaikutusta oppivan yksilön ja oppimisyhteisön kanssa. Haluaisin antaa kokemuksen sisäisestä vuoropuhelusta. Oppija oppisi käsittelemään omia tunteitaan ja kokemuksiaan antamalla taiteen tekemisen avulla jokin muoto, joka on itselle ulkoisesti aistittava ja muut ryhmässä voivat sitä lähestyä; hahmottaa omaa paikkaansa, jakaa ja tulla jaetuksi. Näin taideoppiminen on oppimisprosessi, jossa oppija uskaltaa onnistua ja epäonnistua, rohkeuteen ajatella itsenäisesti ja uskoa omiin kokemuksiin ja havaintoihin. Oppimiseen liitän muuntumisen – oppivan ihmisen mielen sisäiseen prosessiin. Taiteeseen liittyvä kokemus tai tekeminen luo uusia merkityssuhteita itseen ja toisiin ihmisiin, luontoon, omaan ja toisten elämään, oppilas on oman toimintansa subjekti. Opettajana minun tulee kunnioittaa oppilasta asiantuntijana omassa elämässään ja arvostaa hänen mielipiteitään ja ratkaisujaan. Mielestäni taiteeseen oppiminen on sitä, että tulee siksi mitä jo on. Nuoret oppilaat ovat usein arkoja paljastamaan itsestään opettajalle ja ryhmälle. Miten saada ilmapiiri innostavaksi,

että se rohkaisee oppilaita taiteelliseen oppimiseen ja luottamukselliseen ilmapiiriin? Kokemuksellisessa oppimisessa sovelletaan erilaisia luovan ajattelun kehittämiseen liittyviä menetelmiä kuten pari ja suurryhmä työskentelyä ja vapaata assosiointia. Ensimmäisellä tunnilla mietittäväksi; kuka minä olen kävellessäni yksin ja kohdatessani toisen? Turvallisuus syntyy myös sopimalla yhteisistä säännöistä. Kokemus on läsnä kaikessa oppimisessa, sisäisiä kokemuksia suhteutetaan ulkomaailmaan. Oppiminen tapahtuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa niin että oppilaat kertovat omista kokemuksistaan työtä tehdessä ja keskusteleval toistensa töistä, ensiksi parityöskentelynä ja sitten koko joukon kanssa. Vuorovaikutuksellisessa jakamisessa se on toisten mielikuva - ja elämysmaailmaan tutustumista. Jakaminen tapahtuu oppilaiden kesken, opettajan tehtävä on huolehtia, että oppilaat kuuntelevat toisiaan, ottavat toistensa ajatuksiin kantaa, oppivat sanallistamaan näkemyksiään ja mahdollisesti jatkamaan toistensa taiteellisia kokemuksia ja tulkintoja taiteellisin keinoin. Lopputulokset ovat olennainen osa oppimista. Ajattelen, että taideoppiminen on oppimisprosessi, siksi opettajan tehtävänä on ohjata oppilaita kiinnittämään huomiota taiteelliseen työskentelyn eri vaiheisiin alkuideasta lähtien ja kaikkiin vaiheisiin, alkuluonnoksista alkaen. Oppilaat säilyttävät luonnokset, muistiinpanot, syntyneet ideat sekä arvioivat näitä prosessin eri vaiheita suhteessa alkuperäiseen ja lopputulokseen. Oppilaat saavat myös opettajalta ja muilta ryhmän jäseniltä heidän kokemuksiaan, vaikutelmiaan, jolloin oppiminen tällaisen vuorovaikutuksen kautta laajenee ja syvenee. Oma rooli opettajanakin muuttuu opettajakeskeisestä tiedonjakajasta oppimisen avustajaksi. Vastuu ajattelun tuottamisesta ja toiminnasta on yhteinen, ei yksin opettajan aloittamaa tai yksittäisen oppilaan ja opettajan välillä. Pikemminkin kyse on oppilaan keskinäisestä jakamisesta, jota opettaja tietoisena tukee. Näen ongelmana nykyisessä koulujärjestelmässä luokattomat lukiot. Ikäkausi, jolloin eniten ryhmää (ikätoverien vertaistuki) tarvitsee, aikuisuuden kynnyksellä, koulu ei sitä tarjoa. Siksi näenkin tärkeäksi korostaa yhteisöllisyyttä, ryhmään kuulumisen tunnetta ja myös erilaisuuden ymmärtämistä ja kunnioittamista. Tämän takia ryhmäytyminen ja osallistaminen on mielestäni erityisen merkityksellistä. Kulttuurisen osallisuuden avulla ymmärretään erilaisen ajattelun ja osaamisen herättämien ristiriitojen merkitys. Kun oppilaat ilmaisevat toisilleen kokemuksiaan, ajatuksiaan, tulkintojaan ja perustelevat omia taiteellisia ratkaisujaan ja parhaillaan syntyy keskinäistä väittelyä erilaisista tulkinnoista, tällä tavoin eri mieltä oleminen, erilaiset kokemukset ja havainnot tuottavat vaihtoehtoisia ajattelu-, kokemustulkintoja, erilaisuuden hyväksyntä lisääntyy ja luodaan myös aiempaa kehittyneempää taiteellista osaamista." (Kuvataideohjaaja Annikki Anttilan kirjallinen teksti 28.5.2011)

7.1 Puheen voima, kielen luovuus

Voimatarina on Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksessa toteutettu (1.3.2005 - 31.12.2006) tarinallinen taidetyöskentely prosessi. Voimatarina prosessia käytetään nykyisin erityisnuorisotyön puolella yhtenä työmenetelmänä.

Voimatarina syntyi vastaamaan tarpeeseen pitkäjänteisestä luovasta menetelmästä, jonka avulla kuljetaan kohti lisääntyvää itseymmärrystä. Voimatarinan kaltainen työskentely luo rajapintoja kulttuurisen ja sosiaalisen nuorisotyön välille. Nuorten kokemus omasta arvosta syntyy siitä, että hän tulee kuulluksi. Voimatarinan keskiössä ei ole teos, kuva tai esitys. Oleellista on ihminen itse. Tavoitteena on tukea nuorta kohtaamaan elämäänsä ja

ilmaisemaan uusia näkökulmia tarinaansa taiteen kautta.(Taidekasvatuksen Helsinki, 2010,213, Sinikka Haapasen artikkeli Nuori kirjoittaa kulttuurista käsikirjoitusta elämälleen)

Voimatarinassa havaittiin kuinka merkittäviä puhe, kieli ja sanat ovat. Ne välittyvät työskentelyn ilmapiiriin ja luovat mielikuvia lisäten yhteisöllisyyttä.

Kulttuurisessa nuorisotyössä nuorten ja nuorten yhteisöjen puheen ja kielen syntyminen muodostuu toiminnan sisällöstä, visuaalinen kieli symboleineen ja merkkeineen lisääntyy. Musiikki on oma kielensä, joka nostaa eri tilanteissa merkityksiä esiin. Liike ja tanssi kehittävät kehollisen kielen herkkyyttä. Hiljaisuudesta muodostuu nykypäivän kiireelle todellisuutta tasapainottava tekijä.

Voimatarina nuorisotyössä kirja julkaistiin vuonna 2006.(Haapanen, Sinikka & Sava, Inkeri & Vesanen-Laukkanen, Virpi (toim.) (2006): Voimatarina Nuorisotyössä. Helsingin kaupunki, Nuorisoasiankeskus.)

7.2. Taide tiedon syventäjänä

Taide voi tiedon syventäjänä avata nuorisotyöhön luovia ulottuvuuksia ja lähestymistapoja. Taide uudessa merkityksessään ja ulottuvuudessaan on ajallemme tärkeä. Se kehittää innovatiivisuutta, sosiaalista pääomaa sekä yhteiskunnallista rohkeutta ja uutta ajattelua. Nuori on osallisena omassa elämässään ja luo omaa kohtaloaan

Taidetta ja kulttuuria on joskus vaikea määritellä ja sama pätee myös kasvatukseen. Kasvatus on arvopohjaista toimintaa, jolla on jokin päämäärä. Se on mielestäni yksilön oman identiteetin rakentamista, kasvua sosiaalisuuteen ja yhteisöllisyyteen. Kulttuurisessa nuorisotyössä se pitää mukanaan eettisiä, moraalisia, emotionaalisia ja sosiaalisia arvoja, jotka tähtäävät nuoren hyvään elämään aikaansaamiseen.

Taide nähdään nuorisotyökontekstissa usein teoskeskeisenä, ei ihmislähtöisenä potentiaalina. Kun näemme nuoren taiteen keskiössä, havaitsemme kuinka taiteen luova elintila edistää nuoren ja nuorten yhteisön kasvua dialogisesti ihmiseksi. Identiteetin rakennusaineiksi muodostuvat muun elinympäristön lisäksi nuoren taiteeksi kokemat sisällöt. Nuori on sekä tekijä että kokija suhteessa luovaan työskentelyyn. Taiteen tuotos nuorisotyössä ei ole ainoastaan teos vaan se on lisäksi väline identiteetin syntymiselle, jolloin nuoren sisäinen kuva itsestään muuttuu ja syvenee

itsetuntemuksen ja itsearvostuksen kautta. (Taidekasvatuksen Helsinki, 2010, 212, Sinikka Haapasen artikkeli)

Mikko Rajala on kirjoittanut ” Musiikki on elämää” proseminaari työssään, joka käsittelee Harjun nuorisotalon musiikkitoimintaa. Nuorisotyö on tavoitteellista toimintaa, mutta tavoitteet ovat enemmänkin inhimillisiä. Non-formaali musiikkitoiminta nuorisotaloissa on myös tavoitteellista toimintaa. Tavoitteet eivät välttämättä ole kuitenkaan taidollisia vaan tavoitteena voi olla vakkapa nuoren kasvun tukeminen tai itsetunnon vahvistaminen. Tavoitteiden määrittelyssä on olennaista, että nuori on mukana määrittelemässä tavoitteita. Non-formaalin musiikkikasvatuksen lähtökohta on nuoren aito kohtaaminen. Tästä kohtaamisesta kumpuaa ne tavoitteet, jotka nuorisotyölle asetetaan. (Rajala 2008, 6,7)

Tämä mielestäni pätee kaikkeen kulttuuriseen nuorisotyöhön. Nuori otetaan vastaan kokonaisvaltaisena ihmisenä, eikä ainut tavoite ole opettaa nuorelle teknisiä taitoja(kuten musiikkia, keramiikkaa, teatteria, videoeditointia). Kasvu ihmisenä ja vuorovaikutus muiden nuorten kanssa, sekä nuoren ja aikuisen välillä on vähintään yhtä tärkeää kuin itse taitojen opettaminen. Nuorisiohjaajaa on työssään enne kaikkea myös kasvattaja.

Kulttuurisuunnittelija Sinikka Haapasen mukaan kulttuurisessa nuorisotyössä taide luo tilan kohtaamiselle. Kohtaaminen syntyy herkkyydestä ja intuitiosta havaita ja kohdata ihminen. Mitä syntyy taidekokemuksen kautta ihmisten välille? Siinä syntyy tila, jossa ovat läsnä sekä arvokokemus että arvontunne. Taiteen kieli on niin voimakas, että se vetoaa samanaikaisesti tunteeseen ja älyyn.

”Taide ilmaisuna ja vuorovaikutteisena työskentelynä sisältää niin nuoren mielenmaiseman ja tunneskaalan kuin omaan koettuun elämään liittyvät tekijätkin sekä faktana että fiktiona. Nuoren prosessin ja ryhmäprosessin ohjauksellinen tukeminen edellyttää ohjaajalta oman tarinansa tunnistamista ja ymmärtämistä. Ohjausprosessissa edellytetään ihmisen kohtaamiseen ja kokemiseen liittyvää herkkyyttä. Tarvitaan myös pedagogista taitoa tukea nuorta ja ryhmää löytämään uusia kasvun liikahduksia käynnistäviä tekijöitä prosessissaan. Toiminta edellyttää henkisesti turvallisuutta ja luottamusta, jotta voi heittäytyä työskentelyyn. Tilassa tulee olla myös luovaa tilaa ja voimaannuttava ilmapiiri.” (Sinikka Haapanen haastattelu 1.4.2011)

7.3 Visuaaliset taidon ja taiteen toiminnot nuorisoasiainkeskuksessa

Kiinnostuksen nousu kädentaitoja ja visuaalisia toimintoja kohtaan on nuorten keskuudessa kasvanut. Myös taannoin käyty yhteiskunnallinen keskustelu taito- ja taideaineiden lisäämisen tarpeesta kouluopetuksessa on tuonut aiheen vahvasti esiin. Vuonna 2009 julkaistussa nuorisobarometrissa vahvistui jo sitä edeltävässä vapaa-aikatutkimuksessa näkynyt kasvava trendi: nuorten käsityöharrastus on lisääntynyt ja kasvanut musiikin rinnalle yleisimmäksi luovaksi harrastukseksi: kyselyn mukaan tytöistä 23 % ja pojista 19 % tekee käsitöitä. Valokuvausta puolestaan harrastaa 20 %, kuvataidetta 19 %, kuvien tekemistä tietokoneella 17 %, videokuvausta 6 %, sarjakuvia 3 % ja graffiteja 1 %. (Myllyniemi 2009, 22)

Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen toiminnoissa visuaaliseen taitoon ja taiteeseen sisältyvät seuraavat osa-alueet:

- kuvataide (piirustus, maalaus, keramiikka, kuvanveisto, ympäristötaide, tilataide, graffiti)
- kädentaidot (tekstiili-, puu-, kivi-, metallityöt)
- askartelu (tuunaus, paperi-, helmityöt; sekamateriaalit)
- muotoilu (design)
- media (valokuvaus, video, elokuva, animaatio)

Helsingin nuorisoasiainkeskuksessa visuaaliseen taitoon ja taiteeseen liittyvää toimintaa löytyy alueellisilta nuorisotaloilta, joihin kuuluu myös Kontulan nuorten toimintakeskus Luuppi suurine teknisine tiloineen, sekä keskitetyistä kulttuurisista toimipaikoista: Harjun ja Kipinän nuorisotalot ja toimintakeskus Happi. Nuorisotalo Kipinä sijoittuu avoimen toiminnan puolestaan huolimatta keskitettyjen palvelujen osastoon siksi, että sen visuaalinen taito ja taide-toiminta ovat hallinnollisesti keskitettyjen palvelujen alla. Tarkastelen osastoja listauksessa erikseen ja palaan myöhemmin osastojen väliseen suhteeseen.

Alueellisten palveluiden osasto

Alueellisilla nuorisotaloilla visuaaliseen taitoon ja taiteeseen liittyvä toiminta on muodoltaan yleensä kerho-, työpaja- tai avointa toimintaa. Toiminnasta vastaavat

nuorisotalojen ja järjestöjen ohjaajat sekä nuorisotaloilla työskentelevät työllistetyt. Myös tuntityöntekijöitä palkataan järjestämään toimintaa, mutta taloudelliset raamit eivät yleensä tue erityisosaajien palkkaamista. Toiminnan sisällön syvyyttä on mahdotonta arvioida kattavasti sen monimuotoisuuden takia. Taloudelliset säästöt ovat johtaneet siihen, että osa toiminnoista on jouduttu lopettamaan henkilöstömenoihin kohdistuvista säästötoimista johtuen. Ohjaajien määrä on vähentynyt ja ohjaajien työpanos on siirtynyt enemmän viikonlopputoimintojen järjestämiseen ja avoimien toimintojen ylläpitämiseen. Alueellisilla nuorisotaloilla pyörii syksyllä 2010 yhteensä n. 17 askartelu- tai kädentaitokerhoa. (Nuorisoasiainkeskuksen julkaisuja, Juvonen 2010)

Keskitettyjen palveluiden osasto

Keskitettyjen palveluiden toimistossa toimintamuodot painottuvat pidempiaikaisempaan pienryhmätoimintaan ja avoimiin pajoihin. Toimintaa järjestävät vakituiset nuoriso-ohjaajat ja tuntityöntekijät, joilla on sekä nuoriso-ohjaajan että taidealan koulutus.

- Harjun nuorisotalo (kuvataideryhmät, keramiikkaryhmät, kädentaitoryhmät, valokuvausryhmät, avoimet työpajat, viikonloppuleirit, päiväleirit)
- nuorisotalo Kipinä (kuvataideryhmät, keramiikkaryhmät, tekstiiliryhmät, avoimet työpajat) nuorten toimintakeskus Happi (avoin työpaja Värkkäämö, Nuorten media, Myötätuuli projekti)

Pienryhmätoiminnot

Pitkäjänteinen pienryhmätoiminta on perinteinen visuaalisen taidon ja taiteen toiminnan muoto. Tähän toimintamuotoon kuuluvat erilaiset taideryhmät sekä kerhot. Ryhmän elämäнкаari voi olla hyvinkin pitkä ja sen koko on vaihteleva. Ryhmillä on tietyt ”ikärajat”, mutta niitä ei seurata ryppyotsaisesti – ryhmän dynamiikka on ensisijaisen tärkeää. Pienryhmätoimintaa pyöritettäessä on havaittu, että pitkän kaaren luomiseksi nuorten tulisi päästä ryhmiin jo varhaisnuoren iässä.

Nuorisotalojen pienryhmätoiminta mukailee koulun lukuvuoden kausirakennetta, se on jaettu kevät- ja syyskauteen. Pienryhmätoiminta on vahvinta tällä hetkellä Kipinän ja Harjun nuorisotaloilla. Kipinän nuorisotalolla kokoontuu n. 15 ryhmää ja Harjussa n. 7 ryhmää viikoittain. Toimintakeskus Hapen Nuorten median piirissä kokoontuu nuorten tuotantoryhmiä tekemään livetaltiointeja eri tapahtumista ja konserteista.

Nuoret arvostavat visuaalisen taidon ja taiteen eri muotoja harrastaessaan opettajan tai ohjaajan pedagogiikkaa ja asiantuntemusta, valinnanvapautta, sekä hyviä materiaaleja. Ohjaajien monipuolinen osaaminen, non-formaali oppimisympäristö sekä ohjaajien ammattitaidolla valitut laadukkaat materiaalit näyttäytyivät nuorten haastattelujen perusteella nuorisotoimen visuaalisen taito- ja taidetoiminnan ehdottomiksi vahvuuksiksi. (Nuorisoasiainkeskuksen julkaisuja Juvonen 2010, 11)

Työpajat

Työpajatoiminnalla pyritään saavuttamaan niitä nuoria, jotka haluavat tutustua toimintaan tai osallistua lyhytkestoisempaan toimintaan kuin pienryhmissä. Työpajoja järjestetään nuorisotaloilla sekä tapahtumien yhteydessä. Toiminnalla voi olla joko jokin teema, jolloin tekemistä määrittää ohjaajan tekemä sisällöllinen suunnittelu. Vaihtoehtoisesti työpajalla voi olla avoin teema, jolloin nuori voi tulla työpajaan tekemään haluamaansa asiaa. Työpajojen osuus toiminnassa tulevat kasvamaan toimintakeskus Hapen myötä syntyneen Värkkäämön tahdittamana. Sen toiminta perustuu avoimiin ja ohjattuihin työpajoihin sekä nuorten omien ideoiden toteuttamiseen. Työpajojen on todettu istuvan myös alueellisille nuorisotaloille, joissa se rakentuu nuorisotalon avoimen toiminnan jatkeeksi. Tämänkaltaista toimintaa perustuu ateljeetilojen avoimiin oviin, nuorilta tuleviin toivomuksiin sekä ohjaajan innostuneisuuteen herättää nämä toivomukset. Työpajatoiminnan piirissä on tehty nuorisotaloille esimerkiksi sisustusprojekteja, kuten seinämaalaus tai yhdessä suunnitellut ja ommellut verhot. Lisäksi alueilla toimii puu- ja kivityöpajoja, joihin nuoret saavat tulla tekemään teknisiä töitä, hiomaan kiviä ja tekemään esimerkiksi koruja tai uistimia ohjaajien valvonnassa ja opastuksessa.

Työpajatoiminnassa korostuu suunnittelun ja sisällön tärkeys. Se voi olla tarpeen tullen kevyttä esimerkiksi osaamisen, resurssien tai materiaalien puutteessa, mutta osaavalla ohjaajalla on valtava potentiaali saada syvyyttä myös lyhytkestoiseen toimintaan. Tämän kaltaista toimintaa voi olla nuorelle se kriittinen sykäys, joka kokemuksen kautta tuottaa oivalluksen omasta itsestään ja taidoistaan. (Nuorisoasiainkeskuksen julkaisuja Juvonen 2010, 10,11,13)

Viikonloppukurssit ja leirit

Viikonloppukurssit ovat teemoitettuja kaksipäiväisiä sukelluksia, joita järjestetään tällä hetkellä lähinnä Harjun nuorisotalolla. Esimerkkejä viikonloppukursseista vuodelta 2011 ovat: ”Emalikorukurssi ja korukehyskurssi, sekä Tuunauspäivä”.

Kesätoimintaan kuuluvat olennaisena osana kuvataide- ja medialeirit, joita toteutetaan päiväleireinä nuorisotaloilla, sekä viikon pituisina yöpymisen sisältävinä leireinä nuorisoasiainkeskuksen kurssikeskuksissa Meriharjussa, Vuorilahdessa ja Bengtsåarissa.

Kesällä 2010 järjestettiin pääkaupunkiseudun kulttuuri -ja nuorisotoiminen yhteistyönä järjestämä poikkitaiteellinen Loiste-leiri.

Kierrätystehdas

Visuaalisen taidon ja taiteen ohjaajat lähtivät tapahtumaan heti alusta lähtien omasta aloitteestaan, koska kokivat teeman, sisällön ja näkyvyyden oleellisiksi myös nuorisotyön kannalta. Kestävä kehitys sekä yksilön maailmasuhteen pohtiminen ovat teemoja, jotka ovat sisäänrakennettuna visuaaliseen taitoon ja taiteeseen liittyvään toimintaan. Tämä tapahtuma koetaan ohjaajien keskuudessa sellaisena, joka tuo uusia tuulia melko vakiintuneeseen toimintaan. Se on osoittautunut myös oivalliseksi tavaksi verkostoitua ja esitellä toimintaa.

Näyttelyt

Vuosittain järjestettävän koko nuorisoasiainkeskuksen visuaalisen taidon ja taiteen kentän, sekä myös ”ulkopuoliset” nuoret kattavan Nuori Taide – näyttelyn lisäksi näyttelytoiminta pyörii kulttuuriareena Gloriassa, Stoaan kirjaston lastenosastolla, sekä Harjun nuorisotalon kahviossa, jossa nuoret saavat järjestää omia näyttelyitään. Asemanseudun nuoret ovat kuvanneet ja koonneet ”Mun kaupunki”-näyttelyn, joka oli esillä Kaisaniemen metrotunnelissa. Näyttely toteutettiin yhdessä valokuvaajan kanssa ja liittyi tämän sosiaalialan opintoihin. Näyttelyn tavoitteena oli vahvistaa nuorten identiteettiä helsinkiläisinä ja yhteiskunnan jäseninä kokemuksellisesti. Nuoret korostivat puheessaan sitä, kuinka tärkeää heille oli näyttää muille ihmisille se, kuinka he maailman näkevät ja mitä he näkevät.

Hyvis- hanke

Nuorisoasiainkeskus on mukana hyväntekeväisyystoiminnassa lähes kymmenen vuotta toimineen Hyvis-hankkeen kautta. Hankkeen avulla kerätään tempauksittain varoja vaihteleviin kohteisiin suunnattuun hyväntekeväisyyteen. Hankkeeseen on osallistunut nuoria eri nuorisotaloilta sekä erityisryhmiä, jotka ovat käyneet vierailuilla kulttuurisissa toimipaikoissa. Toiminta käynnistyi kaverikassien keräämisellä Vienan Karjalaan ja Liettuaan. Hyvistoiminta on liitetty mm- Kierrätystehdas-tapahtuman tematiikkaan ”Pipoapua pohjolasta”-kampanjan muodossa, jolloin osallistujien panos oli n. 100 työtuntia, tuloksena yli 100 pipoa tai lapasparia. Toisessa tapahtumassa oli kangaspuut, joilla jokainen halukas sai kutoa Hyvis-mattoon oman raitansa. Valmis matto huutokaupattiin kaupungin intrassa ja tuotto lahjoitettiin Unicefille. Lisäksi on toteutettu kynttiläkampanja, jossa nuoret eri nuorisotaloilta valoivat kynttilöitä, joiden myynnistä saatu tuotto ohjattiin opettajan palkkaamiseksi lähes neljäksi vuodeksi Sierra Leonen pakolaisleirille. Pitäjänmäen nuorisotalolla puolestaan yläkoulun oppilaat tekivät seinäsarjakuvan aiheenaan lapsen oikeudet, joka oli esillä koululla sekä Reaktori-tapahtuman maailmanparannuslinikalla. Tällä hetkellä suunnitellaan pidempiaikaista yhteistyöprojektia Sierran Leonelaisen ammattikoululuokan kanssa. Paikallisessa ammattikoulussa on kudottu kaunista kangasta, josta suomalaiset nuoret ideoivat ja valmistavat tuotteita varainkeruuta varten.

Kulttuurisesti kestävä kengät

Vuonna 2009 toteutettiin Kulttuurisesti kestävä kengät – projekti, jossa nuoret tuunasivat vanhoja kenkiä vain mielikuvitus rajanaan. Tuunauspajoja järjestettiin Kierrätystehdas- ja Kallio kukkii-tapahtumissa, Valtissa ja Malmin nuorisotalolla. Nuorten tuunaamat kengät olivat esillä Kaupungin taidemuseon vitriinissä, Kampin metroasemalla ja nuorten toimintakeskus Hapessa.

Verkostot

Keskitettyjen palvelujen ohjaajilla on runsaasti toiminnan kautta syntyneitä verkostoja. Viimeisin suuri askel otettiin kesällä 2010, kun Loisteleirillä syntyi pääkaupunkiseudun läpäiseviä verkostoja visuaalisen taidon ja taiteen ohjaajien päästessä työskentelemään yhdessä.

Kipinän nuorisotalolla on yhteistyötä samassa rakennuksessa sijaitsevien kulttuurikeskuksen aluetalon Stoaan sekä Itäkeskuksen kirjaston kanssa. Siellä ryhmytetään Omaura-luokkia, erityisluokkia, sekä Vuosaaren nuorisotyöyksikön kautta tulevia ryhmiä. Toimintaan käy tutustumassa myös koululuokkia, tärkein kontakti on Itäkeskuksen lukio. Kipinässä on työharjoittelijoita sekä työssäoppijoita. Yhteistyökumppaniksi kaivataan vahvemmin kulttuurikeskusta ja sosiaalivirastoa, jälkimmäistä erityisesti työttömien nuorten kanssa työskentelyä varten.

Harjun nuorisotalon järjestämien tapahtumien kautta syntyy uusia verkostoja, esimerkiksi Kierrätystehdas-tapahtuman kautta kierrätyskonttiryitys tuli Kallio Kukkii – tapahtumaan. Helsingin eläinsuojeluyhdistys puolestaan järjesti valokuvanäyttelyn Harjun nuorisotalon kahvilassa, mistä syntyi idea järjestää yhdessä nuorten kanssa pehmoeläin- koiranäyttely samaisessa tapahtumassa. Harjussa on erityisnuorisotyön vaatimaa osaamista. Siellä käyvät vierailemassa kaikki Omaura-luokat ja monet koululuokat. Niemikotisäätiön mielenterveyskuntoutujat, Leikkiväki ry:n työpajanuoret, Kehitysvammaliitto ja Harjun koulun kehitysvammaiset nuoret ovat saaneet tiloja ja ohjausta toimintansa järjestämiseen.

Nuorten tuottamia näyttelyitä Helsingissä

Helsingin kaupungin taidemuseo on toteuttanut kaksi suurempaa projektia yhdessä nuorisoasiainkeskuksen nuorten ja ohjaajien kanssa. Ensimmäinen yhteinen kosketus tapahtui vuonna 2007, kun museon Oi Maamme! – valokuvanäyttelyn rinnalle haluttiin pystyttää nuorten valokuvista koottu näyttely. Ajatuksena oli, että ammattivalokuvaajien eri vuosikymmeniä edustavien valokuvien jatkeeksi haluttiin nuorten näkemys nykypäivän Suomesta, joka näyttäisi maamme kulttuurisen moninaistumisen aikakauden. Nuorten Kenen maa? – näyttelyyn lähti mukaan nuoria Valtin valokuvausryhmästä sekä Tyttöjen talolta. Tapaamisia oli kerran kuukaudessa, niissä katseltiin kuvia yhdessä ja valittiin näyttelyyn tulevat kuvat. Museolle näyttely oli tietynlaista rajojen murtamista, kun ammattitaiteilijoiden töiden rinnalle ripustettiin nuorten työt.

Toinen yhteistyöprojekti oli museoiden verkostossa toteutettu EU-rahoitteinen projekti, johon osallistui Pompidou (Ranska), Tate-museot (Iso-Britannia), Reina Sofia (Espanja), Kiasma ja Helsingin kaupungin Taidemuseo. Jokaisessa museossa toimi

nuorten ryhmä, joka teki postitaidetta (mail art) teemanaan ”made up”; jotain keksittyä, kuvitteellista. Nuorten ryhmällä oli postitusrinki, jonka välityksellä teokset kiersivät maasta toiseen. Taidemuseon ryhmä koostui Oulunkylän nuorisotalon nuorista, joita ohjasi osaltaan nuoriso-ohjaaja. Projekti huipentui Liverpoolin biennaaliin (2008), jonne nuorten ryhmä ohjaajineen matkusti tapaamaan muita ryhmiä. Oulunkylän nuorisotalon taidetoiminnan päättyessä nuorten ryhmä sai jatkaa toimintaansa taidemuseolla. Taidemuseo on erittäin kiinnostunut yhteistyöstä ja ottaa mielellään vastaan ryhmiä nuorisotaloilta tutustumiskierrokselle ja työpajoihin. (Nuorisoasiainkeskuksen julkaisuja, Juvonen 2010,17–23)

Designmuseon ja nuorisoasiainkeskuksen välinen yhteistyö käynnistyi vuonna 2008, kun Designmuseo järjesti Lokaviikoille työpajatoimintaa Kontulan toimintakeskus Luupissa. Yhteys nuoriin oli tätä ennen perustunut muotoilukasvatukseen kouluyhteistyön kautta, mutta koska maailmalla oli hyviä esimerkkitapauksia museon ja nuorisotoimen yhteistyöstä, haluttiin kokeilla yhteistyötä nuorten kanssa myös tässä non-formaalisissa kontekstissa. Kontulassa nuoret tuunasivat muotoilijan ohjauksessa tuoleja, joista kuusi nuorta kokosi prosessinäyttelyn Designmuseoon. Kokemus oli museolle tärkeä haasteineen ja hedelmällisine lopputuloksineen. Designmuseo on keskeinen yhteistyökumppani myös Fantasy Design- hankkeen kautta.

Fantasy Design -osallistava taidekasvatus malli

Fantasy Design on esimerkki osallistavasta yhteisöllisestä taidekasvatusprojektista, jota voidaan soveltaen käyttää kulttuurisen nuorisotyön toimintoihin ja koulujen taidekasvatusprojekteihin. Fantasy Design in Community 2009–2011 on Designmuseon johtama muotoilukasvatushanke, jossa lapset ja nuoret neljästä Euroopan maasta ratkoivat oman elinympäristönsä suunnitteluun liittyviä haasteita. Tanskassa, Espanjassa, Belgiassa ja Suomessa on järjestetty erilaisia muotoiluprojekteja suunnittelun ammattilaisten johdolla. Hankkeen tuloksista koottu kiertonäyttely oli esillä Designmuseossa 14.1.–27.2.2011 ja nyt se kiertää yhteistyö hankkeessa mukana olleissa eurooppalaisissa kaupungeissa.

Suomessa Fantasy Design muotoilukasvatushankkeen parissa työskentelivät Lintulammen koulu(Oulu), Taide- ja muotoilukoulu Taika(Lahti), sekä Helsingin Nuorisoasiainkeskus, jossa toteutettiin yhteensä viisi Fantasy design projektia.

Helsingissä Fantasy Design on Designmuseon aloitteesta nuorisoasiainkeskukseen rantautunut kansainvälinen hanke, 2-vuotinen projekti joka päättyi huhtikuussa 2011. Tämä osallistavaa muotoilukasvatusta edistävä hanke toteutettiin museon ja nuorisotoimen yhteistyönä useassa eri maassa. Helsingin nuorisotaloista mukaan hankkeeseen ovat lähteneet Kontulan toimintakeskus Luuppi, nuorten toimintakeskus Happi, sekä Harjun, Kipinän, Roihuvuoren ja Malmin nuorisotalot. Nuoret suunnittelevat ja toteuttavat yhteistyössä taiteilijan kanssa pihan somistus- ja nuorisotalon sisustusprojekteja.

Hanke on toteutettu EU:n kulttuuriohjelman tuella ja hanketta esittelevä julkaisu on saatavilla loppukeväästä Designmuseosta.

Esimerkiksi Fantasy design – projektia voidaan esittää muotoilukonseptina viiden vaiheen avulla, jotka ovat:

1. Tutkimus,
2. Ideat/Luonnostelu,
3. Parhaan idean valinta,
4. Testaaminen/ Prototyypin tekeminen,
5. Lopullisen tuloksen/työn/teoksen esittely.

Tätä "luovan kehittelyn" viisi vaiheista etenemismallia voidaan soveltuvin osin käyttää kulttuurisessa nuorisotyössä tai taide- ja taitoaineiden luovassa kouluopetuksessa. Esittelen myöhemmin esittelemään muutamia esimerkkejä, joissa taide-ohjaajat ovat käyttäneet fantasy design luovan osallistamisen toimintakonseptia. Tarkoitus kehittää kulttuuriselle työlle soveltuvaa osallistavaa toimintamallia luovasta prosessista ja kuvata miten prosessi etenee. Parhaimmillaan se voi jäsentää jotain itsestään selvyiksiä, toisaalta se voi avata uusia näkökulmia tekemiseen ja oivaltamiseen. Malli on myös mahdollisuus testata oman kulttuurisen työn prosessia ja tämän ei tarvitse välttämättä johtaa pysyviin käytäntöihin, vaan se on enemmän työprosessin eri vaihteita ja niiden etenemistä kuvaava malli. (Fantasy Design in Community 2011, 69-71, sekä kirjaan kuuluva liite)

Esimerkki 1 Kahvilan sisustus

"Fantase Design hanke oli Kipinässä kahvilan sisustus projekti. Kipinässä osallistettiin nuoret sekä avoimelta – että kuvataidepuolelta tekemään uusi sisustus yhteisiin tiloihin, joita käyttävät kaikki nuoret. Mukana Designmuseon puolelta oli muotoilija Aki Kotkas ja meiltä projektiin osallistui sekä kuvataideohjaajat että nuorisohjaajat.

Aloitimme prosessin ideahankinnoilla (tutustuimme erilaisiin kahviloihin, kirjojen ja sisustuslehtien avulla).

Sen jälkeen keskustelimme heränneistä ajatuksista ja Aki teki ideoiden pohjalta 10 ehdotusta, joista nuoret saivat äänestää ja eniten ääniä saanut suunnitelma päätettiin toteuttaa. Kahvilaan tehtiin paperisavesta uudet valaisimet ja kahvilaan maalattiin kierrätetyt tuolit ja pöydät.

Kahvilaan tehtiin 8x2 metriä pitkä mosaiikki seinä. Töitä tehtiin sekä kuvataideryhmissä ja avoimella puolella järjestimme neljänä viikonloppuna talkoot.

Prosessi päättyi Design museon näyttelyyn ja yhteisiin juhliin".

(Annikki Anttila haastattelu 1.4.2011)

Esimerkki 2 Harjun Kipinä tapahtuma

"Harjussa teimme valo- ja valaistusprojektin, johon tuli mukaan suunnittelutoimisto Sito ja Harjun ohjaajien avuksi aloittamaan projektia.

Ensimmäinen kerta oli aivomyrsky työpaja, jossa kuvakorttien kautta nuorten ryhmä ja ohjaajat yhdessä pohtivat, mitä mielikuvia Harjusta on ja mitä haluamme viestiä Harjusta ulospäin. Tämä ympäristö on varsinkin syksyllä todella pimeä ja syntyi ajatus, että valo voisi olla meidän idea. Siitä lähdimme kehittämään ideaa kuvien kautta sanoiksi ja kuvakartaksi "mindmapiksi". Sieltä ryhdyimme poimimaan ja tiivistämään ideaa, mitä asioita löysimme ideoista eniten ja niistä ryhdyimme koostamaan aihe kokonaisuuksia. Kävimme myös ulkona katsomassa, miltä alue oikein näyttää. Meillä oli taskulamppuja mukana ja teimme valomaalauksia taskulampuilla ja ne kuvattiin. Näiden perusteella ryhdyttiin luonnostelemaan ja kehittämään aineistoa, mitä olimme idea vaiheessa saatu kasaan. Sitten ryhdyimme tekemään paperille luonnoksia. Harjusta oli otettu valokuvia, joista tehtiin A-3 suurennoksia, mustavalkoprinttejä, väriprinttejä. Luonnokset tehtiin kynillä. Niihin alkoi ilmestyä foliopukuisia jättihahmoja, isoja diskopalloja, hohto-ukkeleita, pihalle jäädytettyjä vesialtaita, värillisiä puita, ilmassa lejuvia pilviä jne. Se oli todellista ideointien luonnostelua ja se oli todella kivaa. Sen jälkeen ryhdyimme arvioimaan mahdollisuuksia, palasimme maan pinnalle, oliko ilmassa lejuvat pilvet mahdollista toteuttaa. Aikataulu oli 3kk ja päätimme jättää pilvet toiseen kertaan. Sitten ryhdyimme valitsemaan materiaaleja ja tekemään esim. tytöt löysivät vanhoista cd-levyistä idean, joista kanaverkkoa käyttäen saadaan tehtyä diskopalloja, joista tehtiin mahtavan näköisiä valaisimia. Niitä ryhdyttiin tekemään ja samalla testailtiin diskopallojen lisäksi kaikkea muitakin ideoita ja materiaaleja, tehtiin prototyypppejä ja sitten paranneltiin niitä, testailtiin valoja ulkona. Heilutettiin juoksenneltiin pihamaalla lampujen kanssa ja otettiin kuvia, testailtiin painopeltejä ja heijastuksia, mitä kaikkea porukalla mieleen juolahti, niitä testailtiin ja kehiteltiin. Meillä oli "Kallio kipinöi" tapahtuma, jonne tehtiin valaisu. Sitä varten saatiin valaistusfirmasta lampuja ja spotteja lainaksi. Sitten viriteltiin valoja ikkunoihin, diskopallot asetoitiin pihalle. Olimme koko syksyn tehneet

kokeita pimeällä pihamaalla, mutta nyt olikin satanut lunta, josta johtuen meille tuli uusia haasteita. Lumi itsessään on jo valaiseva elementti, teokset näyttivätkin ihan erilaiselta, mutta se oli hienoa, syntyi tavallaan ihan uudenlaisia teoksia illan aikana. Tytöt tekivät pihamaalle lumispiraalin, nyt kun olin Gentissä konferenssin osallistujat ihailijat tätä lumispiraalia, jonka olimme vielä valaisseet spoteilla. Se oli keskieurooppalaisista eksoottista. Kuten kaikissa luovissa prosesseissa yllätyksiä tapahtuu. Ilta oli hieno vaikka pakkasta oli - 10 astetta. Teimme lisäksi jäälyhtyjä. Lisäksi siellä esiintyi Tulikansa, joten illassa oli monta elementtiä aitoa tulta ja pakkasta, savua, afrikkalaisia rytmejä Harjusta, djempe ryhmä soitti taustalla. Oli moninaista esiintyjää ja teosta. Tämä oli prosessin 5.vaihe, josta tehtiin lisäksi vielä monenlaista dokumentaatiota. Prosessin vaiheita valokuvattiin ja itse ilta kuvattiin. Näyttelyssä oli iso kuvamateriaali illasta. Lisäksi valaisimme puita, heijastimme piirtoheittimillä ja valoilla seiniä. Käytimme värikalvoja ja puut muuttuivat värillisiksi. Oli todella hienoja juttuja. Lisäksi tähän osallistettiin myös musiikkiryhmä ja tästä kaikesta syntyi yhteinen Harjun kipinä tapahtuma". (Haastattelu Sari Parviainen 25.3.2011)

Ohjaajan kommentti:

"Tämä on ollut myös minulle hyvä oppimisprosessi. Fantasy design projekteissa on ollut mukana eri taidemuotoja ja ne kaikki ovat edenneet saman prosessivaiheiden kautta. Tämä voisi onnistua vaikkapa kuvataiteessa, musiikissa, teatterissa, kannattaa kokeilla! Tämä voisi olla konkreettinen työväline, joka pitää sisällään aikamoista osallisuutta. Näin voisi tuoda esiin osallisuutta ja vaikuttavuutta kulttuurisin menetelmin ja saada esiin myös kulttuurisen työn merkittävyyttä nuorelle. Prosessissa on alkuvaihe tärkeää, kun lähdetään koko jutussa liikkeelle, miten saadaan nuoret motivoitua mukaan tekemään määrätietoisesti eteenpäin prosessia. Miten asia -teema valitaan, miksi teemme juuri niin kuin teemme. Alkupäätös on tärkeää. Nyt jos ryhtyisin uudelleen tekemään Harjun projektia, kiinnittäisin huomiota nimenomaan siihen alkuun, nyt jouduimme lähtemään liikkeelle kiireellä. Olisi voinut tehdä pohja työtä vähän enemmän"(Sari Parviaisen haastattelu 25.3.2011)

Mielestäni design, muotoilu on osallistavaa kehittämistä ja ajatuksen jalostamista, jonka tuloksena syntyy hyvinvointia lisääviä ratkaisuja. Se tuottaa ympärillemme hyvinvointia, jota emme välttämättä aina tule ajatelleeksi. Se on vaikuttamista lähiympäristöön ja ihmisen jokapäiväiseen elämään. Se käy vuoropuhelua ympäröivän maailman ja todellisuuden kanssa ja sen kautta voidaan myös muuttaa ympäristöämme ja arjen toimintoihin liittyviä ratkaisuja inhimillisempään suuntaan.

Design käsitteen avaaminen ja ymmärtäminen on osa kulttuurisen nuorisotyön ideologiaa, se on osa taidekasvatuksellista ajattelua. Ajattelun kautta jäsenämme tekemistämme ja suhdettamme ympäröivään maailmaan ja yhteiskuntaan. Lasten ja nuorten tulee olla kykeneviä rakentamaan omaa maailmaansa, sekä luomaan suhde ympäröivään maailmaan.

7.4 Musiikkitoiminnot nuorisoasiainkeskuksessa

Vuonna 2009 tehdyn nuorisoasiainkeskuksen musiikkitoiminnan selvityksen mukaan erilaisia musiikkitoiminnan muotoja toteutettiin alueellisten palvelujen osaston 24 toimipaikassa ja 5:ssä keskitettyjen palveluiden toimipaikassa. Treenitiloja nuorisoasiainkeskuksella on 43 kappaletta 20 toimipaikassa, joista Kaapelitehtaan tilat 12 kämpällä ovat suurimmat. Tiloissa harjoitteli vuoden 2009 tehdyn selvityksen mukaan 150 bändiä. Musiikkia voidaan harrastaa yksilö ohjauksessa, ryhmäohjauksessa kuin vertaisohjauksessa. Ryhmäohjaus voi tapahtua esimerkiksi bändiohjauksena tai bändipajana, jos nuorella ei ole bändiä. Tuolloin ensin harjoitellaan samaa instrumenttia soittavien kanssa ryhmässä, jonka jälkeen muodostetaan ryhmistä bändejä.

Rajalan (2008) tekemän kysely perusteella kävi ilmi, että nuoret suhtautuvat musiikkiin tosissaan, mutta haluavat säilyttää ei – koulumaisen tunnelman soitonopetuksessa. Nuorille on Rajalan tutkimuksen mukaan tärkeää, että musiikissa on mahdollista kehittyä ja oppiminen tapahtuu informaalin ja formaalin oppimisprosessia vuorotellen. Kavereilta ja mediasta oppimisen ohella nuoret arvostavat myös saatavaa soitonopetusta ja se koettiin tärkeäksi osaksi musiikkiharrastuksen kehittymisessä. Kulttuurisessa nuorisotyössä onkin Rajalan mielestä huomioitava erilaiset oppimisstrategiat, sekä informaalit että formaalit. Myös nuoren kohtaaminen ihmisenä eikä ainoastaan oppilaan roolissa. Musiikkitoiminnan tavoitteellisuus ei ole suoraan verrattavissa formaaliin musiikkiopetuksen tavoitteellisuuteen. Rajala painottaa tutkimuksessaan, että kulttuurisen nuorisotyön tavoitteellisuus ei välttämättä kohdistu nuoren taitoihin, vaan nuoren kasvun tukemiseen ja itsetunnon vahvistamiseen. Tavoitteita määriteltäessä on nuoren mukana olo äärimäisen tärkeää ja tätä myös nuoret itsekin toivovat. Rajalan mukaan non-formaali opetus ei perustu mihinkään tiettyyn etenemiskaavaan, mutta jos nuori on tavoitteellisesti orientoitunut, voidaan tavoitteita määritellä yhdessä nuoren kanssa. Hän korostaa, että nuori otetaan vastaan kokonaisvaltaisesti ihmisenä, teknistentaitojen opettamisen ohella huomiota täytyy kiinnittää myös nuoren kasvuun ihmisenä ja vuorovaikutukseen muiden nuorten kanssa sekä nuoren ja aikuisen välillä. Ohjaajan on otettava huomioon jokainen nuori yksilönä ja tuettava hänen persoonallista kasvuaan. Harjun nuorisotalon nuorille musiikki merkitsee elämäntapaa, voimaannuttavaa tunteiden ilmaisun välinettä, elämän

merkityksellisyyden tuojaa ja sillä on myös Rajalan mukaan sosiaalisia ulottuvuuksia. Jos halutaan tukea tärkeää, eksistentiaalista roolin omaavaa tekijää nuorten elämässä, on myös tärkeää tunnustaa tavoitteellisuuden tärkeys nuorisotyössä. Nuorten osallistaminen on vahva ja keskeinen periaate kulttuurisessa nuorisotyössä. (Rajala, 2008)

"Uskoisin, että ne ovat samat mitä ne ovat muissakin kulttuurisen nuorisotyön toiminnoissa. Ne lainalaisuudet ovat samat, oli se sitten musiikki, kuvataide tai teatteri. Kyse on kuitenkin itseilmaisusta, väline, muoto on hieman erilainen. Tietysti teksteissä, biiseissä, musiikissa kommunikoidaan maailman kanssa. Tehdään havaintoja, miltä tuntuu ja pääse purkamaan itseään sanoiksi ja kokemaan jotain. Jos ei ole mitään välinettä itsensä tuntemukseen ja niiden tunteiden, fiilisten purkamiseen. Musiikki antaa välineen hahmottaa ja kiteyttää sen tunteen johonkin lauseeseen, miltä sinusta oikein tuntuu. Silloin se pitää työstää, prosessoida. Se on hämärä tunne, jota on vaikea selittää, sitä pitää työstää johonkin muotoon sanoiksi, musiikiksi, ajatus pitää konkretisoitua, miksi minusta tuntuu juuri tältä." (toiminnanjohtaja Pekka Juntusen haastattelu 8.4.2011)

"Tavoitteena on, että Harju on matalankynnyksen toimipaikka, johon on helppo tulla mukaan. Täällä on pidetty ilmapiiri sellainen, jossa kaikki kokevat olevansa hyväksyttyjä. Ne ovat Harjun perusasioita, tämä ei ole minkään ryhmän erityinen paikka vaan tämä on kaikkien paikka. Tämä filosofia on omaksuttu hyvin ja nuoret ovat sen hyvin sisäistäneet. Harjussa on tasa-arvoinen ja suvaitsevainen ilmapiiri! Jos huomaamme, että tähän on tulossa säröä, siihen puututaan heti. Tähän on helppo tulla! Täällä on musiikkia laidasta laitaan etnosta rokkiin, punkista popiin, heavysta jazzia populaarimusiikin koko kirjo ja kaikki tuntuvat tulevan hyvin toimeen keskenään. Kaikki liittyy Harjun toiminnan periaatteisiin ennen kaikkea suvaitsevaisuuteen." (toiminnanjohtaja Pekka Juntusen haastattelu 8.4.2011)

"Meillä on ensinnäkin tiloja, joissa voi bändit treenata, meillä on nuorille suunnattua musiikin opetusta, on yksilö ja ryhmä opetusta, on bändipajoja, afrikkalaisen musiikin djemberyhmää kaikki ovat suosittuja toimintoja ja lisäksi nämä kaikki ovat ohjattuja toimintoja. Lisäksi on äänistudio, jossa bändi käyvät tekemässä demolevyjä. Jos nuori haluaa musiikissa erityisohjausta, pyrimme sen järjestämään. Soittotunnit ovat täynnä ja bändit saavat tarvittaessa myös ohjausta. Soitonopetukseen nuori tulee kerran viikossa yksin, saa soitonopetusta esim. kitarassa, rummuissa, bassossa. Olemme muodostaneet näistä yksin soittotunnilla kävijöistä bändejä ns. bändipajojen kautta. Tämä on musiikkitoiminnoissa sitä sosiaalista vaihetta. Perustetaan soittotunnilla osallistuneista nuorista bändi ja ohjaaja opastaa bändiä tarvittavan matkan eteenpäin. Usein näistä projekteista syntyy itsenäisiä toimivia bändejä. Me olemme olleet kokoava voima ja saatettu nuoria muusikoita yhteen. Täällä ei lähdetä teoria edellä, vaan lähdetään siitä, mitä nuori haluaa soittaa. Esimerkiksi kitaristi haluaa soittaa tietyn heavybändin musiikkia, ohjaaja opettelee biisit ja opettaa nuorta yhdessä soittamalla heavybändin biisejä. Sitten pikkuhiljaa tulee teoriaa mukaan opetukseen. Tärkeintä on saada nuori innostumaan musiikista. Teoria on musiikissa sama taito kuin kirjoittaminen, se on tärkeä kommunikaation väline musiikissa, jos haluat vaikka kertoa miten tietty biisi menee, helpottaa kun osaat nuotit. Se ei kuitenkaan ole oleellista, mutta kyllä nuotit teoria on mukana opetuksessa, sitten jossain vaiheessa. Uskoisin, että osallisuus ja vaikuttamisen mahdollisuudet ovat samat mitä ne ovat muissakin kulttuurisen nuorisotyön toiminnoissa." (toiminnanjohtaja Pekka Juntusen haastattelu 8.4.2011)

Harjun nuorisotalo sijaitsee Sörnäisissä Aleksis Kiven kadulla, entisen ruumishuoneen tiloissa. Harjun toiminta osallistaa myös Kallion alueen asukkaita ja siellä toimivia yhteisöjä.

7.4.1 Kallio kukkii ja Kallio kipinöi

Kallio kukkii tapahtuma ja "Kallio kipinöi" ovat festivaaleja, joita koordinoi Kallion kulttuuriverkosto ry. Kulttuuriverkosto pyrkii rakentamaan yhteisöllisyyttä, sekä edistämään alueen kotoisuutta ja kulttuurista vuorovaikutusta. Tapahtumat syntyivät Harjussa, tavoitteenaan osallistaa ja aktivoida alueen asukkaita ja nuoria vaikuttamaan omaan elinympäristöönsä. Nämä värikkäät tapahtumat ovat toimineet esikuvana muille alueellisille tapahtumille, koska niissä toteutuu alueellinen aktiivinen kansalaisuus. Harjun nuorisotalon ohjaajat ja nuoret ovat antaneet panoksensa näille värikkäille tapahtumille jo 15 vuoden ajan. Tapahtuman mittakaavasta kertoo se, että vuoden 2010 kevään "Kallio kukkii" tapahtumassa on yli 1000 esiintyjää. Kallio kukkii - tapahtuma on edistänyt Harjun nuorisotalon liittymistä omaan lähialueeseensa, ja synnyttänyt eläviä yhteistyöverkostoja.

"Kallio kukkii - tapahtuma alkuperäinen idea lähti siitä, että Kalliolla oli negatiivinen maine, alueella oli prostituutio ja siihen liittyvät ongelmat. Iltaapäivälehtien kirjoittivat alueesta, lehdissä keskusteltiin negatiivisesti ja lehtien lööpit leimasivat aluetta. Tuli ajokieltoja, se antoi Kalliosta pelkästään negatiivisen kuvan. Kallio kukkii - tapahtuman idea lähti tästä tilanteesta aikoinaan. Alueen asukkaat kyllästyivät tähän negatiiviseen kuvaan kaupunginosasta. Siitä sitten alkoi syntyä ja muotoutua verkostoja Kallioon, jotka halusivat nostaa muuta elämää alueelta esiin ja luomaan ja vaikuttamaan positiivisesti omaan elinympäristöön." (Haastattelu Pekka Juntunen 8.4.2011)

Alkuaan Harju oli verkoston toiminnallinen keskus, mutta siitä haluttiin myöhemmin tietoisesti luopua ja tehdä siitä enemmän kansalaisaktivismiin perustuvaa toimintaa, eikä virkamiesvetoista toimintaa. Se oli aluksi meidän organisoimaa, mutta halusimme tietoisesti ajaa toimintaa siihen suuntaan, että se olisi aidosti Kallion asukkaiden ja toimijoiden verkosto ja he kantavat toiminnasta vastuun ja sitoutuvat siihen. Nyt toiminta on pitkälti muotoutunut näin ja Harju on nykyisin yksi toimija muiden joukossa. Emme ole enää se moottori verkoston toiminnalle. Siitä on tullut yhdistys ja sen mennyt juuri siihen suuntaan, kun olimme sen silloin ajatelleet. Se ei ole virkamiesvetoinen verkosto. Se on aitoa kansalaisaktivismia! Verkosto toimii ympäri vuoden ja Kallio kukkii ja Kallio Kipinöi tapahtumat ovat yksi näkyvä osa Kallion kulttuuriverkoston toimintaa." (Haastattelu Pekka Juntunen 8.4.2011)

7.4.2 Helsinki Freedom Records

Toimintakeskus Hapessa sijaitseva Helsinki Freedom Records on levy-yhteisö, joka perustettiin aikanaan Nuorten Mediaan yhteyteen vuonna 2007. Se on pehmeiden arvojen pohjalta toimiva yhteisö, joka perustuu nuorten omaan tahtoon ja halukkuuteen olla mukana toiminnassa. Yhteisö koostuu valokuvauksesta, videokuvaus, skeittauksesta ja ennen kaikkea rap-musiikista kiinnostuneista nuorista.

Jäseniä yhteisössä on noin 40. Yhteisö koostuu enimmäkseen 15–28 vuotiaista pojista, mutta vuoden 2010 syksyllä aloitti toiminnan myös tyttöjen oma rap-ryhmä.

Osallistumisen mahdollisuuksia tuetaan julkiasemalla kokoelmalevyjä, jotta mahdollisimman moni pääsisi mukaan. Monet artistit ovat tehneet musiikkivideoita Nuorten Mediassa. HFR-yhteisö käyttää Playground jakelufirmaa, joka hoitaa levyjakelun alan musiikkiliikkeisiin. Helsinki Freedom Records on voittoa tavoittelematon non-profit yhteisö. Vuosittain HFR julkaisee 3-4 pitkäsoitto albumia.

Helsinki Freedom Recordsin toiminta on merkityksellistä se takia, että monet sen toimintaa osallistuvista nuorista ovat maahanmuuttajataustaisia. Musiikki on yhteinen kieli, joka tuo monikulttuurisia nuoria erityisesti hip-hopin kautta mukaan nuorisotyöhön. HFR:n pitkäjänteisen tuotantoprosessien aina yhteisön ohjaaja pääsee nuorten kanssa kestävään vuorovaikutussuhteeseen.

HFR:llä on vahvat suhteet Helsingin hip-hop- piireihin ja se on osaltaan rakentamassa uskottavuutta nuorten silmissä. Suomen rapmusiikin eturivin artistit antavat tukensa HFR:n toiminnalle ja tunnustavat yhteisön tärkeäksi osaksi helsinkiläistä hip-hopkulttuuria.

Helsinki Freedom Recordsilla on kaksi studiota, pienempi, jota kutsutaan ”Puukkopajaksi” ja isompi studio, jota kutsutaan ”Mummolaksi”.

(Puukkopaja, on studion nimi, joka on syntynyt studiota rakentamassa olleen Puukko nimisen kaverin mukaan ja Mummola studio on saanut nimensä siitä, että se sisustettu leppoisan oloiseksi tilaksi, tunnelma on aivan kuin olisi mummolassa).

HFR – toiminnallinen prosessi:

”Helsinki Freedom Records - HFR on luonteeltaan matalan kynnyksen toimintaa. Nuori tai nuoret voivat tulla ideoiden kanssa HFR:lle, joillakin on pelkkää biittiä-musiikkia tai pelkät sanat-riimit, joista haluaa tehdä rap-biisin. Joillakin on valmiina musiikki ja sanat, mutta niitä halutaan vielä viimeistellä. Tullessaan ensimmäistä kertaa HFR:n nuoret saattavat olla hyvinkin epävarmoja omista tuotoksistaan. Yhteisö on kuitenkin turvallinen paikka tulla mukaan, eikä siellä dissasta toisia, päinvastoin yhteisö tukee ja sparraa aina toisiaan. Jos nuorelta puuttuu sanoituksesta musiikki, löytyy siihen yhteisöstä apua ja päinvastoin. Puukkopaja on matalankynnyksen studio juuri kokeilua ja ideoiden jalostamista varten, siellä on mahdollista tehdä biittejä ja sovittaa musiikkia toimivaksi. Ohjaaja on mukana arvioimassa prosessia ja antaa tarvittaessa ohjeita biisin kehittämisessä. Puukkopajan studiosta nuoren tekemä musiikki voi jatkaa omaa tietään eteenpäin omatoimisesti, etupäässä nuori saa materiaalia omaa käyttöä ja keikkailua varten. Ohjaaja voi valita myös biisejä tai artisteja ”Mummola” studioon, jossa työstedään musiikkia pitkäjänteisemmin vahvasti tuotannollisista intresseistä käsin. Mummola studiossa tehdyt äänitteet päätyvät usein Playgroundin kautta jakeluun ja kaupan hyllyille.” (Haastattelu Mats Takila 14.4.2011)

Tein havainnon, että HFR:n prosessivaiheet noudattelevat osallistavaa viisi portaista luovan prosessin toimintamallia, jossa ideasta jalostamisen ja kehittelyn jälkeen syntyy äänite, joka julkaistaan ja se voi päästä vielä kaupallisille markkinoille saakka tai toimia promomateriaalina keikkoja varten.

Helsinki Freedom Records on nuoria osallistavaa toimintaa ja hyvä esimerkki, kuinka non-profit tyyppinen, voittoa tavoittelematon toiminta voi menestyä julkisen sektorin tarjoamana toimintana, jolla on lisäksi vahva ja katu-uskottava asema omassa musiikillisessa genressään. HFR yhteisöön halutaan kuulua ja myös osa suosituista rap-artisteista haluaa tehdä musiikkia mieluummin turvallisessa ja luovassa yhteisössä kuin mennä kaupallisen puolen rap-yhteisöihin. Helsinki Freedom Recordsin kautta ovat nousseet muutamat suomalaisen hip-hop genren kärkikastiin, joista viimeisin on Mikael Cabriel. Hip-hop artistit ovat yhteisön jäseninä ja osallistuvat sparraukseen, sekä kannustavat ja tukevat yhteisön jäseniä musiikillisessa tuotannossa eteenpäin. Artistin kohtaamisella, tuella ja keskusteluilla on nuorille suuri vaikutus ja merkitys. HFR yhteisöön kuuluu myös valokuvaajia, videokuvaajia, jotka omalla osaamisellaan täydentävät tuotettua musiikkia, tehden videojulkaisuja tai kuvaten levyn kansimateriaaleja. Yhteisö järjestää myös keikkoja, joissa yhteisön jäsenet pääsevät esiintymään.

7.4.3 Musiikkitapahtumat

Kulttuurisessa nuorisotyössä on taiteellisen toiminnan prosessi keskeisellä sijalla, mutta yhtä tärkeää on toiminnan lopputulos teos, joka voi tarkoittaa musiikkitoiminnoissa yhdessä tehdyn musiikin esittämistä tai levyttämistä. On tärkeää, että yhdessä tehty teos, musiikki tulee esille, tulee kuulluksi ja muiden arvioitavaksi. Nuorille on tärkeää saada peilata omaa työtään ja osaamistaan myös muille ulkopuoliselle yleisölle. Sitä kautta avautuu mahdollisuus peilata ja arvioida omaa osaamistaan julkisesti, sekä kokea miten siihen reagoidaan. Keikat yksi osa saada töitään esiin ja nuorisotalot ovat suosittuja keikkapaikkoja aloitteleville bändeille.

Nuorisoasiainkeskus on järjestää vuosittain Ääni & Vimma bändikatselmuksen, joka kerää vuosittain noin 200 bändiä eripuolilla pääkaupunkiseutua järjestettäviin aluetapahtumiin, joista valitaan noin 50 bändiä semifinaali ja finaali viikolle Gloriaan. Ääni & Vimma tapahtumista nuoret saavat tuomaristolta, musiikkialan ammattilaisilta palautetta musiikistaan ja esiintymisestään. Tuomaristo koostuu muusikoista, levy-yhtiön edustajista, toimittajista ja tuottajista. Osallistujat saavat esiintymisestään sekä suullisen että kirjallisen palautteen. Palaute on tiukkaa, rakentavaa ja kannustavaa.

Lisäksi tapahtuma tarjoaa nuorille muusikoille esiintymis – ja kohtaamisfoorumin, jossa on mahdollisuus verkostoitua ja saada palautetta myös vertaisiltaan.

Ääni & Vimma on 15–25 vuotiaille tarkoitettu bändikatselmus, se on yksi nuorisoasiainkeskuksen vanhimpia tapahtumia ja se kerää osallistujia ympäri Suomen. Musiikkialan toimijat seuraavat tapahtumaa mielenkiinnolla, koska siinä on mahdollista löytää uusia kykyjä ja samalla nähdä myös mihin suuntaan nuorten tekemä musiikki on kehittymässä. Nuoremmille 10–15 vuotiaille järjestetään Junnuvimma tapahtuma. Lukuisia tunnettuja bändejä on noussut suomalaisen rockmusiikin kartalle Ääni & Vimma tapahtuman kautta.

Ääni & Vimma tapahtuman rinnalle on kehitetty hip-hop musiikkiin keskittynyt Beats and Sounds tapahtuma, joka periaatteessa toimii lähestulkoon saman konseptin mukaisesti, kuin Ääni & Vimma tapahtuma.

7.5 Osallistavaa teatteritoimintaa

Nuorisoasiainkeskuksessa on teatteri toimintaa harjoittavia ryhmiä yhteensä 18 kappaletta. Alueellisen palveluiden osaston toimipaikoissa on kuusi ryhmää ja keskitettyjen palveluiden toiminnoissa on mukana kuusi ryhmää. (Kulttuurisuunnittelija Sinikka Haapasen ilmoittama luku 13.4.2011) Yksi ryhmä on alle 12 vuotiaiden ryhmä ja loput ovat 13–20 vuotiaille nuorille suunnattuja ryhmiä. Narrin näyttämön alaisuudessa toimii 12 ryhmää. Teatteritoiminta nuorisotyössä perustuu draamakasvatukseen, tällä tarkoitetaan toimintaa, jota tehdään kasvatuksellisessa kontekstissa)

Soveltava teatteri, jota kutsutaan usein myös osallistavaksi teatteriksi, tarkoittaa monenlaisten teatterimenetelmien soveltamista erilaisiin toimintaympäristöihin, erilaisten ryhmien tarpeisiin ja monien aiheiden käsittelemiseen. Soveltavaa teatteria voidaan määritellä monella tapaa, muun muassa esiintyjän ja katsotun roolin, erilaisten soveltavan teatterin genrejen, ominaispiirteiden ja tavoitteiden kautta. (Myyrä, Taidekasvatuksen Helsinki 2010,201)

Reetta Myyrä on kirjoittanut seuraavasti kulttuurisen nuorisotyön kautta tapahtuvasta teatteri toiminnasta.

”Teatteri on toimintaa. Osallistuja on toimija, jonka psyykinen, henkinen, fyysinen ja sosiaalinen ulottuvuus on aktivoituneena. Teatteri-ilmaisu antaa eväitä nuoren identiteettityöhön, lisää itsetuntemusta, ehkäisee syrjäytymistä ja kehittää ilmiä-, tunne sekä kielellisiä taitoja. Teatteri tehdään ryhmässä, mikä vahvistaa yhteisöllisyyttä, sekä kehittää sosiaalisia ja vuorovaikutustaitoja. Humaaniin arvopohjaa perustuva teatteritoiminta synnyttää toivoa ja antaa merkitystä elämälle sekä tiivistää nuoren suhdetta ympäröivään yhteiskuntaan ja antaa välineitä käsitellä ja vaikuttaa ympäristöön. Teatteri lisää hyvinvointia yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla. Tähän kaikkeen pyritään fiktion avulla, joka luo turvaa mutta samalla mahdollistaa oikean elämän asioiden käsittelemisen.” (Reetta Myyrän kirjoitus Kulttuurinen osallisuus teatterissa 28.5.2010)

”Teatterin, erityisesti soveltavan teatterin menetelmät pyrkivät asioiden tutkimiseen yhteisöllisesti ja vuorovaikutuksellisesti. Ei etsitä mustavalkoisia totuuksia, vaan tutkitaan yhdessä elämään ja sen ilmiöitä. Teatteritoiminta aktivoi osallisuuteen ja voimaannuttaa tekijöitään. Soveltavan teatterin (esim. forum-teatteri, prosessidraama, teatteri opetuksessa) tavoitteena on usein aktivoida osallistajat toimimaan oman elämänsä parhaaksi, se pyrkii mahdollistamaan ja edesauttamaan muutosta ajatteluun, toiminnan tai vaikka yhteiskunnan tasolla. Asioiden käsittelyä pyritään helpottamaan, jolloin tärkeäksi nousee turvallinen ilmapiiri ja ryhmäprosessin merkitys. Työskentely on ryhmälähtöistä, voidaan tutkia ryhmälle tärkeää aihetta tai tehdä taustatyötä

etukäteen hahmotetusta kohderyhmästä.” (Reetta Myyrän kirjoitus Kulttuurinen osallisuus teatterissa 28.5.2010)

”Teatterin työmenetelmät pyrkivät dialogisuuteen, jolloin ohjaaja on tasavertainen toimija ja oppii ryhmästä ryhmän mukana. Ohjaajan tulee osastoa teatterin menetelmiä, jotta hän osaa vahvistaa nuoren ilmaisutaitoja, mutta vielä tärkeämpää on sosiaalisten taitojen merkitys. Ohjaajalla on suuri vastuu ryhmän ja yksilöiden hyvinvoinnista, sillä teatteri paljastaa ihmisen ytimen yleisön eteen, vaikkakin se tehdään etäännytetysti roolin turvin. Ohjaajan tulee määritellä työskentelyn rajat, sillä toimittaessa faktan ja fiktion, sekä kaaoksen ja kontrollin välimaastossa ohjaajalla on vastuu työskentelystä. Ohjaajalla tulee olla kykyä kohdata monenlaisia ihmisiä, erilaisia tunteita ja antaa eväitä vaikeidenkin asioiden käsittelemiseen. Nuorten kanssa tehtävä teatteri on pedagogista ja tavoitteellista teatterikasvatusta.” (Reetta Myyrän kirjoitus Kulttuurinen osallisuus teatterissa 28.5.2010)

”Teatteri- ilmaisu lisää nuoren itsetuntemusta, sillä tutkimuksen kohteena on ihminen ja oma itse. Teatterityöskentely lähtee läsnäolosta ja itsensä kuuntelemisesta, jonka jälkeen voi eläytyä muiden osaan. Teatteri mahdollistaa myös itsenä peilaamisen suhteessa ryhmään, ohjaajaan ja esitystilanteessa yleisöön. Tulee itselleen ja muille näkyväksi ja kuulluksi. Voi kokea suurta yhteyttä ryhmään ja maailmaan, luoda uusia merkityksiä asioille ja nähdä kaiken uusin silmin.” (Reetta Myyrän kirjoitus Kulttuurinen osallisuus teatterissa 28.5.2010)

7.5.1 Esimerkki osallistavasta teatterista:

1. Tutkiminen – havainnointi

Keskustelimme nuorten kanssa mistä aiheesta voisimme tehdä teatteriesityksen. Yksi nuorista ehdotti tutkimuskohteeksi iän mukaista käytöstä ja iästä poikkeavaa käytöstä. Tämä idea oli syntynyt jostain tekemistämme improvisoiduista kohtauksista, jossa roolihenkilö oli toiminut iälleen odottamattomalla tavalla. Aihe jäi itämään.

2. Ideointia, luonnostelua, kehittelyä

Jossain vaiheessa äänestimme kiinnostavimmasta teemasta ja iän vastainen käytös voitto. Työstimme ja tutkimme aihetta tekemällä monipuolisesti teatteriharjoitteita, jotka ohjaajana linkitin teemaan. Eläydyimme esim. eri-ikäisten ihmisten liikkumiseen: tutkimme miten 3-vuotias, 55-vuotias ja 98-vuotias ihminen liikkuu. Jokainen teki harjoitusta vapaasti, omista lähtökohdistaan ja näkemyksistään käsin. Taustalla käytin monipuolisesti musiikkia inspiraatioksi. Reflektoimme kokemuksia, nuoret mm. kertoivat: ”Tajusin miten huolettomalta tuntui liikkua 10-vuotiaana, mutta 15-vuotiaana ei” ”Tuli ikävä mummoa”

Improvisoimme kohtauksia, jossa pienryhmän tuli luoda kohtaus, jossa esim. 10-vuotias käyttäytyy iästään poikkeavalla tavalla. Näistä kohtauksista syntyi valikoima hahmoja, joiden kanssa jatkoimme työskentelyä. Hahmoja oli esim. aikuisen tavoin käyttäytyjä 3-vuotias, teini-ikäisen oloinen mummo, lapsellinen äiti jne.

3. Parhaan idean valinta (idean jalostuminen)

Hahmoista äänestimme jossain vaiheessa kiinnostavimmat, jotka etenivät jatkotyöstöön. Muut hahmot olivat vielä tallella taka-alalla. Nuorista kootun käsikirjoitustyöryhmän kanssa meillä oli aihe ja 5 kiinnostavinta hahmoa käsillä. Kävimme keskusteluja hahmoista, mitä kukin hahmo edustaa, miten se liittyy aikaan ja yhteiskunnalliseen ympäröivään tilanteeseen jne. Esim. mistä kertoo aikuisen lailla käyttäytyvä lapsi, onko niitä ja mistä tällainen poikkeava käytös

voi johtua? Miksi lapsi aikuistuisi liian varhain? Miksi teini-ikäinen voisi käyttäytyä kuin eläkeläinen? Millaisia arvoja se edustaisi?

4. Testaamista, kehittelyä, parantelua, tehdään prototyyppi (idea kasvaa ja vahvistuu)

Keskustelujen jälkeen äänestimme kuka hahmoista olisi päähenkilömme.

Päädymme 15-vuotiaaseen Roosaan, joka käyttäytyy kuin eläkeläinen. Roosa edusti pehmeitä arvoja, halusi kasvattaa kasveja ja tehdä käsitöitä. Roosa myös pukeutui kuin mummo, mekkoihin, neuleisiin ja tohveleihin. Loimme yhdessä kohtauskäsikirjoituksen ja kirjoitimme kohtauksia. Luimme raakileen muulle teatteriryhmälle, joka oli valmis näyttämölistämään kirjallisen teoksen, jonka nimi oli Tyttö tohveleissaan!

Näytelmä kertoi Roosasta, jota kiusattiin hänen varhaisen "eläköitymisen" takia, hän ei ollut "feimi" vaan "nobody". Roosalla oli sisko, joka tuli samalla yläasteella Roosan kanssa. Roosa ilmoittautui vanhainkotiin ystäväksi ja tutustui Veikkoon, 79 vuotta. Veikko kertoi Roosalla omasta nuoruudestaan. Roosalla oli vaikeaa koulussa, myös pikkusisko käänsi hänelle selkänsä ja kaveerasi "feimien" kanssa. Roosan vanhemmat eivät myöskään ymmärtäneen tyttärensä tyyliä ja ainaista kotona nyhjäämistä. Veikko kuolee ja Roosa tuntee olevansa aivan yksin. Roosan pikkusisko joutuu pulaan, jolloin Roosa auttaa tätä. Tapahtumien seurauksena pikkusisko tajuaa Roosan merkityksen.

5. Lopputuloksen esittely

Harjoittelimme esitystä kevään ja se tuli ensi-iltaan toukokuussa. Tekstiä työstettiin matkan varrella näyttämölle sopivaksi. Esityksiä oli kolme. Palaute oli hyvää, erityisesti nuorten ja vanhojen maailmojen kohtaaminen kosketti yleisöä. Yleisössä oli paljon nuorten vanhempia ja isovanhempia. (Reetta Myyrä kirjallinen kuvaus 26.4.2011)

Edellä kuvattu esimerkki käy myös hyvin fantasy design mallin mukaisesta osallistavan luovan prosessin ja kehittelyn vaiheista. Se on ideointia, ideoiden kehittelyä ja jalostamista, parhaiden ideoiden valintaa ja niiden pohjalta käsikirjoituksen kehittelyä esitykseksi. Malli on hyvä esimerkki nuorten kanssa tehtävästä osallistavasta teatterista. Ohjaajan tehtävä oli viedä prosessia eteenpäin ja olla työnjohtajana, joka katsoo, että prosessi menee eteenpäin. Ohjaaja on kanssa kulkija, joka mahdollistaa työmenetelmillä ja toiminnalla, että kaikkien ryhmäläisen ääni tulee kuulluksi

"Ennen harjoitusten alkua ryhmäläiset yleensä kertovat kuulumisiaan. Minulla ohjaajana on tapana aloittaa piiristä, kokoonnumme aluksi aina yhteiseen piiriin, nuoret ovat tottuneet siihen, he keskustelevalle kaikesta mahdollisesta yhteiskunnallisista asioista vaikkapa ruokaresepteihin, kaikkea mahdollista siltä väliltä. Sitten kun tulen itse piiriin mukaan, se on merkki siitä, että nyt aloitamme ja keskitymme yhteiseen tekemiseemme. Alkukeskustelulle annetaan tilaa, riippuen missä vaiheessa prosessia ryhmä on kauden alkaessa syksyllä, keskusteluilla annetaan pitempi aika. Myöhemmin, kun ryhmän jäsenet ovat tulleet tutuiksi toisilleen ja esitys lähenee, käytetään keskusteluille vähemmän aikaa. Joskus voimme tehdä saman keskusteluprosessin myös toiminnallisin keinoin. Samalla se toimii ns. "fiiliskartoituksena", se kertoo millä mielin nuoret ovat, mikä on ilmapiiri ryhmässä ja mitkä asiat askarruttavat nuoria ja mitkä asiat ovat ajankohtaisia ryhmässä ja nuorissa. Siinä samalla näkee ryhmän energia tason. Sieltä löytyy myös aiheita, joita voidaan käsitellä varsinaisissa harjoituksissa, kuten aikaisempikin esimerkki osoitti, niistä voisi syntyä pitkä prosessi jonka tuloksena syntyy esitys. Ohjaajan on oltava tuntusarvet herkinä ja poimia myös keskusteluista mahdollisia merkityksiä ja signaaleja.

Keskustelujen jälkeen aloitetaan varsinaiset harjoitukset, jotka voivat olla improvisaatioon perustuvia harjoituksia, tunnetila harjoituksia, ne voivat sisältää kaikkia draamapedagogiikan mahdollisuuksia tai sitten voivat olla harjoitukset voivat olla esitykseen valmistavia tilanteita. Lopuksi keskustelemme yhdessä harjoitusten sisällöistä, miltä ne tuntuivat, se on samalla ryhmän reflektointia tekemisestä. Harjoitus päättyy lopuksi yhteiseen keskittymiseen ja rentoutumiseen. Se voi olla yhteinen purku tai ollaan vain hiljaa ja hengitetään yhdessä vaikkapa ” kalan ruoto” asetelmassa ja taustalla soi rauhallinen musiikki. Se luo samalla yhteisöllisyyttä ja jokainen nuori ryhmässä miettii osuuttaan ja suhdettaan yhteiseen tekemiseen. Siihen on aina hyvä päättää harjoitukset. Ohjaajana pidän siitä, että on turvallisia rutiineita, kuten aloitus piiri, lämmittely, harjoituksen varsinainen teema ja yhteinen lopetus”. (Haastattelu 18.4.2011 Reetta Myyrä)

”Minulla on usein tarve, että haluaisin enemmän ohjaajana tai nuorten kanssa yhdessä esityksen jälkeen, kertoa siitä matkasta, kuinka esitys on syntynyt. Yleisö näkee ainoastaan sen jäävuoren huipun, sen tuloksen. Siinä on se riski, sama kun näemme teatteri esityksen tai muita teoksia valmiina, se näytteli hienosti tai kuka taas ei. Kannatan sitä, että enemmän myös koko prosessia tuotaisiin esille ja avattaisiin yleisölle myös tekemisen puolta. Käsiohjelma kulttuuria voisi muokata tähän suuntaan esim. että siellä olisi kerrottu ryhmän matka valmiiseen esitykseen kuvin ja sanoin. Prosessin vaiheet, kaikkea mitä on kokeiltu, mikä toimi ja mikä ei, sekä miten päädyttiin lopulliseen ratkaisuun. Taiteellisen luomisprosessin eri vaiheet olisi hyvä tuoda esiin. Kuvata myös sosiaalista puolta, miten ryhmä syntyi ja miten se kehittyi toimivaksi yhteisöksi”.(Laura Toikander haastattelu 15.4.2011)

Miten paljon teet nuorten kanssa esityksiä heidän ideoidensa pohjalta, - vai käytätkö valmiita olemassa olevia tekstejä?

”Käytän molempia vaihtoehtoja. Myös valmiiseen tekstiin ideoidaan aina hieman jotain omaa. Tehtäessä esitystä nuorten ideoiden pohjalta on osallisuus tietenkin esitykseen omakohtaisempi kokemus. Minulla on tapana kysyä ja kannustaa nuoria tarjoamaan ideoita esityksen sisältöön. Minulla on Narrissa kolme ryhmää, joista yhdellä on valmis teksti, jota nuoret ovat paljon dramatisoineet. Yhdellä ryhmällä on klassikko tarina, jonka he itse ovat muuttaneet nykyaikaan. Yhdellä ryhmällä taas on itse ideoitu, - mutta ulkopuolisen käsikirjoittama näytelmä. He ovat itse tilanneet sisällön, tekstin näytelmäänsä. On tärkeää, mitä asioita nuoret omassa elämässään pyörittävät tulee esille nuorten keskinäisissä puheissa tai improvisaatio harjoituksissa. Omalla Narri historia kokemuksella olen jatkanut sitä, että nuoret voivat vaihtaa aluksi kuulumisia toistensa kanssa. Sitä kautta tulee esiin asioita, mitä liikkuu nuorten maailmassa. Yhteiskunnallinen tai muille tärkeille asioille pysähtyminen on tärkeää ohjaajan kannalta tärkeää ja ohjaajan roolin kannalta merkittävää, mihin asioiden pysähdyt ja tartut ryhmäläisten kanssa. On olennaista ja tärkeää, mitä ohjaajana kysyt nuorilta ja mitä asioita kannustat ohjaajana enemmän pohtimaan. Ohjaajan rooli on tärkeää, minkälaisia improvisaatio aiheita annat ryhmälle ja miten ohjaillet prosessia. Siinä on nuoruuteen liittyvää hieman kevyen tason puhumista, ohjaajan rooli on auttaa ja ohjata keskustelua myös syvällisempään suuntaan ja mahdollisimman rehelliseen ilmaisuun ja puheeseen. Narrissa monet ohjaajat tekevät näin, ennen harjoitusta annetaan aikaa kuulumisten vaihtoon ja keskusteluun. Tietenkin sitten, kun esitys lähenee, keskustelu vähenee ja keskitytään enemmän esityksen valmistumiseen. Mielestäni jokainen yksilönä saa tuulettaa se, mikä juuri on mielessä ja juuri nyt pyörii ajatuksissa ja maaduttua ajatusten kassa siihen ryhmään. Koska silloin nuori tulee omana itsenä siihen hetkeen ja samalla nuori

rauhoittuu ja ymmärtää olevansa teatteriryhmässä ja keskittyy niihin asioihin rehellisesti, joita me ryhmässä yhdessä myös teemme. Jos emme aluksi jaa kuulumisia, voi joku omassa mielessään pyörittää asioita ja silloin on vaikeampi olla siinä ryhmässä läsnä”. (Laura Toikander haastattelu 15.4.2011)

Oletko tehnyt havaintoja nuorten keskusteluista ja kuulumisen vaihdosta, mennäänkö usein jonkun roolin taakse vai uskalletaanko olla oma itsensä?

”Kyllä pystyy olemaan paljon sellaisen roolin takana ja huolimatta kuulumisten vaihdosta, voi olla sellaista roolisuojan takana olemista. Ryhmälle voi muodostua oma tapa siitä, minkä verran jaetaan asioita ja avataan itseään. Minulla oli vastoittain ryhmässä tilanne, jossa havaitsin epävarmuutta ja yhteistä nolouden kokemusta, ettei uskallettu kuten aikaisemmin näytelmän teko vaiheessa heittäytyä tekemiseen, kuin jossain aikaisemmassa harjoituksessa. Havaittuani tämä, tartuin siihen asiaan ja parin harjoitteen ja keskustelun kautta kannustin nuoria rehellisemmin jakamaan palautetta ja ”miltä tuntuu” palautetta. Pyysin heitä kertomaan, minkälaisia kokemuksia kullakin on ryhmästä, miten proggis etenee ja miltä oma rooli tuntuu? Miten viihdyt ryhmässä tällä hetkellä? Kerroin heille, että saa sanoa, jos ei viihdy ryhmässä tai jos jokin juttu tekemisessä ei miellytä. Sanoin heille, että avoimuus on ok! Sen jälkeen tapahtuikin niin, että nuoret kertoivat avoimesti asioita. Joku kertoi, että on ollut huonommin mukana, koska on ollut vaikea tulla, en jaksu tulla aina tänne, koska tämä tuntuu välillä velvollisuudelta. Kaiken keskustelun ja harjoitteiden jälkeen tapahtui ryhmässä se, että he lähtivät todella hyvän tuulisena harjoituksista pois. Silloin tultiin oikeasti rooleista pois, ettei esitetty että kaikki on ihan ok. Kaikilla ja varsinkin nuorella itsellään oli helpompi olla, kun hän oli sanonut sen kaikille ääneen.” (Laura Toikander haastattelu 15.4.2011)

7.6 Kulttuuriareena Gloria

Verkostomainen työtapana, jossa nuoret ovat aktiivisia osallistujia, tekijöitä ja tuottajia on Glorialle erityisen tärkeää. Nuoret sitoutuvat omien esitysten ja tuotantojen markkinointiin ja tiedottamiseen. He ovat motivoituneet työskentelemään, ollessaan osaltaan vastuussa tuotannoista ja esitysten onnistumisesta aina yleisön viihtyvyyteen liittyvissä asioissa. Tiivis vuorovaikutussuhde nuorten ja Glorian tuotannon välillä luo toiminnalle jatkuvuutta ja sitä kautta olemme vahvasti ajassa mukana. Heiltä saamme ammennettua hiljaista tietoa ja heikkoja signaaleja, joita voimme hyödyntää toiminnan kehittämisessä. Tästä on hyvä esimerkki J - Rock ilmiöstä, joka on lähtenyt kehittymään japanilaisesta katukulttuurista, mangasarjakuvista. Ilmiö on rantautunut Suomeen muutama vuosi sitten Glorian kautta.

Nuorten omat verkostot ja nettifoorumit ovat yhä tärkeämpi tapahtumaviestinnän ja markkinoinnin valtaväylä. Nuorten ainutlaatuinen nettiosaaminen avaa uusia väyliä Glorialle löytää kohderyhmiä ja tehdä ns. täsmämarkkinointia erilaisille asiakasryhmille tapahtumista. Nettifoorumit ovat myös avoimia keskustelufoorumeita, joista saamme

toimintamme kehittämisen kannalta tärkeää palautetta ja seuraamalla eri foorumeja voimme saada ennakoivia hiljaisia signaaleja tulevast. Tuottajamme ovat tuntosarvet herkkinä ja mottomme onkin alusta alkaen ollut, että Gloria on uusien tuulien kohtaamispaikka, -näyteikkuna tulevaan.

Kulttuuriareena Gloriassa toteutamme jaettua johtajuutta, joka tarkoittaa asiantuntijuuden ja osaamisen jakamista Glorian operatiivisessa työssä. Jaettu johtajuus tarkoittaa sitä, että yhteistyössä toiminnanjohtaja, tuottajat, tekninen henkilökunta, työllistetyt ja oppilaitosharjoittelijat asettavat yhteiset tavoitteet ja päämäärät toiminnalle, joita kehitetään käytännön toiminnasta saatujen kokemusten perusteella. Tapahtumista saatujen palautteiden lisäksi henkilökunta seuraa tiivisti netistä eri foorumeista kulttuurisia ilmiöitä ja alan kehitystä. Sosiaalinen media (Irg-galleria, Facebook, Youtube, Myspace, yms. nettiyhteisöt) ovat paitsi tapahtumaviestinnän kannalta tärkeitä foorumeja, niistä on erittäin paljon hyötyä seurattaessa nuorisokulttuurisia ilmiöitä. Nettiverkostot ovat erittäin nopeita ja tehokkaita viestinnän kanavia. Toimintamme kehittämisen kannalta, ne muodostavat entistä keskeisemmän seurannan alueen. Tavoitteena on luoda mielekäs ja motivoiva työskentely ilmapiiri, jossa jokaisen henkilökohtainen työpanos ja osaaminen ovat tärkeää. Pyrkimyksenä on aikaansaada synergiaefekti, jossa nuorilta saadun palautteen lisäksi henkilöstön oma tietotaito yhdessä uudistavat Glorian toimintaa ja vievät sitä ajassa eteenpäin.

Glorian tuotannoissa lähtökohtana on tiivis vuorovaikutus nuorten ja Glorian henkilökunnan välillä. Tuotannoissa on ensisijaisen tärkeää nuorten omaehtoinen kulttuuritoiminta ja sitä kautta tapahtuva verkostoituminen. Verkostomainen työtapa, jossa nuoret ovat aktiivisia osallistujia, tekijöitä ja tuottajia on Glorialle erityisen tärkeää ja siitä on muodostunut eräänlainen laadun tae ja tavaramerkki. Nuoret ovat sitoutuneet omien esitysten ja tuotantojen markkinointiin ja tiedottamiseen. He ovat motivoituneita työskentelemään, ollessaan osaltaan vastuussa tuotannosta ja esityksen onnistumisesta aina yleisön viihtyvyyteen liittyvissä asioissa. Tiivis vuorovaikutussuhde nuorten ja Gloria tuotannon välillä luo toiminnalle jatkuvuutta ja sitä kautta olemme vahvasti ajassa mukana, sekä luomme Glorian imagoa

7.6.1 Osallisuutta Glorian toiminnassa

Nuorten omaehtoiset ryhmät tulevat ideansa kanssa Gloriaan, jossa yhteisissä palaverissa käydään läpi ideasta tuotannoksi ja toteutuneeksi tapahtumaksi. Jälkikäteen arvioidaan ryhmän kanssa tapahtuma.

Nuorten kanssa tehtävän yhteistyön tarkoituksena on sitouttaa nuoret omien esitysten tuotantoon, markkinointiin ja tiedottamiseen. Tarkoitus on motivoida nuorten ryhmiä työskentelemään ja kantamaan vastuuta esityksen onnistumisesta aina yleisön viihtyvyyteen liittyvissä asioissa. Tiivis vuorovaikutus nuorten ryhmien ja Glorian tuotantojen välillä luo toiminnalle jatkuvuutta. Näin toimien olemme vahvasti ajassa ja nuorisokulttuureissa mukana.

Nuorten osallisuushankkeita ja projekteja toteutetaan yhteistyössä Nuorisosiainkeskuksen eri toimintayksiköiden kanssa. Lisäksi yhteistyöstä tehdään koulujen ja oppilaitosten kanssa, sekä kulttuuriasiainkeskuksen kanssa.

Omaehtoisia ryhmiä ovat esim. nuorten yhdistykset, oppilaskunnat bändit, tanssiryhmät, teatteriryhmät, musiikkiryhmät, elokuvantekijät tai muut nuorten vapaat ryhmät, jotka järjestävät ja tuottavat tapahtumia yhteistyössä Glorian kanssa. Tuotannoissa tehdään tiivistä vuorovaikutuksellista yhteistyötä nuorten ryhmien kanssa. Lähtökohtana on, että nuoret ovat aktiivisia toimijoita, tuottajia ja osallistujia.

7.6.2 Työllistäminen Gloriassa

Glorian työllistämisen kohderyhmänä ovat 17- 29 -vuotiaat helsinkiläiset työttömät tai työttömyysuhan alaiset nuoret. Glorian työllistämisen tavoitteena on tie työhön tai koulutukseen yksilöllisen ohjauksen ja motivoinnin kautta. Keskeisinä tavoitteina on itsetuntemuksen vahvistaminen, tulevaisuuden suunnitelmien selkeyttäminen, vastuunottaminen omasta elämästä, sekä työelämään kiinnittymisen edistäminen.

Moniammatillinen ja hallinnollinen yhteistyö erityisesti työvoima- ja sosiaaliviranomaisten kanssa on toiminnassa keskeistä. Koulutusta työllistetyille ja työharjoittelijoille lisätään yhteistyössä työllistämiskokonaisuuden kehittämisprojektin

kanssa. Pääpaino koulutuksesta suunnataan työllisyyttä tukeviin koulutusmuotoihin yhteistyössä eri alojen oppilaitosten ja työvoimahallinnon kanssa.

Nuorten työllistettyjen ja työharjoittelijoiden osallisuutta lisätään henkilökohtaisten kartoitusten ja omien tarpeiden kautta räätälöityjen suunnitelmien mukaan. Omien voimavarojen ja mahdollisuuksien oivaltamista käytetään työllistymisjakson aikana pohjana oman jaksonjälkeisen elämän kohentamiseen. Koulutusmoduulien kokoamisessa on nuorilla keskeinen rooli tarvekartoitusten kautta.

Työn vastuuta ja osallisuutta Glorian toimintaan lisätään kehitettävällä mestari/kisälli työllistämismallilla, sekä tapahtumien onnistumisen vastuuta siirretään enemmän toteuttavalle taholle.

Esimerkki 1 Osallistava tuotanto

IKE IKE WEEKEND

”Vuonna 2000 keväällä valokuvauksen opiskelija Elina Moraya halusi järjestää Gloriassa valokuva näyttelyn, jonka teemana on Tokiolainen nuorisokulttuurit ja erityisesti katumuoti. Kuvat olivat todella upeita ja Glorian tuottaja esitti idean japanilais-suomalaisen bändin esiintymisestä näyttelyn avajaisissa. Tuolloin manga sarjakuvat, elokuvat ja japanilainen nuorisokulttuuri herätti kiinnostusta, se ei ilmiönä ollut vielä rantautunut Suomeen. Upeille valokuville haluttiin järjestää näyttelyavajaiset, joissa olisi muutakin ohjelmaa. Ideoimme Elinan kanssa tapahtumaa ja lopulta näyttelystä kasvoi viikonlopun IKE IKE festivaali, joka näyttelyn lisäksi sisälsi japanilaista musiikkia, ruokaa, muotia, sarjakuvaa. Tapahtuman järjestäjä ryhmän koko kasvoi ja festivaali toteutettiin kaksipäiväisenä tapahtumana, jossa kävi 1400 henkilöä. Tapahtuman jälkeen perustettiin suomalais-japanilainen kulttuuriyhdistys NIBAI ry, joka järjesti seuraavina kahtena vuotena IKE IKE tapahtuman Gloriassa, tavoittaen festivaaleille yli tuhannen henkilön yleisömäärän. IKE IKE tapahtuma levisi myös Tampereelle. Tuolloin tapahtumassa mukana olivat nuorina osallistujina nykyisiä J-Rock aktivisteja, jotka toivat J-rockin ilmiön 2006 Gloriaan ja laajemman yleisön tietoisuuteen. Siitä kehittyikin erityinen ja ainutlaatuinen nuorisokulttuurinen ilmiö Suomeen”. (tuottaja Juha Oinosen haastattelu 28.4.2011)

Esimerkki 2 Arvopohjaiset tuotannot

Gloriassa järjestetään arvopohjaisia teematapahtumia, joilla halutaan nostaa erityisesti nuoria koskettavia teemoja esiin. Näitä ovat Musician Against Racism tapahtuma, ”Kaveria ei jätetä” ja ”Kuuleeks mua kukaan”, nuorten mielenterveystyön hyväksi toteutetut konsertit ja Asenne esiin konsertti, seksuaalista väkivaltaa vastaan. Konsertit ovat toteutettu yhteistyössä Yleisradion ja mielenterveystyötä tekevien järjestöjen kanssa. Tapahtumat ovat saaneet osakseen paljon huomiota ja esiintyjät ovat tulleet tekemään hyväntekeväisyytenä esiintymiset maksutta.

Musicians Against Racism konsertti on rasismin vastainen tapahtuma, joka on toteutettu Gloriassa vuodesta 2002 alkaen. Tapahtuma on luotu yhteistyössä

SPR:n ja Pelastakaa Lapset ry:n kanssa, mukaan on tullut kaikki keskeiset kansalaisjärjestöt. Konsertti järjestetään rasismin vastaisella viikolla maaliskuussa. Tapahtumaa osallistui 2003 Tasavallan presidentti Tarja Halonen. Esiintyjät tapahtumaan ovat tulleet maksutta. Lisäksi tapahtumaan on kuulunut valtakunnallinen videokilpailu, jonka toteutuksesta on vastannut nuorisoyhteistyöjärjestö Allianssi. Vuoden 2011 tapahtumasta innostui Sipoolaisen koulun kuvaamataidon opettaja, joka halusi tehdä oppilaiden kanssa teemaan liittyvän juliste näyttelyn. Koulun suhtautuminen oli aluksi hieman kielteistä, mutta sinnikäs opettaja sai tahtonsa läpi ja oppilaat tekivät ryhmissä julisteita konserttiin, jossa ne laitettiin näytteille. Työprosessi oli ollut hyvin keskusteleva ja antoisa kokemus niin oppilaille kuin opettajille. Koulun projektista tehtiin kaksi lehtijuttua ja yksi radio-ohjelma. Koulu sai positiivista julkisuutta osakseen. (Glorian toiminnanjohtaja Pekka Mönttisen kuvaus)

8.0 Esimerkkejä kulttuurisesta kasvuyhteisöstä, osallisuudesta ja vaikuttavuudesta

Tämä osio on keskeinen osa opinnäytetyötäni. Osiossa toimintaan osallistuneet nuoret kertovat kulttuurisen nuorisotyön merkityksistä ja vaikuttavuudesta

”Se otti muutaman vuoden, kuusi tai seitsemän. Oma ääni oppi pikkuhiljaa huutamaan vastaan betoni-sinfoniale ja niin pikkuhiljaa kasvoin. Yhdessä Narrissa ystävikseni annettujen ihmisten kanssa kasvoimme Itä-Pasilan tornitalojen yli, voittamattomiksi. Olimme usein kipunoina tähtein teillä, mustan ja vähän nukkavierun teatterisalin lattialla maatessa. Tulin kotiin pahasti myöhässä, mutta vanhemmat kai silmistä näkivät, ettei nyt ole syytä läksyttää. Nyt on menossa jotain suurta, parempi katsoa sivusta.” (Blåfield 2001,5)

Näin kirjoittaa toimittaja Ville Blåfield nuorten taidetalo Narrin 20-vuotis historiikin alkusanoissa.

Työskentelin Nuorten toiminta ja taidekeskus Narrin toiminnanjohtajana vuosina 1988 - 1997. Alusta alkaen toiminta perustui vahvaan yhteisöllisyyteen, jossa nuorille annettiin paljon vastuuta. Nuoret olivat myös tekijöitä ja kokijoita, ei pelkästään passiivisia osallistujia. Ohjaajat olivat taiteellisen alueen osaajia ja heillä oli vahva nuorisotyöllinen ote kaikkeen tekemiseen. Yhteisesti asetetut tavoitteet toiminnalle ja tietoinen yhteisöllisyyden rakentaminen ryhmissä, leireillä, matkoilla vahvisti Narri yhteisöä, jossa me kaikki, niin nuoret kuin ohjaajat olimme osallisia.

Narrin toiminta jakaantui viiteen päälinjaan kuvataide, - tekstiili -ja kädentaito, - musiikki, - teatteri – ja videopajatoimintoihin. Nuorten toiminta ja taidekeskus Narri sijaitsi Itä-Pasilassa vuosina 1981- 2004.

Narrissa toteutettu työ on osoittanut, kuinka tärkeä tehtävä nuorisotyön kentässä on taideharrastusten kautta tapahtuvalla nuorisotyöllä. Narrin toteuttama kulttuurinen nuorisotyö oli ainutlaatuista ja edellä aikaansa olevaa nuorisotyötä.

Olen usein miettinyt, oliko toiminnalla ja vahvalla yhteisöllä vaikutuksia mukana olleisiin nuoriin.

Pamelan Tolan tekemässä kirjassa Miksi näyttelen? Elena Leeve pohtii, miten hänestä tuli näyttelijä.

”Mutta kun mietin miksi näyttelen, palaan Narriin, koska se on syy siihen, miksi näyttelen. Narriin liittyvät ensimmäiset kokemukset teatterista ja näyttelemisestä, olin siellä kymmenen vuotta ja siellä tekemämme jutut ovat tosi tärkeitä ja samoin ihmiset, joista tuli läheisiä. Muut lapset ja ohjaajat vaikuttivat myös paljon siihen, että viihdyin siellä, henki oli hyvä! Hienoa oli, että vaikka me olimme kaikki silloin penskoja, niin meitä ei paapottu tai hoidettu, vaan olimme ennemminkin tasavertaisia, tai ainakin meillä itsellämme olisi sellainen olo. Narrissa ollessa ajatus siitä, että haluan jatkaa näyttelemisestä, tuli huomaamattani itsestään selväksi. Narrissa käynti oli täysin vapaaehtoista ja minusta itsestäni kiinni. Siksi näyttelemisestä muodostui mulle ”oma juttu”, se merkitsi enemmän kuin jokin muu harrastus. Se ei ollut velvollisuus tai pakkopullaa. Näyttelemiseen ei liittynyt mitään häpeää ja itsekritiikkiin. Halu näytellä lähti Narrista, eikä se ole hävinnyt.” (Tola 2007, 45–46)

Tämä sai minut uudelleen palamaan noihin toiminnan vuosiin ja halusin kysyä silloin mukana olleilta nuorilta, jotka ovat nykyään aikuisia, mitä merkityksiä ja vaikutuksia Narrin toiminnalla oli heihin?

Olen halunnut tuoda esille nuorten tunteja ja merkityksiä, siitä mitä parhaimmillaan kulttuurinen nuorisotyö voi olla. Olen pohtinut, miten voidaan selvittää kulttuurisen nuorisotoiminnan vaikuttavuutta nuoreen.

8.1 Kysely Nuorten toiminta ja taidekeskus Narrin toiminnassa vuosina 1990 - 2003 mukana olleille nuorille

Toiminnassa mukana olevan on vielä vaikeaa arvioida toiminnan vaikuttavuutta ja merkittävyttä häneen itseensä ja tulevaisuuteen. Taidetoiminnan merkitys ei välttämättä avaudu nuorille heti, vaan sen elämää rikastavaan vaikutukseen havahtuminen voi tapahtua myöhemmin.

Siksi päätin kysyä niiltä nuorilta, jotka ovat olleet toiminnassa mukana aikaisemmin, kulttuurisen työn vaikuttavuutta. Halusin tietää, oliko toiminnalla ollut kenties vaikutusta heidän myöhempään elämään ja ammatinvalintaan. Valitsin kohderyhmäksi 1987 - 2003 välisenä aikana Nuorten toiminta- ja taidekeskus Narrin toiminnassa mukana olleita nuoria. Lähetin kysymykseni Facebookin kautta 60: le entiselle Narri toiminnassa olleelle nuorelle ja vastauksia sain 21 kappaletta.

Vastaajia oli yhteensä 21. Naisia vastaajista oli 18 ja miehiä 3. Tämä oli myös suhteessa silloiseen toimintaan, jossa harrastajista suurin osa oli tyttöjä. Vastaajien ikä vaihteli 25- 35 ikävuoden välillä.

Vastaajat ilmoittivat harrastaneensa Narrissa teatteria, tanssiteatteria, kuvataiteita, musiikkia, valokuvausta, videotaidetta, taidegrafiikka, tekstiili- ja kädentaitoa. Narrin taidetoiminnoista eniten nuoria osallistui teatteritoimintaan. Se näkyy myös vastauksissa, sillä suurin osa vastaajista oli harrastanut teatteria. Vastaajat ilmoittivat harrastaneensa seuraavia asioita:

Kuvataide, keramiikka, grafiikkaa 4, musiikkia 2, Teatteria 17, Tanssiteatteri 2, Tekstiili - ja kädentaito 2, Valokuvaus 2, Video 6. Taideleireille oli vastaajista vähintään kerran osallistunut 17 ja ulkomaan matkoille 12.

Säännöllisten viikkoharrastusten lisäksi kyselyyn vastanneista suurin osa oli osallistunut Narrin järjestämille kuvataide tai teatterileireille tai Narrin järjestämille ulkomaan matkoille. Tämä kertoo siitä, että toimintaan osallistuneet nuoret viihtyivät hyvin, olivat sitoutuneita toimintaan jakokivat kuuluvansa vahvasti Narrin yhteisöön. Vastaajista kaikki olivat olleet mukana Narrin toiminnassa useita vuosia keskimäärin 5 vuotta. Pisimpään mukana olleet olivat tulleet toimintaan mukaan jo lapsena 7- 9 vuotiaina ja harrastaneet Narrissa eri toimintoja jopa 9 - 11 vuotta.

Tästä kertoo hyvin myös se, kun kysyin mitä muistoja Narri tuo ensimmäisenä mieleen. Muistot ovat kaikkien osalta hyvin lämpimiä ja niistä tulvi vahvasti esiin nuoruuden herkkyyys, leirit, matkat, yhteisöllisyys ja tekemisen into. Osa vastasi kysymykseen lyhyen napakasti, osa kirjoitti hyvinkin pitkiä muistoja. Osasta vastauksista tulvi läpi tunnelmat, tuoksut ja värit.

"Lämpimiä. Mieleton yhteishenki ja tiivis yhteisö, jossa jaettiin ja koettiin ilot ja surut." (Tatu)

"Ensimmäisenä tulevat mieleen Narrin kesän teatterileirit. Se mieleton yhteisöllisyys ja henki, joka syntyi jo ensimmäisen yön jälkeen. Leirillä pääsi intensiiviseen harjoittelutilaan, joka auttoi teatteriharjoituksissa nousemaan aivan uudelle tasolle. Leirihenki herkisti aistit ja antoi aikaa keskittyä tekemiseensä täysillä, jolloin harjoituksiin oli helppo syventyä tavallista paremmin niin henkisesti kuin fyysisestikin. Vähintään yhtä tärkeää oli myös se yhteisyys muiden leiriläisten kanssa, jollaista en usko missään muualla kokeneeni. Tätä edesauttoi mielestäni etenkin iltojen postihetki, kun sai lähettää toisille pieniä paperinpalalle raapustettuja huomionosoituksia. Sellaisia, joita ei olisi ehkä uskaltanut muutoin sanoiksi pukea. Tietysti mieleeni tulevat myös tavanomaiset hassuttelut Narrin lämpiössä tai pukuhuoneessa. Lavalta muistan parhaiten improvisaatioharjoitukset. Niissä syntyi tilannekomiikkaa, jota muistelen vieläkin hymy huulella." (Vilja)

"Narri tuo mieleen etenkin teini-iän uudet ystävät, joihin tutustuttiin kesäleireillä ja joiden kanssa ruvettiin sitten harrastamaan yhdessä Narrissa ja joista monesta tuli parhaita ystäviä, ja ovat edelleen... Narrin legendaariset matkat Berliiniin ja Amsterdamiin on myös teini-iän ykkös juttuja, ensimmäiset kosketukset itsenäisyyteen. Ja tietysti Narrin ihana rento henkilökunta." (Sari)

"Leirit ovat ensimmäinen ja varmaankin vahvin muisto. Niissä yhdessä tekeminen ja oleminen oli niin intensiivistä, paikka oli niin mahtava ja yhteisöllisyys sellaista, etten ole juurikaan kokenut sellaista missään muualla." (Salli)

"Tilat Pasilassa, sekä villi ja luova fiilis. Esitysten virittämä jännitys ja yleinen nuori vimma. Erityisesti muistan kaikki tehdyt näytökset, esitysten jälkeisen tunnelman takahuoneessa, ryhmän sisäisen tunteen. Lisäksi muistan Narrin järjestämän Itä-Euroopan bussireissun, joka oli huikea kokemus ja elämys." (Liisa)

"Outoa kyllä, mutta ehkä ensinnä nousee esiin ääniä, tuoksua ja tunnelmia konkreettisesta tilasta. Hassua että seinät ja lattiat ovat päällimmäisenä mielessä, mutta niin pitkään tuli Narrin käytäviä mitattua, että siellä osaisi vieläkin liikkua vaikka silmät kiinni. Visuaaliset jäljet pysyvät voimakkaina. Keskelle pahinta betonibrutalismia oli yhdessä kasvatettu taiteen talo – Elävä tila luovuudelle! Kuhina ja kihinä, kaikkialla tapahtui." (Graz)

"Narrin miettiminen tuo ensimmäisenä mieleen yhteisöllisyyden tunteen, minun porukkani, minun maailmani. Tärkeitä ihmisiä, joista osa kuuluu elämääni yhä."
 "Paikka ja ihmiset, jotka olivat suuren luovuuden keskus ja voima. Vaikea kuvailla sanoin."(Kiira)

"Voimakas ryhmähenki, rennot ohjaajat jotka kunnioittivat nuoria, huumori"(Telle)

"Minulle tulee kaikkia ihania asioita mieleen. Ei se nuoruusaika(kaan)helppoa ollut ja Narri on/oli mielikuvana paikka, jossa voi kätkeytyä hurjalta arjelta ja ympäröivältä maailmalta. Paikka, jossa oli monimuotoiset mahdollisuudet itsensä toteuttamiseen. Se oli niin kuin kehto ja olohuone."(Terhi)

Mikä oli tärkeää tekeminen ja sisältö vai yhteisö -vai molemmat?

"Molemmat tasapuolisesti. Moni suhtautui jo tuolloin teatteriin kunnianhimoisesti ja suunnitteli siitä itselleen jopa ammattia. Tekeminen oli etenkin viimeisinä vuosina vakavaa ja tavoitteellista. Jopa arvostus yhteisössä perustui vahvasti osaamiseen lavalla. Rooleista haluttiin tehdä omannäköisiä ja roolityön eteen nähtiin vaivaa. Osa tietysti harrasteli teatteria myös pienemmällä panoksella, mutta tietty ydinryhmä oli harrastuksensa kanssa hyvinkin tosissaan. Yhteisöllisyys oli Narrissa vahvempaa kuin missään muussa harrastusryhmässäni. Tämä saattoi johtua siitä, että teatteriin hakeutuvat nuoret olivat luonteeltaan ulospäin suuntautuneita ja vahvasti tuntevia nuoria. Narrissa ei tarvinnut vetää siviilirooleja, vaan omalle persoonalle oli tilaa. Erilaisuuden arvostaminen ja tunne-elämän korostuminen vahvistivat kaverisuhteita muita yhteisöjä tiiviimmiksi. Narri-yhteisö oli silloin ja on edelleen yksi tärkeimmistä elämässäni. Kun sama porukka jatkoi pitkälti vielä samaan lukioon, muodostuivat ystävyys- ja tuttavuuksuhteet hyvinkin pitkäaikaisiksi. Muutamat aikuisiän tärkeimmistä ystävistäni ovat niitä, joihin tutustuin Narrissa."(Vilja)

"Tärkeää olivat ystävät ja kulttuuripitoinen tarjonta meille nuorille. Myös se että meihin luotettiin. Myös se, että henkilökunta NÄKI meidät ja hyväksyi ja piti meistä "vähän erilaisista" nuorista. Narri oli meille toinen koti, ja paikka missä sai olla oma itsensä, aivan sika tärkeä paikka!"(Sari)

"Yhteisö oli varmasti mulle tärkein, mutta tekeminen oli myös isossa osassa."(Tatu)

"Tekeminen itsessään ei ollut se tärkein juttu, ainakaan mulle, vaan yhdessä tekeminen ja oleminen. Yhteisöllisyys oli myös tärkeää. yhteenkuuluvuuden tunne ja myös tunteiden sallittu näyttäminen."(Mira)

"Molemmat olivat tärkeitä, ehdottomasti. Sisältö ohjasi yhdessä olemista, se kasvatti ja opetti. Yhteisö oli turvallinen ja tukeva, siinä oli helppoa oppia ja kasvaa. Yhteisömme ei varsinaisesti rönssyillyt harjoitusajan ulkopuolelle vaan sitä yhdisti nimenomaan Narritoiminta ja oma teatteriryhmä. Pienen porukan kanssa teimme myös teatteriryhmän ulkopuolisia projekteja, mutta ne eivät niinkään assosioituneet Narriin kuin tähän porukkaan. Vaikka ohjaaja oli sama."(Liisa)

"Koin teatterin harrastamisen alusta asti erittäin terapeuttisena. Olen luonteeltani erittäin ujo ja olen aina kammonnut esiintymistä. Teatteri harrastuksen myötä opin keinoja hallita tätä ujoutta ja päästä sen yli. Olipa sitten vuosien varrella murheena koulukiusaaminen, vanhempien avioliittokriisi tai muut elämän

kasvukivut niin varsinkin intensiivisten teatterileirien aikana näitä asioita sai käsiteltyä taiteen tekemisen kautta. Asioista ei välttämättä tarvinnut sen tarkemmin puhua mutta yhdessä tekeminen ja kokeminen, kaverit, mahtavat ohjaajat, laulaminen, miljö, kunnioittava lapsen/nuoren kohtaaminen... ihan kaikki auttoi matkanvarrella huomattavasti. Todellista sielunhoitoa." (Hanna)

"Narrin uskomaton yhteisöllisyys auttoi tosi paljon murrosiässä. Siinä vaiheessa, kun nuoren keho käy läpi ihan yhtä suuren muutoksen kuin sikiöaikana raskauden viimeisellä kolmanneksella ja hormonitoiminta lähtee käyntiin, menee kuka tahansa enemmän tai vähemmän sekaisin. Yhtäkkiä sitä ei kuulu suurimpaan osaan niistä viiteryhmistä joiden olemassaolon on aiemmin tunnistanut: ei ole enää lapsi, mutta ei myöskään vielä aikuinen. Vastassa on väistämättä jonkinlainen henkilökohtainen identiteettikriisi, näkyi se ulospäin tai ei. Silloin on ihan tosi tärkeää, että tuntee kuuluvansa johonkin. Itselläni oli jossain vaiheessa sellainen koviksen maine, että en välitä juuri mistään, olen teflonia enkä ikinä itke. Oli ihan tosi helpottavaa välillä päästä hengaamaan narrilaisten kanssa, siinä seurassa sai aina olla oma itsensä, kaikki hyväksyttiin ilman mitään rooleja. Sai kiroilla ääneen, sanoa että pelottaa, tai vaikka itkeä tirauttaa jos siltä tuntui."(Elina)

"Yhteisö"(Art2)

"Prioriteetti yhteisön ja sisällön välillä vaihteli ikäkausien mukaan. Välillä sitä suhtautui tekemisiin suuremmalla kunnianhimmolla, kun taas toisinaan tärkeintä oli sosiaalinen vuorovaikuttaminen. Kaiken kaikkiaan nämä puolet pysyivät kai jokseenkin balanssissa, kun kerran motivaatio pysyi yllä." (Graz)

"Kaikki oli tärkeää. Yhteisö tuki kasvussa ja oman identiteetin löytämisessä, se vahvisti heikkoja juuria, auttoi ymmärtämään maailmaa, auttoi löytämään samanhenkisiä ihmisiä, toimi turvabarrierina epävakaa maailmaa vastaan. Tekeminen on myös tärkeää – ilmaisutaide tuntui omalta jutulta, harjoitukset olivat hauskoja, itsetunto vahvistui onnistumisten myötä ja oma identiteetti myöskin."(Miila)

"Ehdottomasti molemmat. Se on ihmeellistä, miten silloin kuitenkin tuntui aina siltä, että olisi katsellut yhteisöä hieman ulkoapäin. Tunsin itseni tuolloin herkästi hieman ulkopuoliseksi ja koin, että tekemisen kautta sain olla mukana sellaisessa mihin en muuten olisi ehkä päässyt mukaan."(Leena)

"Tekeminen ja yhteisöllisyys"(Telle)

"Ehkä tekeminen ja yhteisö. Oli mahtavaa olla mukana tekemässä jotain, mikä saattoi olla kytkös johonkin suurempaan..jotenkin ihan oikeaan taidemaailmaan totta kai. Tai miten sen selittäisin, oli ihanaa olla osa merkittävää tekemistä, ohjaamista, osaamista, mielikuvitusta, leikkiä, mahdollisuutta."(Terhi)

"Molemmat. On tietenkin ratkaiseva juttu elämässäni, että löysin itselleni sopivan ystäväpiirin. Narriin minut kuitenkin toi ensisijaisesti sisältö. Halusin harrastaa teatteria. Teatteri ja muut taideaskareet toivat onnistumisen kokemuksia ja haasteita, luovan imun huumaavaa tunnetta. Luulen myös, että teatteri toimi "automaattisena" psyykeen huoltajana. Tunnenurkat, improt, luottamusharjoitukset ja vaikkapa transsitanssi käsittelivät mahdollisia ongelmia jo niiden syntyisijoilla, ts. tiedostamattomassa osassa."(Sanna2)

Vastauksissa korostuivat tasaisesti tekemisen sisältö ja yhteisö. Toimintaa on tultu mukaan sisällön, kiinnostuksesta taiteen tekemistä kohtaan ja aluksi tekeminen on ollut tärkeässä osassa, mutta yhteisön merkitys nousee esiin tekemisen myötä. Se kertoo vahvasta osallisuudesta, kuulua yhteisöön, harrastaa yhdessä. Samalla kertoo turvallisuudesta, mitä ryhmä piti sisällään. Siellä sai olla oma itsensä, ei tarvinnut kätkeytyä roolien taakse. Nuoruuden ongelmat, ilot ja murheet oli turvallista jakaa tutussa yhteisössä ja taide saattoi olla terapeutin tapa käsitellä oman henkiseen kasvuun ja identiteetin rakentamiseen liittyviä asioita. Kulttuurisessa nuorisotyössä yhdistyvät hyvin taidekasvatus ja nuorisotyöllinen ote.

Nuoret voivat tuoda prosesseissa ja taidetyöpajoissa esiin hyvinkin arkaluontoisia asioita. Taiteen ydin ja voima on juuri symbolisessa ilmaisussa; esiin tulleet asiat ja aiheet käsitellään niin, että niistä tulee fiktiota, mikä taas suojaa arkoja asioita esille tuoneita nuoria yhteisön edessä. Surut ja heikkouden kokemukset saattavat muuttua voimaksi, kun ne saa tuoda taideteoksen muodossa julkisesti nähtäväksi tai kuultavaksi. Taiteellinen työskentely auttaa nuorta hahmottamaan tunne-elämäänsä. Myös tutustuminen huumorin ja satiirin voimaan on tärkeää, niidenkin asioiden kohdalla, jotka saattavat aiheuttaa ahdistusta, vihaa ja raivoa, huumori ja satiiri voivat olla hyviä ja toimivia keinoja päästä vaikeiden tilanteiden yli. Osallistujien sosiaalinen rohkeus kasvaa ja heidän vuorovaikutustaitonsa kehittyvät. Yhteisön tasavertaisina jäseninä he kokevat tulevansa hyväksytyiksi sellaisina, kuin ovat. (Myllyniemi 2009, 133,134,135)

Ohjaajien merkitys?

”Suuri. He rohkaisivat ja motivoivat tekemään ja tutustumaan teatterin maailmaan.”(Tatu)

”Ohjaajilla oli iso merkitys, koska pelkkä kavereiden kanssa hilluminen ei olisi ollut mielekästä. Jos ohjaaja joskus oli pois treeneistä, niin meillä saattoi kyllä olla kivaa, mutta ei siitä teatterin tekemisestä mitään tullut, pelkkää riehumista. Ohjaajat olivat myös poikkeuksetta ihan mahtavia tyyppejä, perinteistä nuoriso-ohjaaja-kaitisja-hahmoa ei ollut, kun ohjaajat olivat taiteen osaajia kuitenkin enemmän kuin kasvattajia, se oli minusta tärkeää. Tämä tarkoitti siis sitä, että sellaista valta-asetelmaa ohjaajien ja meidän nuorten välillä ei niin hirveästi ollut, oltiin paljon tasavertaisempia kuin esim. koulussa ja tämä mahdollisti juuri sen mahtavan yhteisöllisyyden tunteen, joka Narrissa oli. Kyllä ohjaajat silti olivat myös tosi hyviä kasvattajia, ja koin saaneeni paljon tukea omalle kasvulleni Narrista.”(Salli)

”Ohjaajien merkitys oli suuri, ohjaajien kannustus ja myönteinen asenne meitä kohtaan kannatteli läpi murrosiän myrskyjen. Kaikillahan meillä ei olleet niin kivat

kotiolo tai koulumaailma, joten ohjaajien tyyppiset aikuiset olivat tosi tärkeitä.”(Mira)

”Oman teatteriohjaajan merkitys oli hyvin suuri. Ohjaajamme oli omistautunut ja todella hyvä. Suhde ohjaajaan oli nimenomaan harrastukseen keskittyvä, ohjaaja ei ollut muussa mielessä kaveri tai tukija, mikä sopi ainakin minulle oikein hyvin. Näin ollen näytelmäharrastus pysyi omalla tavalla tavoitteellisena ja kehittävänä.”(Liisa)

”Ohjaajien merkitys oli erittäin suuri. Koin ohjaajat hyvin läheisiksi ja turvallisiksi. Sain heiltä valtavasti kannustusta. Koin että minut nähtiin yksilönä, ja olin omana itsenä ryhmien jäsen, minun erityistaidot huomioitiin. Uskalsin ilmaista tunteitani ja ajatuksiani. Sain olla vapaasti oma itseni. Ohjaajien kanssa jaettiin myös kuulumisia ja hyvää huumoria. Oma perhetaustani on melko rikkonainen ja sitä kautta ajattelen, että merkittävät suhteet narrin ohjaajiin ovat tarjonneet minulle korvaavia ja ilolla eheyttäviä lapsuuden ja nuoruuden kokemuksia. Eikös se ole ”Narren tehtävä” - tuottaa aitoa iloa.”(Laura)

”Korvaamaton. Sanotaan, että lapsen kasvatukseen tarvitaan kokonainen kylä. Narri oli iso osa omaa kylääni.”(Hanna)

”Työ, jota Narrin ohjaajat tekevät lasten ja nuorten parissa, on tosi tärkeää. Ensinnäkin se, että Narri tarjoaa lapsille ja nuorille harrastuksen, johon jokaisella on varaa. Toiseksi Narri tuo nuorten elämään turvallisia aikuisia, joita vastaan nuori voi tavallaan testata omia rajojaan, mutta jotka ovat kuitenkin eri asia kuin esim. opettajat tai omat vanhemmat. Samanlaisen aikuismallin voi tarjota myös partio. Vanhemmilla ja opettajilla on pakkoauktoriteetti, perheeseen on pakko kuulua ja koulussa on käytävä. Narrin ohjaajan auktoriteetin nuori hyväksyy vapaaehtoisesti, sillä harrastuksen voi aina lopettaa jos ei tykkää ohjaajasta tai siitä mitä tehdään.”(Elina)

”Ohjaajilla oli tärkeä rooli – Ydintärkeä! Heidän kauttaan rakentui ilmapiiri jossa korostui sisällön tasaveroisuus kokeminen ja arjenkin jakaminen. Tosin tämä ei aina ollut aivan kivutonta. Ohjaajien motivaatio oli alusta asti kova ja ammattilypeys ainakin ”taideaineissa” nosti ryhmien itsetuntoa ja kohotti aktiivisuutta. Välillä kuitenkin matkaväsymistä ja ”omaa kertseilyä” oli ilmassa ja se vaikutti myös havaittavasti ryhmien sisäiseen tasapainoon, kun vastuuta joutui ottamaan itse, mikä ei loppujen lopuksi ihan huono asia ollutkaan.”(Graz)

”Ohjaajat olivat tärkeitä. He olivat tärkeitä aikuisen esikuvia ja turvallisella tavalla erilaisia, kuin omat vanhemmat. Koin jonkinlaista idolipalvontaa aikanaan ja toiveen olla itse joskus samanlainen.”(Miila)

”Ohjaajat olivat tosi tärkeitä. Edelleen saatan toisinaan muistella teitä lämmöllä. Ohjaajat suhtautuivat meihin nuoriin mielestäni selvästi tasavertaisemmin kuin aikuiset yleensä. Oli mukavaa käydä ”oikeita” keskusteluja.”(Leena)

”Ohjaajien merkitys? Se oli valtava. Heidän kauttaan oppi ymmärtämään maailmaa ja itseään paremmin. Joidenkin kanssa olen edelleen yhteydessä.”(Kiira)

”Persoonina heillä oli suurikin merkitys. He avasivat positiivisesti omaa näkökenttää aikuisuudesta.”(Telle)

Nuorisotutkija Tommi Hoikkala on todennut kulttuurisesta nuorisotyöstä seuraavaa.” Tämä on mielettömän hyvä väline myös antaa nuorille hyviä arvoja, ne tulevat siinä sivussa, rivien välissä. Kun nuori arvostaa ohjaajaansa ihmisenä, vaikka sitten yhteisen taideharrastuksen, intohimon vuoksi, on ohjaajan tarjoamalla maailmankuvalla painoa. Kulttuurinen nuorisotyö on toimintamuoto, jossa annetaan työkaluja nuorten käyttöön. Tarjotaan kasvun aineksia. Parhaassa tapauksessa siinä kirkastuu oma suhde itseensä ja tulevaisuuteen”. (Blåfield, 2001, 58)

”En olisi sama ihminen ilman Narria. Narrissa opittuja taitoja käytän päivittäin nykyisessä ammatissani. Olen yrittäjä: graafinen suunnittelija ja valokuvaaja. Luovuus on siis suuressa osassa. Keinot ujouden hallitsemiseen ovat kullannarvoisia. Herkkyys on myös valttia ja itsevarmuus tämän herkkyyden sallimiseen ja hyödyntämiseen.”(Hanna)

”Narrissa viettämälle ajalle on velkaa paljosta. Nykyisen ammattini pohja on valettu teatterisalissa, eikä merkityksetöntä ole sekään sosiaalinen pääoma jota oli kasvatettava jotta ryhmässä työskentelystä selvisi kuivin jaloin. Edelleen parhaat ystäväni ovat myös tuolta ajalta!” (Graz)

”On varmasti ollut. Narrin yhteisöllisyys tuki puberteetin tuoksinoissa, auttoi oman ”minän” löytymisessä, vahvisti maailmankuvaa. Ujosta ja arasta työstä kasvoi maailmaan myönteisesti suhtautuva idealisti – noh, siitä ehkä osa karissut ajan saatossa pois. Itsensä ilmaiseminen, rohkaistuminen olla esillä ja muiden edessä on varmasti ollut helpottamassa myöhemmän elämän esiintymistilanteita. Usko nuoriin ja nuorista löytyvään voimaan, nuorisotyön tärkeyteen on varmasti osin peräisin Narrin ajoilta. Toivon kaikille nuorille vastaavia kokemisen mahdollisuuksia.”(Miila)

”Oli. Valmistuin juuri elokuva-alalle ja kipinä lähti juuri Narrin videoleiriltä ja sitä seuranneelta ajalta.”(Essi)

”Narrilla on ollut käsittämättömän suuri vaikutus siihen, mitä olen nyt. Narrin kautta hain Kallion lukioon, ja myöhemmin luovaan työhön media-alalle. Ilman Narrissa alkanutta itsetunnon positiivista kehittymistä olisin tuskin uskaltanut ajatellakaan näin omasta itsestäni lähtevän ilmaisun uraa.”(Sanna 3)

”Oli, koska päädyin Narriin vaiheessa, jolloin identiteetin muodostuminen oli herkässä vaiheessa. Koen, että Narrissa mukana olo ja siellä ihmisiin tutustuminen antoi minulle suuntaa elämässä”.(Telle)

”Se mitä sieltä sai, sitä kantaa sydämessään arvokkaana aarteena läpi elämän. On huojentavaa ajatella, että Narrin kaltainen paikka oli olemassa. Se on merkittävä esimerkki paikasta, jossa yhteisöllisyys aikuisten ja nuorten välillä todella toimi.”(Terhi)

Vastauksissa korostuu yksiselitteisesti työn ja toiminnan merkitys nuorelle, nuoruus tärkeänä vaiheena ihmisen elämässä ja sen merkitys korostuu vahvasti vastauksissa. Nuoruuden valinnoilla, kaikella tekemisellä ja harrastamisella on merkitystä ihmisen myöhemmälle elämälle. Osallisuus, kuuluminen yhteisöön ja sisällöltään merkityksellinen tekeminen, sekä luova ja turvallinen kasvuympäristö antavat vahvat

eväät matkalle aikuisuuteen. Nuoruuden valinnoilla on tärkeä merkitys siihen, miten suhtaudumme tulevaisuuteen, millaisina näemme omat mahdollisuutemme ja kuinka rohkeasti uskallamme tarttua niihin. Mielestäni nuoruusajan harrastuksilla on suuri merkitys elämän valintojen tehtäessä, se antaa suunnan koko myöhemmälle elämälle. Monille se on vaikuttanut opiskeluun ja ammatinvalintaan, toisille se on antanut hyviä eväitä elämään, sekä vahvuuksia, joilla pärjää työelämässä ja ennen kaikkea ihmiselon arjessa. Vastauksista tulee selkeästi esiin, että nuoruudessa koettu kulttuurinen toiminta tuottaa nuorille omanarvontuntoa sekä aineksia itseluottamuksen kehittymiseen, mikä kantaa pitkälle elämään.

Tuomas Timonen ja Heikki Törni kirjoittavat ”Taiteesta nuorten itsetuntemuksen lisääjänä ja yhteiskunnan voimavarana” kolumnissaan seuraavasti:

”Kokemuksemme mukaan nuorten kanssa työskennellessä perusajatuksena on hyvä pitää sitä, että käsiteltäviksi nostetut aiheet tulevat nuorilta itseltään. Kun nuoret tuottavat kukin omia, tärkeitä kokemuksia aiheita esiin turvallisessa ja luottamuksellisessa ryhmätilanteessa, he saavat kokemuksen, että heitä kuunnellaan ja heidät hyväksytään. Kun nuoret taas suodattavat muiden tuottamia aiheita itsensä kautta, he oppivat ymmärtämään sekä itseään, omia ajatuksiaan ja reaktioitaan, että toisiaan näiden ajattelutapoja. Taiteellinen ryhmätyöskentely antaa tilaisuuden tuoda esille myös sellaista, mistä muuten ei puhuttaisi tai minkä käsittelemiseen ei muuten olisi keinoja”. (Myllyniemi 2009,133)

Mitä heistä sitten tuli?

Suurin osa vastanneista on päätenyt luoville aloille, jotkut ovat jopa ennättäneet tehdä merkittävää kansainvälistä uraa. Osa on työelämässä uran alkutaipaleella, kokeilemassa omien siipiensä kantavuutta. Muutamat ovat päätyneet sosiaali- ja terveysalan tehtäviin. Yhteistä kaikille heille on usko omaan itseensä ja tulevaisuuteen.

Narrin jälki näkyi ja korostui vastauksissa selkeästi ja sillä on ollut vaikuttavuutta nuoren aikuisuuteen kasvamisessa. Vahva ja turvallinen yhteisö on merkittäväällä tavalla tukenut taidekasvatuksen kautta tapahtuvaa toimintaa. Se on samalla erinomainen esimerkki kulttuurisen nuorisotyön mahdollisuuksista, jossa taiteellinen toiminta ja nuorisotyö yhdistyvät. Vastauksissa korostui lisääntyneen sosiaalisen pääoman lisäksi, myös itsetuntemuksen merkityksen kasvu, monelle vastaajille se on ollut matka itseensä, jota kautta oma minuus, oma identiteetti on vahvistunut ja rakentunut. Yhteisöllisyyden vahvuudesta kertoi myös se, että useat vastaajat kertoivat saaneensa pysyviä ystävyssuhteita ja tiivis yhteyden pito ja ystävyys on jatkunut aikuisiässä.

Vastauksista nousee kiistatta esiin Narrin toiminnan vaikuttavuus nuoriin ja miten suuri merkitys harrastuksilla on ollut heidän myöhempää elämäänsä. Osalle taideharrastusten kautta löytyi opiskelupaikka ja ammatti. Usealle se antoi hyviä taitoja ja eväitä elämäänsä. Taide voi olla nuoruudessa tärkeä apukeino elämän suunnan ja merkitysten löytämisessä ja taiteellinen toiminta voi helpottaa murrosiän myrskyissä. Narrin toiminnassa nuori oli samalla subjekti ja objekti, tekijä ja tekemisen kohde. Vastauksista päätellen Narrissa nuori oli aktiivinen toimija, eikä passiivinen osallistuja.

Havaitsin vastauksia lukiessani kokeneeni voimaantumisen elämyksiä. Kuten aikaisemmin totesin, osa vastauksista oli pitkiä yksityiskohtaisia kertomuksia tuosta ajasta. Osa tarinoista oli herkkiä, intiimejä avautumisia nuoruusajasta ja kertomusta siitä, kuinka paljon oli saanut tukea yhteisöltä ja ohjaajilta. Myös taide ja tekeminen ovat toimineet väylänä näiden lukkojen avaamisessa ja tukenut nuoren kasvua aikuisuuteen.

Kirjoituksista tulvi paljon lämpimiä muistoja ja kuinka aikuisena niiden arvon ja merkityksen ymmärtää selkeämmin ja siten jäsentää omaa olemassaoloaan paremmin. Uskon, että kysymyksiin vastaaminen ja muistojen kirjoittaminen on ollut myös nuorille voimaannuttava kokemus. Itselle se vahvisti ja lisäsi uskoa kulttuurisen nuorisotyön merkitykseen. Valitettavasti kaikkia vastauksia en voinut tekstiin kirjata ja avata muille.

Nuorten toiminta ja taidekeskus Narrille ei käynyt hyvin. Nuorisotoimen säästöistä johtuen Narri tiloista jouduttiin luopumaan 2004 ja toiminta hajautettiin eripuolille Helsinkiä. Lakkauttamista vastustettiin loppuun saakka ja mielenosoituksessa olivat nuorten lisäksi mukana nuorten vanhemmat ja entiset narrilaiset. Nuorten ääni ei tullut kuulluksi. Narrin ansiokasta työtä jatkaa Narrin näyttämö, jossa muuten on ohjaajina Narrin entisiä teatterinuoria. Kuvataide ja kädentaidot siirrettiin Itäkeskuksen Stoaan toimintakeskus Kipinään ja videotoinnot sulautettiin Nuorten Median alaisuuteen. Narri yhteisön voimasta kertoo sekin, että heillä on oma Facebook yhteisö ja toiminnasta on toimittaja Ville Blåfieldin kirjoittanut oman historiikin.

”Kaikki puhe on yritystä kertoa siitä suuresta. Mutta te, jotka ette ole sillä lattialla maanneet(teatterisali), en minä kaikki nämä sivut kirjoitettuaikaan löytänyt oikeita sanoja teille siitä kertoa. Ja te, jotka tiedätte mistä on puhe, teille ei sanoja tarvitse lainkaan.”(Blåfield 2001,5)

9.0 Taide-ohjaajat nuo arjen sankarit

Kulttuurinen nuorisotyö perustuu ohjaajan ja nuorten väliseen vuorovaikutukseen. Toiminnan lähtökohta on sitouttaa nuoret tekemiseen, jossa nuori saa osallistua toiminnan suunnittelun alusta alkaen. Osiossa tuon esiin taideohjaajien työtä ja ajatuksia. Lisäksi avaan hiljaisen tiedon käsitettä.

9.1 Tarinoita nuorten kohtaamisesta kulttuurisessa nuorisotyössä

Hiljainen tieto on tekemisen tietoa, osaamista, jota ei pilkottu eikä sanoiksi tärvätty. Sitä voivat olla muusikon taituroinnit kitaralla ja pilkkijän touhut ”työmaallaan” tai tuottajan järjestämän festivaalin yleisömenestys. Harjoitus tekee mestarin, ja mestaruuden takana on automatisoitunut toiminta.

Hiljainen ymmärrys on osittain toimintaa, josta tekijä itsekkin on jossain määrin tietoinen. Se on samalla kokemusperäistä intuitiivista taitotietoa. Hiljainen tieto karttuu kokemuksesta ja kiteytyy taidoiksi, uskomuksiksi, mielikuviksi ja muiksi sisäistetyiksi toimintamalliksi, joita on aika työlästä siirtää henkilöltä toiselle. Se on mielestäni myös persoonallista lahjakkuutta, joka on voinut syntyä tietoisesti tekemällä tai erehdyksen kautta oppimalla.

”Hiljainen tieto on kokemuksen tietoa, joka on koko ajan läsnä. Sitä voi kehittää tapahtumien ja kokemusten kautta reflektoinnilla. Hiljaisella tiedolla tarkoitetaan hyvin henkilökohtaista tietoa, jota on vaikea jakaa. Se voi sisältää esimerkiksi jonkin taidon, esimerkiksi miten ommellaan takki. Tätä ei voi helposti selostaa tekstinä ja kädestä pitäen opettaminenkin on vaikeaa. Hiljainen tieto on kokemuksen ja kehon tietoa.” (Linturi, Hannu Tiedon hiljainen maailma 2004 Nexus Delfix)

”Hiljaisen tiedon käsitteen keksijänä pidetään amerikkalaista Michael Polanyitä (1966). Hän kiteytti hiljaisen tiedon olemuksen sanomalla, että tiedämme enemmän kuin pystymme kertomaan. Polanyin mukaan ihmisen tietoisuus on kuin jäävuori, josta ilmaistuna osana näkyy vain huippu ja josta suurin osa jää pinnan alapuolelle. Ihmisillä on siis paljon tietoisuutta, jota he eivät osaa ilmaista, mutta joka näkyy heidän toiminnassaan erilaisina tapoina, rutiineina, käytäntöinä ja tuntemuksina. Hiljaisella tiedolla on monia merkityksiä, mutta yleisesti sillä tarkoitetaan intuitiivista, ei-sanallista tietämystä, joka karttuu ihmisille toiminnallisen kokemuksen kautta.” (Linturi, Hannu Tiedon hiljainen maailma 2004 Nexus Delfix)

Oheinen prosessikuvas on hyvä esimerkki dialogisuudesta ja nuorten osallistamisesta.

Esimerkki 1

"Aina, kun kausi alkaa istumme ateljeessa yhdessä ja mietimme mitä haluamme tehdä, - tästä lähdetään aina liikkeelle. Ohjaajana kirjaan ylös nuorten toiveita. Sen jälkeen keskustelemme vapaamuotoisesti ja mietimme mitä voisimme tehdä. Jos ryhmässä vallitsee haudan hiljaisuus, silloin ohjaajana saatan ehdottaa, joitain ideoita tai teemoja, aiheita tai tekniikoita. Siinä menee oma aikansa, ennen kuin ryhmä tutustuu toisiinsa. He eivät tunne toisiaan, tai saattanut olla vaikkapa taideleiriltä tullut nuori, joka on innostunut Harjun toiminnasta. Mielestäni on aina ensi tärkeää kysyä ennakkoaajatuksia ja haaveita. Aloitetaan tekemällä konkreettisesti, vaikkapa kankaanpainanta seulat, joka saattaa olla yksi esitetty toive. Palaan usein siihen, mitä halutaan yhdessä tehdä. Pikkuhiljaa nuoret ryhmässä alkavat "herätä". Paikka on tullut tutuksi, ryhmä on tullut ja tekemiseen on saanut tuntumaa. Tekemisen aikana olen kertonut nuorille lisää tekemisen mahdollisuuksista, mitä voimme täällä tehdä, kaikesta siitä mihin on mahdollista meidän laitteilla ja vempaimilla tehdä. Sen jälkeen voimme käydä vielä kertaalleen läpi ideoita ja mahdollisuuksia tekemiseen, jonka pohjalta laaditaan karkeahko "lukujärjestys" kaudelle, siitä mitä ryhmä tekee ja etenee prosessissa. Saatamme ottaa kuukauden teemaksi tekstiilitaitteen ja vaihtaa seuraavan kuukauden teemaksi keramiikkataiteen. Meillä on myös kuukausi, jossa "tuunaaminen" on teemana. Olemme joustavia, emme tietenkään noudata työskentelyssä tarkkaa kuukausi aikataulua, tehdään työ aina valmiiksi, ennen kuin siirrytään seuraavaan teemaan. Joskus halutaankin tehdä lisää teemaan liittyvää työtä ja koko ryhmä saattaa olla innoissaan, silloin jatketaan teeman ympärillä lisää. Nuoret saattavat todeta: "Tämä on ihanaa saammeko tehdä vielä jotain lisää"? Ja totta kai he saavat tehdä. Tämä on juuri hienoa tässä työssä, voimme luovia aiheen kiinnostuksen mukaan, emmekä ole kahlittu liiaksi tiettyyn suunnitelmaan. Välillä voimme myös edetä pitkän aikaa todella säännöllisesti ja jämptisti suunnitelman mukaan, kunnes joku ryhmästä esittää toiveen seuraavaan teemaan siirtymisestä Aktiivisuus kasvaa ilmiselvästi, nuorten tutustuessa ryhmässä toisiinsa. He rohkaistuvat ja innostuvat keskustelemaan enemmän ja aktiivisuus kasvaa. On myös hiljaisia nuoria, mutta hiljainenkin läsnäolo on aktiivista. He osallistuvat aktiivisesti tekemiseen ja käyvät säännöllisesti ryhmässä. Hiljainen nuori voi sanalla parilla kommentoida tekemistään, silloin vaaditaan ohjaajalta kykyä olla läsnä, kuunnella ja havainnoida kaikkia nuoria, - myös hiljaisia. Ei pelkästään puheliaimmista ja koväänisistä nuorista. Mitä tutumaksi nuoret ryhmässä tulevat, sitä rennommaksi myös ilmapiiri muuttuu ja sitä rohkeammin nuoret kertovat minulle toiveistaan ja mitä he odottavat toiminnalta."(taide-ohjaaja Sari Parviaisen haastattelu 25.3.2011)

Esimerkki 2

"Päätimme yhdessä valmistaa teepannut. Aivan ensin menimme vierailulle design-museoon, jossa oli teepaannenäyttely. Katselimme erilaisia pannuja, niiden muotoja, kuinka kahva oli sijoitettu, minkä kokoisia pannut olivat, lasitteita ja koristeita. Jokainen etsi näyttelystä mieluisimman pannun ja kiersimme uudelleen valittujen pannujen reittiä ja valitsija kertoi miksi juuri tämä pannu miellytti eniten. Seuraavalla kerralla jokainen piirsi ensin luonnoksia omasta teepannusta. Pikkuhiljaa alkoi selkeytyä minkä muotoinen ja kokoinen, millainen nokka ja kahva olisivat. Sitten siirryimme työskentelemään saven kanssa. Teimme pannut makkaratekniikalla kerros kerrokselta rakentaen. Ensin rakensimme teepannun rungon. Nokkaa varten leikattiin aukko ja nokka rakennettiin ja istutettiin aukkoon. Kahva muotoiltiin ja kiinnitettiin paikoilleen. Lopuksi rakennettiin ja sovitettiin kansi pannuun. Pannut jätettiin kuivumaan ja

sen jälkeen raakapoltin ne ja sitten oli vuorossa lasittaminen. Jokainen valisti mieleisen tai mieleiset lasitteet ja pannut lasitettiin ja poltin ne lasituspoltossa. Osa kurssilaisista rakensi myös teepannuun sopivan teekupin. Kun työt olivat valmiit, testasimme kuinka pannut kaatavat ja nautimme yhdessä kupposet teetä!" (taide-ohjaaja Sari Parviainen kirjallinen kuvaus 4/2011)

Esimerkki 3 Yhteisötaideteos "Kasvot"

Tekniikka:

"Asetetaan valokopiokalvo peiliin vaikka sinitarralla (peili on asetettu kirjanlukutelineeseen pöydälle). Katsotaan peilikuvaa ja piirretään permanenttitussilla toinen silmä kiinni pitäen kuva kalvolle. Jäljennetään tarkasti oma peilikuva.

Taidetalo Kipinässä työ tehtiin osana näyttelyä jonka teemana oli "omakuva". Piirtämisen jälkeen eri ryhmien työt koottiin yhteiseksi ikkunaksi näyttelyyn Reaktorissa, hiihtolomalla 2011 järjestetyssä nuorten suur tapahtumassa, tekniikkaa käytettiin yhteisötaiteen tekemisessä. Siinä jokainen kävijä piirsi oman kuvan ja asetti itsensä seinälle osaksi kokonaisuutta niin, että kuvista muodostui Suomen kartta.

Teos siirrettiin Harjun nuorisotaloon, jossa teosta jatkavat Harjun käyttäjät". (Annikki Anttila kirjallinen kuvaus 2011)

9.2 Ryhmän merkitys

Ryhmän merkitys on iso, siellä saattaa muodostua pysyviä pitkäaikaisia ystävyyssuhteita. Saattavat kutsua synttäreillä jne.. Aikaisemmilta vuosilta on täällä Harjussa syntynyt sellaisia yhteisöjä, jotka ovat "kasvaneet täältä ulos", nuoret ovat pitäneet yhteyttä edelleen. On löytynyt samanmielisten elinpiiri, he saattavat olla nuoria äitejä, jotka tapaavat toisiaan kahviloissa pienten lasten kanssa. Näistä on saattanut syntyä arjen tukiverkostoja, jonka ystävyyden juuret ovat syntyneet täällä harrastamisesta, - se on merkittävä asia!" (taide-ohjaaja Sari Parviaisen haastattelu 25.3 2011)

"Keramiikan työpajoissa perusideana on, että nuoret voivat tulla tekemään sinne omien ideoidensa pohjalta juttuja. Voin opettaa esim. tietyn pintakäsittelymenetelmän ja nuoret voivat kokeilla eri vaihtoehtoja. Ennen kaikkea lähdetään liikkeelle nuoren omasta ideasta, esim. nuori haluaa tehdä kulhosarjan. Lähdemme miettimään projektia yhdessä, kuinka paljon, millaisia kulhoja jne. haluatko tehdä dreijaamalla vai haluatko rakentaa käsin, vai tehdäkö muotti? Ensin kartoitetaan suunnitelmaa ja sitten ryhdytään toteutukseen. Se pitkälti ryhmässä tapahtuvaa yksilöohjausta, mutta silti toimitaan ryhmässä. Nuoret tuntevat toisensa, syntyy monenlaista keskustelua, neuvotaan toisia, autetaan toisia, peilataan ideoita ja mielipiteitä toisilta syntyy uutta vuorovaikutusta nuorten ja ohjaajan välillä. Tehdään yksin mutta yhdessä. Syntyy synergiaa, jossa toisen idea voi ruokkia toisen ideaa." (taide-ohjaaja Sari Parviaisen haastattelu 25.3 2011)

Käydäänkö ryhmässä keskustelua ulkopuolisesta maailmasta, mitä yhteiskunnassa tapahtuu?

"Nuoret saattavat hyvinkin kiihkeästi keskustella siitä, mitä koulumaailmassa tapahtuu. Se maailma on heidän arkea ja lähellä heitä. Lähinnä alkuun se fokus on aikailla nuoressa itsessään. Sitten kun mennään lukioikään, sitten alkaa avautua yhteiskunnallisuus. "Hei eihän se elämä ole pelkästään minun Joku 8.luokkalainen voi olla hyvinkin valveutunut ja kypsä, toinen taas saattaa olla

vielä ”lapsen kengissä. Välillä nuoret keskustelevalle esimerkiksi seuraavista teemoista: ateisti- uskonnot, kasvissyönnö- lihansyönnö, poliittiset puolueet ja äänestäminen, terveydenhuolto- nuorten mielenterveyspalvelut, koulukiusaaminen, opettajan käyttäytyminen oppilasta tai luokkaa kohtaan, päihteet, elokuvan, kirjan tms. sisällöstä, harrastuksista, lemmikkieläimistä, koulutuksesta”.(Sari Parviainen haastattelu 2.3.2011)

Onko tekeminen ja sisältö syy tulla mukaan toimintaan?

”Kyllä se tekemisen halu on se yhteinen nimittäjä miksi olemme täällä. Halu tehdä asioita, ei niinkään se, onko tämä esim. lähellä kotia. Nuorempien osalla sillä saattaa olla jonkin verran merkitystä. Mutta meille(Harjuun) tullaan Espoosta, Vantaalta eri puolilta Helsinkiä. Tulevat sen tekemisen perässä. He tuntevat paikan kodikkaaksi, turvalliseksi ja haluavat käydä täällä(Harjussa) ja tekeminen on mielekästä. Tärkeää toiminnassa on luotettavuus, jatkuvuus, hyvät ja riittävät, sekä monipuoliset materiaalit, jotta on mahdollista tehdä mitä erilaisimpia juttuja. Juuri eräs tyttö kertoi, kuinka hän oli koulutyötään varten joutunut keräämään materiaalia kierrätyskeskuksesta ja pystyi tekemään työnsä Harjussa valmiiksi. Tätä mahdollisuutta ja joustavuutta nuoret arvostavat”.(Sari Parviainen haastattelu 23.3.2011)

9.3. Prosessi vai päämäärä- teos

Kumpi on tärkeämpää prosessi vain päämäärä-teos?

”Mielestäni ei voi sanoa kumpi on tärkeämpi. Näen, että molemmilla on suuri merkitys. Prosessissa opitaan katsomaan asiaa pidemmällä perspektiivillä ja opitaan ymmärtämään, että eteneminen tapahtuu vaiheittain, ettei voi hypätä suoraan jonkin vaiheen ohi. Ennen kuin valmistaa jotain, minun on ajateltava mitä teen. Lopputulos on myös tärkeää, koska jos tekee ja touhuu pelkästään prosessissa, ei synny mitään, ei saa aikaiseksi mitään, se tuottaa myös suuren pettymyksen. Jos ei saada mitään aikaan, ei päästä tavoitteeseen. Se voi syödä koko prosessin merkityksen. Lopputuloksella on merkitystä! Sillä voi olla myös laajempia merkityksiä. Usein tulee ajatelleeksi, että työllä ja lopputuloksella on merkitystä nuorelle, mutta sillä on merkitystä myös nuoren vanhemmille. Nähdään, mitä nuori on saanut aikaiseksi. Vanhemmat saattavat nähdä lapsen/nuoren toisin silmin. Olen saanut kuulla, kun nuori on vienyt työnsä kotiin, on äiti alkanut itkeä, koska teos on ollut niin hieno! Äidille oli ollut positiivinen yllätys, että hänen lapsensa on niin lahjakas ja taitava. Näillä asioilla voi olla myös tämänkaltaisia merkityksiä, jotka eivät välttämättä meille ohjaajille heti avaudu. Lopputuloksella on merkityksensä ja prosessilla on oma merkityksensä. Tunteitakin kohdataan, äskeisen esimerkin tytär kertoi myös minulle(ohjaaja) liikuttuneena äidin reaktiosta.” (Sari Parviainen haastattelu 23.3.2011)

Miten tärkeää on, että työt pääsevät esille?

”Se on tärkeää. Kaiken ei tietenkään ole tarkoitus olla julkisesti esitettävää, siitä sovitaan nuorten kanssa yhdessä. Joskus tekemisessä voi lähtökohtana olla ajatus, että viemme työt esille. Joskus katsomme tehtyjä töitä pelkästään ryhmän kesken, sekin on tärkeää, oma työn esille tuominen pienesti. Molemmat ovat tärkeitä, keskityn molempiin. Ajattelen, että se meillä on määränpäänä esitys keväällä tai leirin loppuesitys. Ohjaaja on se henkilö, joka pitää prosessia yllä ja vie sitä eteenpäin. Hän rytmittää koko prosessia, ohjaa sen maaliin. Täytyy olla tietoisuus siinä prosessissa, mitä tapahtuu ryhmässä, milloin tulee esiin suorittaminen, stressi ja haasteelliset hetket, yleensä ne tulevat siinä vaiheessa, kun ymmärretään mitä on tarkoitus tehdä, mitä on tarkoitus saada yhdessä

aikaiseksi. Usein nuorille tulee paineita siitä, selviydytäänkö tästä prosessista ja saadaanko hyvä tulos aikaiseksi. Molemmat ovat tärkeitä, mutta tietoisuus täytyy olla siinä prosessissa.” (Sari Parviainen haastattelu 23.3.2011)

9.4 Ohjaajan merkitys kulttuurisessa nuorisotyössä

”Ohjaajan merkitys on iso, nuoret tulevat oppimaan asioita ja ohjaajan rooli on opettaa ja ohjata nuori opintieillä ja saada nuori kiinnostumaan aiheesta. Ohjaajalla tulee olla välineitä, tietoa ja taitoa aiheesta, hän on asiantuntija ja aikuinen. Ohjaajan rooli on hyvin keskeinen ja merkittävä. Nuoret kunnioittavat minua oman alan ammattilaisena, sekä aikuisena, joka myös auttaa arjen asioissa. Ohjaaja on usein myös kannustaja ja valmentaja elämän arjessa. Ohjaajan rooli ei ole pelkästään olla taideopettajana. Se on 50 % taideohjaaja ja 50 % nuorisotyöntekijänä ja aikuisena olemista. Ohjaajan työssä koen, että aikuisen rooli on välillä todella merkittävä. Luottamus nuoren ja ohjaajan välillä ei synny tyhjästä, siihen tarvitaan toistemme tuntemusta. Tärkeää on myös se, että toiminnalla on jokin päämäärä-tavoite ja kaikki sitoutuvat yhteiseen tekemiseen ja tavoitteeseen. Tässä on ohjaajan rooli tärkeä, kun aloittaa uuden ryhmän kanssa, miten otat nuoret vastaan ja millä tavoin lähdet ohjaajana viemään prosessia eteenpäin. Taito ja taide-aineissa on koulussa pakko olla, johtuen oppivelvollisuudesta. Tänne tullaan vapaaehtoisesti tekemään ja harrastamaan. Se asettaa myös meidän omalle työlle melkoiset haasteet, jos toiminta ei kiinnosta, niin se ei kiinnosta. Nuoret eivät silloin tule tai jokin omasta(ohjaajan) mielestä hyvä projekti ei kiinnosta nuoria, niin silloin ei sitä kannata alkaa tekemään. Nuoret äänestävät jaloillaan. Voi käydä myös niin, että nuori on harrastanut täällä neljä vuotta kuvataidetta ja sitten innostuukin teatterista. Sellaistakin on käynyt, kiinnostus vaihtuu toiseen, mutta aktiivisuus säilyy. Minulla kävi niin, että kaksi nuorta halusi kokeilla teatteria ja he vaihtoivat ryhmää. Nuorille tuli itseluottamusta ja halu kokeilla uutta, minusta se hieno asia, en pidä sitä ollenkaan huonona asiana. Minusta nuoria pitää kannustaa ja kannustaa ja rohkaista, kokeilla ja löytää itsestään uusia ulottuvuuksia. Kannustin nuoria menemään Narrin näyttämölle ja niin he lähtivät. Olen iloinen siitä, että tulee tämän kaltaista avautumista ja muunlaista tekemistä, siten maailma avautuu lisää. Se on myös minun tehtäväni ohjaajana, kannustaa nuoria katselemaan ympärilleen ja kokeilemaan erilaisia asioita”.(Sari Parviaisen haastattelu 25.3.2011)

”Ohjaajana tosi usein, muistelen sitä aikaa, kun olin itse nuori ja minkälaiset asiat olivat minulle silloin tärkeitä ja merkittäviä. Minulle on hahmottunut aikuisena se, että miten merkittävää ohjaajan rooli on, ehkä ennen kaikkea siitä vastuun näkökulmasta. Millaisissa asioissa voin tukea nuoria, se on minulle ollut uusi avautuminen. Se kokemuksellisuus, kun olin nuori ja miten suuri merkitys Narrilla oli minuun ja nyt kun katson nuoria, jotka puhuvat omista kokemuksistaan, siinä on jotain tuttua ja samaa. On välillä kauhean vaikeaa selittää, mikä on sitä samaa mutta jotkut hetket kun nuori selittää tohkeissaan, jostakin leirikokemuksestaan tai jostakin esityksestään, hetkestä jossain harjoituksista, joita tehtiin. Nuori kertoo tohkeissaan siitä mitä hän on saanut kokea tai mitä kaikkea hän on tehnyt. Kuinka se ”juttu” on ollut todella siistiä ja jännittävää. Se liittyy siihen, kuinka näen nuoren, kerrottavan innoissaan ääneen sen, että olen kokenut tällaista ja olen mukana tämänkaltaisessa jutussa mukana. Se on yksilöllistä voimaantumista ja yhdessä kokemista. Yksilönä nuori kertoo innoissaan, mistä hän on voimaantunut ja se liittyy siihen, että hän on mukana ollut jossain merkittävässä. Tunne on myös molemmin puoleinen sillä on ohjaajalle myös merkitystä. Jos havainnoinut teatteriryhmän yhteistä tilannetta,

jos ryhmässä on hyvä tunnelma ja nuoret ovat innoissaan, - se on peili tai vahvistus myös sille omalle kokemukselle työn onnistumisesta.” (Laura Toikanderin haastattelu 15.4.2011)

9.5 Taideohjaajien käsityksiä osallisuudesta ja hyvinvoinnista

Mistä nuori/nuoriso on osallinen ollessaan osallinen?

”Itse ajattelen asian näin, kun nuori on osallinen, hän on ennen kaikkea osallinen omassa elämässään. Mielestäni osallisuudessa tärkein pointti on, nuori tuntee olevansa osallinen tässä maailmassa ja siihen on kaikki oikeutus ja lupa. Tärkeää on myös se, mitä nuoren ympärillä on perhe, ystävät, koulu, harrastukset, - kaikki se mitä niihin kytkeytyy. Se on laaja monikerroksinen ja monisyinen verkosto, missä ihminen elää ollessaan osallinen. Se on henkilökohtainen osallisuuden tunne, tunne ympäröivään maailmaan ja elämään, että on asioissa mukana. Jos on halua, on myös mahdollisuus vaikuttaa ja olla osallinen. Tietoisuus siitä, että minulla on niitä kanavia, joissa voin saada oman äänen kuuluviin. Se tärkeää! Omassa työssäni olen huomannut, kanava voi olla hyvin monimuotoinen, mistä nuoren oma ääni purkautuu tai tulee esiin. Sisäinen tietoisuus siitä, että on olemassa väline tai kanava on, jota voi käyttää”. (Sari Parviainen haastattelu 25.3.2011)

Kulttuurinen osallisuus

”Usein ajattelemme, että ympäristö on meille annettua, mutta esimerkiksi jokuhan on kupin muotoillut tai tuolin suunnitellut! Näen työssäni taiteen ja muotoilun merkityksen tärkeänä. Näen sen vahvana kulttuurisena osallisuutena, sen miten me myös muutamme ympäristöä taiteen ja muotoilun kautta. Ihmiset ovat kulttuurisessa osallisuudessa tietoisia prosesseista, miten asioita tehdään ja valmistetaan. Ei ole yhdentekevää esim. millaisella tuolilla istumme, tai millaisesta kupista teemme juomme. Modernissa maailmassa on valtava määrä ihmisen muotoilemia asioita. Tämän asian ymmärtäminen ja oivaltaminen on yhteiskunnallista vaikuttamista. Ajatellaan esimerkiksi raitiovaunua. Miten se on suunniteltu ja muotoiltu, että sinne pääsee vaikkapa mummo rollaattorilla, äiti lastenvaunuilla tai invalidi pyörätuolilla menemään. Muotoilun ja taiteen maailmassa on myös tämänkaltaisia yhteiskunnallisen osallistumisen piirteitä, jota ei aina tule ajatelleeksi. Laadullisia hyvinvointiin liittyviä tekijöitä, jotka ovat osa toimivan yhteiskunnan rakentamista, näitä asioita ovat esimerkiksi kelvolliset, toimivat tuotteet ja asiat. Kulttuurinen nuorisotyö on osana sitä prosessia, joka mahdollistaa taiteen ja kulttuurin kautta yhteiskunnallista valvutuneisuutta ja lisää ymmärryksen prosesseja nuorissa. Tämä meidän on tärkeää tiedostaa! Ajattelen, että se on osallistumista yhdessä tai omalla osuudella johonkin yhteiseen asian tekemiseen tai päämäärään hyväksi. Se yleisesti yhdessä tekemistä, mutta se voilla myös olla nuoren omaa sisäistä osallisuutta” laittaa kortensa kekoon.” (Sari Parviainen haastattelu 25.3.2011)

9.6 Kulttuurinen nuorisotyö luo hyvinvointia

Kouluyhteistyö

”Nuorisoasiainkeskuksen visuaalisen taidon ja taiteen piirissä toimivat ohjaajat ottavat vastaan vierailevia ryhmiä. Koululuokat, erityisluokat sekä Omaura-ryhmät käyvät tutustumassa toimintaan ja saamassa ohjausta. Visuaalisen taidon ja taiteen ohjaajat korostavat kouluvierailujen merkitystä sille, että toimintaan tulee tätä kautta sellaisia varhaisnuoria, joiden vanhemmat eivät osaa ohjata heitä taidetoimintaan.

Ryhmäytystä tehdään erityisesti koululuokkien sekä kohdennetun nuorisotyön vertaisryhmien kanssa, joilla on vaikeuksia saada luokan tai ryhmän sisäistä dynamiikkaa toimimaan. Ryhmäytys on yhteisöllistä, osallistavaa ja sosiaalista taiteen tekemistä. Siinä yhdessä toteutettavalla projektilla on syvempi, ryhmää yhdistävä merkitys, mikä ei välttämättä ole ryhmälle tietoinen. Ideana on se, että jokainen tekee oman osansa suurempaan kokonaisuuteen niin, että yksilön työllä on oma merkityksensä, joka laajenee ja uudistuu kun kokonaisuus kootaan. Tuloksena on jotain yhteistä, yhdessä tehtyä, mikä vahvistaa ryhmän sosiaalista dynamiikkaa. Toiminta tukee nuoren omien vahvuuksien sekä tulevaisuuden mahdollisuuksien löytämistä. Opiskelu painottuu elämyksellisyyteen sekä toiminnallisuuteen. Nuorisotyöllinen lähestymistapa laajentaa nuoren mahdollisuuksia kiinnittyä arkielämään ja yhteiskuntaan. Toiminnasta vastaavat erityisluokanopettajat sekä nuorisotyöntekijät hyödyntävät myös nuorisoasiainkeskuksen visuaalisen taidon ja taiteen ohjaajien osaamista avartaakseen nuorten kokemusmaailmaa sekä tarjotakseen uusia elämyksiä ja seikkailuja. Taidetoiminnan käyttämistä metodina ei ole linjattu omaura-luokkien kohdalla, sen käyttö perustuu nuoriso-ohjaajien ja erityisluokanopettajien hyviin kokemuksiin sen toimivuudesta. Visuaalisen taidon ja taiteen ohjaajien osaamista arvostetaan, koska he osaavat ideoida sisällöltään rikkaita ja monipuolisia työpajoja, jotka laajentavat nuoren kokemusmaailmaa. Kivipajalla ovat vierailleet kaikki Omaura-luokat, ja talolta kerrotaan, ettei yksikään nuori ole jättänyt työtään kesken. Omaura-luokat perehtyvät visuaaliseen taito- ja taidetoimintaan esimerkiksi Harjun, Kipinän, Kallahden, sekä toimintakeskus Hapessa.”(Juvonen, 2010,19,20)

Kulttuurinen nuorisotyö ja koulu

Koulussa nuoren on pakko olla, koska oppivelvollisuus velvoittaa nuorta käymään koulua. Kulttuurisen nuorisotyön toimintoihin osallistutaan vapaaehtoisesti, nuori tulee omalla vapaa-ajallaan tekemään ja harrastamaan. Se asettaa toiminnalla melkoiset haasteet, jos toiminta ei kiinnosta, siihen ei silloin osallistuta.

Nuoret saattavat hyvinkin kiihkeästi keskustella siitä, mitä koulumaailmassa tapahtuu. Se maailma on heidän arkea ja lähellä heitä. Lähinnä alkuun fokus on aikailla nuoressa itsessään. Sitten kun mennään lukioikään, sitten alkaa avautua yhteiskunnallisuus. ”Hei eihän se elämä ole pelkästään minun luokka, kaverit tai perhe” On kaikkea muutakin. Se on myös hyvin persoonakohtaista, nuoret kypsyvät kovin eri tahtia.

Koulun taitoja taideaineista nuoret puhuvat usein, että niitä on liian vähän koulussa.

”Tunteja on liian vähän. Se on yksi syy miksi nuoret käyvät täällä. Myös sisällöistä ovat nuoret antaneet kritiikkiä, mitä milloinkin koulussa opetetaan ja miten asioita koulussa tehdään. Joskus nuorten ryhmissä käydään koulusta hyvinkin kriittistä keskustelua siitä, mihin koulu kasvattaa. Olen joskus joutunut puolustamaan kouluopetusta ja korostamaan, että koulu on elämää varten ja sieltä saa arvokasta tietoa myös omaan työkalupakkiin. Täällä on mahdollista tehdä ja toimia vapaammin ja edetä tekemisessä rauhallisemmin. Se on kulttuurisen nuorisotyön etu ja mahdollisuus. Täällä voi myös ”paikkailla” jos joku nuori on jäänyt koulussa jossain tehtävässä jälkeen tai vaikkapa avata nuorelle, ”mitä se perspektiivi piirustus oikein on”, täällä voimme yhdessä kokeilla ja tutustua aiheeseen tekemällä työn.”(Sari Parviainen haastattelu 23.3.2011)

Onko täällä syntynyt harrastuksen kautta halu pyrkiä alan kouluun tai onko herännyt ammatillinen kiinnostus?

”Kyllä osa nuorista on kovasti kiinnostunut koulutus mahdollisuuksista ja joskus olemme yhdessä nuorten kanssa netistä katsottu koulumahdollisuuksia, mitä koulutus sisältää ja minkälaista opiskelu koulussa on ja millaisiin ammatteihin sijoittuu jos käy tietyn koulun. Monet voivat ajatella myös, että harrastus voi sivuta ja tukea tulevaa ammattia. Jotkut myös pyrkivät määrätietoisesti tiettyihin oppilaitoksiin ja treenaavat taitojaan täällä ja saattavat kysellä pääsykoetehtävistä meidän neuvoja ja mielipiteitä heidän ideoistaan. Ohjaaja voi lisäkysymyksillä ja keskustelulla auttaa ja ohjata nuorta löytämään oman ratkaisun asiaan.” (Sari Parviainen haastattelu 3/2011)

Kohdennettu nuorisotyö

”Kädentaitoja ja taidetoimintaa käytetään yhtenä metodina myös kohdennetussa nuorisotyössä. Toiminta on suunnattu erityisiä tukitoimia tarvitseville nuorille ja heidän perheilleen. Nämä nuoret ovat 12–15 vuotiaita, jotka oireilevat normaalia murrosikää vahvemmin ja joilla on yleensä vaikeuksia vuorovaikutuksen kanssa. Yksilöohjauksen lisäksi nuorille pyritään löytämään oma vertaisryhmä, ja koko prosessia seuraa verkosto, jossa on mukana esimerkiksi koulun edustaja, sosiaalityöntekijä, nuorisohjaaja ja huoltajat. Nuoren elämäntilannetta lähestytään ratkaisukeskeisesti, tukien nuorta omien vahvuuksiensa löytämisessä sekä hänen identiteettinsä kehityksessä. Taidetoimintaan osallistuvat yleensä sellaiset nuoret, joiden harrastuneisuus on päässyt välillä lopahtamaan tai jotka haluavat kokeilla sitä. Itsensä ilmaisu taiteen keinoin on myös luontevampaa monelle sellaiselle nuorelle, joilla on vaikeuksia tehdä sitä suullisesti. Toiminta voi olla joko itsenäistä tai vertaisryhmässä toteutettavaa. Jos nuori haluaa harrastaa itsenäisesti, hän voi esimerkiksi mennä mukaan nuorisoasiainkeskuksen pienryhmätoimintaan tai saada yksilöllistä taidekasvatusta kohdennetun nuorisotyön puitteissa.

Ryhmille järjestetään myös vahvistavaa taidekasvatusta, tärkeimpänä esimerkkinä Voimatarina- metodin käyttö. Kohdennetun nuorisotyön piirissä työskenteleville ohjaajille järjestetään Voimatarina- koulutusta ja tätä metodologiaa käytetään joko säännöllisesti tai osia siitä ryhmätyksessä. Visuaalisen taidon ja taiteen ohjaajien osaamista hyödynnetään myös kutsumalla ohjaaja mukaan nuorten vertaisryhmään.

Luotsijakson päätyttyä yhteys ohjaajiin ei katkea äkillisesti, vaan tehdään vielä loppuseurantaa. Nuorten ja vanhempien antamasta palautteesta on käynyt ilmi taidetoiminnan merkitys nuoren sisäiselle kehitykselle.

Niin kohdennetussa nuorisotyössä kuin Omaura-järjestelmässäkin on havaittu, että nuoret eivät yleensä ole itse tietoisia taidetoiminnan merkityksestä identiteetin kehitykselle. Taidetoiminnan merkitys ei välttämättä avaudu nuorille heti, vaan sen elämää rikastavaan vaikutukseen havahtuminen voi tapahtua nuorilta tulleen palautteen perusteella myös myöhemmin: toiminta tuottaa nuorille omanarvontuntoa sekä aineksia itseluottamuksen kehittymiseen, mikä kantaa pitkälle elämään.” (Juvonen 2010,21)

”Ohjaan myös omaura luokkia, joille olen vetänyt keramiikka ohjausta, tällä hetkellä porukkaa on paljon, useasta koulusta. Lisäksi on vielä nuoria mielenterveys kuntoutujia, joille olen keväisin ja syksyisin vetänyt kädentaito ja keramiikka projektin. Meillä on hyviä kokemuksia esimerkiksi omaura projekteista. On nuoria joiden on ollut vaikea kiinnittyä mihinkään. Näitä nuoria on ollut meillä työharjoittelussa ja ovat sen jälkeen jääneet harrastamaan ja kiinnittyneet Harju yhteisöön. He ovat saaneet sitä kautta elämäänsä yhden kannattavan ”lisäpalkin” ja siitä on aikuisuus alkanut rakentua pikkuhiljaa. Tekeminen ja harrastaminen nuorille on myös kivaa yhdessä oloa ja hauskaa. Ihmisillä on mukavaa ja sitä ei sovi unohtaa, välillä täällä nauretaan oikein remakasti. Mitä aikaisemmin, lapsesta saakka kokee tekemisen iloa, voi toisin silmin katsella ja nähdä maailmaa, siten tulee myös sisältöä elämään. Kivaa tekemistä, ystäviä, kavereita, sitä nuoret kaipaavat, joka ei ole koulumaista tekemistä. Nuoret sanovat, että on mukavaa oppia jotain uutta, mutta ei niin kuin koulussa.. Toiminnassa tarvitaan pitkäjänteisyyttä. Esim. hankalassa elämäntilanteessa oleva nuori on saanut pysyvän harrastuksen ja tätä kautta paikan ja yhteisön johon kiinnittyä. Onnistumisen kokemus, uuden tekniikan oppiminen, tekemisen kautta tuleva itsetunnon kohoaminen, rohkeus kokeilla eri tekniikoita, esim. vesiväriä voi valuttaa tai puhalttaa, uusien näkökulmien saaminen elämään.”(Sari Parviainen haastattelu 3/2011)

”Olen miettinyt, mikä taiteen tekemisessä tuo sitä hyvinvointia. Olemme tekemisessä niin paljon luovuuden kanssa, tässä nuori saa olla ideoimassa, hän saa olla mukana toteuttamassa ideoita käytännössä näyttämöllä ja nuori on itse mukana siinä toteuttamassa ideoitaan yhdessä muiden kanssa. Se on todella

innostava kokemus kenelle tahansa, joka on saanut hyvän idean, vaikka elämässään kerran saa toteuttaa sen. Luovuuden sisältämä innostus tuottaa sitä hyvinvointia. Jos ryhmässä on hauskaa tai siellä on jokin haaste, jossa nuori ylittää itsensä, se tuottaa todella paljon hyvinvointia ja uskoa itseensä. Taiteella on valtavasti tekemistä hyvinvoinnin kanssa”.(Laura Toikander haastattelu 15.4.2011)

10.0 Pohdintoja, johtopäätöksiä ja kehittämisehdotuksia

Tässä osiossa tuon esiin asioita, joita havainnoin haastatteluiden ohessa ja lopuksi esittelen johtopäätöksiä kulttuurisen osallisuuden kehittämistyöhön.

10.1. Pohdintoja ja johtopäätöksiä

Poikkeako kulttuurinen nuorisotyö muusta nuorisotyöstä tai kulttuurinen tekeminen koulujen taidekasvatuksellisesta opetuksesta? Tutkimukseni mukaan eroja on, kulttuurinen nuorisotyö on samalla non-formaali oppimisprosessi, siinä on mukana hyvin paljon sosiaalikulttuurisen innostamisen elementtejä. Toiminnassa ovat hyvin keskeisellä sijalla tekeminen, sekä yhteisön ja ohjaajan merkitys.

Kulttuurinen nuorisotyön päämäärän on teoksen, esityksen ohella luoda hyvinvointia ja osallistaa nuoria. Kulttuurisen nuorisotyö lähtee ihmisen kokonaisvaltaisen kehittymisen näkemyksestä, jossa nuori tekemisen prosessin kautta kasvaa ja kehittyy osaksi yhteisöä. Tämän sosiaalisen pääoman turvin hän voimaantuneena kasvaa myös osaksi yhteiskunnan täysivaltaista jäsenyyttä. Kulttuurinen nuorisotyön osallistaa nuoren yksilötasolla itsetutkiskelun kautta, henkiseen ja sosiaaliseen kasvuun osaksi yhteisöä. Nuori kokee olevansa osa yhteisöä ja toimimalla yhteisön täysivaltaisena jäsenenä hän taiteen kautta osallistaa itsensä ja persoonansa osaksi yhteisön yhteistä tekemistä. Sitä kautta hän saa myös osallistua ja vaikuttaa oman taiteellisen tekemisen sisältöihin ja tavoitteisiin. Tämä luo hyvän ponnahduslaudan nuoren yhteiskunnallisen aktiivisuuden kasvulle.

Kulttuurisen nuorisotyön kautta saatu sosiaalinen pääoma on osa yksilöllistä, yhteisöllistä ja yhteiskunnallista tiedostamista. Taustalla on käsitys siitä, että yksittäisellä ihmisellä on mahdollisuus vaikuttaa yhteisön täysivaltaisena jäsenenä.

Kulttuurinen nuorisotyön ei ole kouluun verrattuna nuorelle pakollista oppimista, joka tuo toiminnalle myös toisenlaisen ulottuvuuden. Nuori osallistuu toimintaan vapaaehtoisesti, omalla vapaa-ajallaan. Tämä kertoo myös toiminnan merkityksestä nuorelle. Tutkimuksessani tuli esiin se seikka, että nuoret ovat olleet mukana toiminnassa useita vuosia, jopa yli kymmenen vuotta. Tämä tukee myös käsitystä siitä, kuinka merkittävää taideharrastukset ovat nuorille. Se on tukemassa koulun kautta saatavaa taiteen perusopetusta ja antaa lisäsyvyyttä taiteen tekemiselle. Koulujen tiukentunut tuntikehysjärjestelmä on vähentänyt opetuksesta taito- ja taideaineiden osuutta. Mikä voi osaltaan myös selittää nuorten kiinnostusta taideharrastuksia kohtaan? Monille nuorille siitä on tullut myös vastapaino kiireiselle elämäntavalle ja teoriapainotteiselle kouluopetukselle.

Taidelähtöisellä toiminnalla on nuoren elämänvalintoihin ollut myös vahva suuntaa antava voima ja merkitys, joka tulee ilmi myös tutkimuksessani. Suurelle osalle kyselyihini vastanneista nuorista on päätynyt luoville aloille. Moni nuori on saanut tärkeitä elämän eväitä taideharrastuksista matkalla aikuisuuteen.

Mielestäni kulttuurituottajan ammattiin tämä tuo uudenlaista näkökulmaa, jossa tuottajan tehtäväkenttä voisi rakentua taiteilijoiden ja taidelaitosten yleisökasvatustyöhön tekemällä yhteistuotantoja nuorten kanssa. Erilaisten yhteisprojektien kautta taidelaitokset ja taiteilijat tulisivat tutuiksi nuorille ja sitä kautta heidän mukaansa saaminen yleisö yhteistyöhön olisi helpompaa.

Taiteen tekeminen ja kulttuurin laaja-alainen ymmärtäminen lisäävät nuorella emotionaalista ja esteettistä puolta, joka on osa sosiaalista pääomaa ja lisää suvaitsevaisuutta ja monikulttuurista ymmärtämystä. Taide lisää ja laajentaa myös kauneuden tajua, joka taas luo edellytyksiä tulevaisuudessa paremman ja viihtyisemmän ympäristön ja maailman rakentamiseen.

Taideharrastus poikkeaa esimerkiksi urheilusta siinä, että taiteen tekemiseen kuuluvat olennaisena osana ns. elämän suuret kysymykset; elämän tarkoitus, mikä on oikein ja mikä on väärin, viha ja rakkaus, onni, kuolema. Näiden filosofisten, moraalisten, sosiaalisten asioiden pohtiminen on luontevaa ja melkein väistämätöntä, kun ollaan

tekemisissä taiteen kanssa. Sitä kautta nuori jäsentää suhdettaan myös ympäröivään maailmaan. Taiteella on mahdollisuus ehdottaa ratkaisuja ja visioita tulevaisuudesta, sekä paremmasta yhteiskunnasta.

Taideteos tai esitys on aina julkinen puheenvuoro. Tämän vuoksi on iso yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen asia, kun nuoret tuovat työnsä julkisesti esille. Taide saa harvoin aikaan nopeita muutoksia, mutta se laittaa usein ajattelemaan ja antaa tekijöilleen kokemuksen osallisuudesta johonkin hyvää ja oikeaan.

Taiteella voi ottaa kantaa, asettua jonkin puolelle, josta hyvä esimerkki on rasismien vastainen tapahtuma, jossa nuoret ovat taiteen ja musiikin keinoin tuoneet esiin suvaitsevaisuutta.

Taiteella on mahdollisuuksia saada paljon hyvää aikaiseksi nuorissa, sillä on usein eheyttävä vaikutus ihmiseen. On realistista todeta, ettei taiteella yksinomaan voida korjata yhteiskunnassa ilmeneviä epäkohtia. Taide ei voi korvata mielenterveyspalveluja, mutta se olla näiden palvelujen apuna ja tukena.

Nuorten harrastamisen kentästä puhuttaessa tärkeä tulevaisuutta määrittävä tekijä on Helsingin kaupungissa laadittu Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (LASU), joka vastaa lastensuojelulain kunnille asettamaan velvoitteeseen laatia suunnitelma valtuustokausittain lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi kunnassa. Hyvinvointisuunnitelmassa nuorten ikäryhmää (13-20v) koskevat haasteet liittyvät taloudellisesti ja sosiaalisesti heikompiosaisten harrastusmahdollisuuksiin. Lasten ja nuorten osallisuutta ja yhteisöllisyyttä pyritään vahvistamaan nostamalla vuorovaikutus ja tunnetaitojen kehittäminen lasten ja nuorten tasapainoisen kasvun voimavaraksi. Tähän tavoitteeseen pyritään lisäämällä kulttuuri- ja taidetoimintaa kouluissa sekä kehittämällä vapaa- ja loma-ajan toimintaa kouluikäisille nuorille erityisesti sosioekonomisesti heikommilla alueilla. Painopisteenä on ennaltaehkäisevä tuki, mikä puolestaan asettaa hedelmälliset lähtökohdat nuorten harrastustoiminnan kehittämiseksi. Hyvinvointisuunnitelman tavoite on hallintokuntien välinen yhteistyö, jolle on nyt entistä paremmat mahdollisuudet ja selkeä linjaus.

Nuorten taideharrastamisen kenttää hahmottaessa nuorisoasiainkeskuksen näkökulmasta oleellisin kumppani on kulttuurikeskus. Näiden hallintokuntien välistä työnjakoa on määritelty 80-luvulla, jolloin niiden väliseksi työnjaoksi sovittiin, että kulttuurilautakunta tukee selkeästi kulttuuritoimintaa harjoittavia taiteellisesti pitkälle edistyneitä ryhmiä, kun taas nuorisotoimen rooli oli lasten ja nuorten omaehtoisen kulttuuritoiminnan edistäminen yhteisöissään ja yhteiskunnassa¹. Sitten roolit ovat limittyneet: molemmat tahot järjestävät nuorille vapaa-ajan taidetoimintaa ja yhteisiä kosketuksia on ollut myös kouluyhteistyön puitteissa.

Eräs edelleen elävä diskurssi on se, että pitkäjänteinen taidetoiminta ei kuulu nuorisotyön piiriin, koska sitä järjestävät nuorille muut tahot, kuten kulttuurikeskus. Huomionarvoista on se, että kulttuuri- ja nuorisotoimen taidetoiminnalla on erilaiset lähtökohdat. Kulttuurikeskus keskittyy puhtaasti taiteeseen ja kulttuuriin, kun taas nuorisoasiainkeskuksen taidetoiminnassa lähtökohta on nuori. Kulttuurikeskuksessa tiedostetaan myös yhtä lailla taiteen ja kulttuurin merkitys ihmisen hyvinvoinnille, mutta nuorisoasiainkeskuksella on vahvempi sosiaalinen näkökulma. Vastuu nuorten taidetoiminnasta koetaan Kulttuurikeskuksen Nuorisoasiainkeskuksen kohdalla yhteiseksi, ja erojen sijasta halutaan keskittyä voimien yhdistämiseen. Vantaan nuoriso- ja kulttuuritoimi ovat ottaneet esimerkillisen askeleen tässä asiassa. Niiden toimesta on laadittu yhdessä kulttuurisen nuorisotyön tulokortti vuodeksi 2011, joka tekee näkyväksi yhdessä järjestettävät tapahtumat, toiminnan, sekä sisällön kehittämisen, keskeisenä teemanaan nuorten osallisuus. Tulokortin avulla yhteistyö tehdään näkyväksi sekä säästetään henkilöstöresursseja. Olisi toivottavaa, että Helsingissä johtoportaan lisäksi myös toimeenpaneva taso istuisi yhdessä pöydän ääreen pohtimaan yhdessä hallintokuntien roolia, työnjakoa ja mahdollisuuksia koota kaikki kulttuuritarjonta samalle tarjottimelle niin, että nuoren olisi se helppo löytää.

Nuorille taidetoimintaa järjestävien kulttuurikeskuksen ja nuorisoasiainkeskuksen toiminta linkittyy myös koulumaailmaan. Kulttuurikeskuksen kohdalla linkki on vahvempi ja rakenteellisempi, nuorisoasiainkeskuksen kohdalla puolestaan Omaura-järjestelmä on toimintarakenteeseen määritelty, mutta muut yhteydet koulumaailmaan perustuvat ohjaajien ja opettajien välisiin henkilökohtaisiin yhteyksiin.

¹

Kari Naalisvaara, siteerattu teoksessa Ilves, Kirsi (1998), 151.

Yksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman kärkihankkeista on lasten ja nuorten vuorovaikutus- ja tunnetaitojen sekä osallisuuden kehittäminen taide- ja kulttuuritoiminnan kautta. Tätä varten laaditaan kulttuurikeskuksen johdolla ja hallintokuntien (kulttuuri-, kirjasto- ja nuorisotoimi sekä opetus- ja liikuntavirasto) yhteistyönä kulttuurikasvatussuunnitelma, jonka tavoitteena on lisätä kulttuuritarjontaa oppilaiden ja opetuksen käyttöön kaupungin omien kulttuurilaitosten, eri kulttuuritoimijoiden ja koulujen yhteistyönä.

10.2 Kehittämisehdotuksia

Erityisesti poikien saaminen mukaan kulttuuritoimintaan on vaikeaa. Kulttuuriselle nuorisotoiminnalle ovat 13–18-vuotiaat pojat vaikeimmista kohderyhmistä. Tuossa iässä kaveripiirin merkitys korostuu ja pitkäjänteiset harrastukset jäävät helposti. Nuorille on tyypillistä halu kokeilla eri kulttuuritoimintaa. Kulttuuritarjonnassa tulee olla myös lyhytkestoisia vaihtoehtoja, mutta näiden jälkeen tulee olla myös mahdollisuus edistyä harrastuksiensa parissa. Kulttuurisen nuorisotyön viestinnässä tulisi erityisesti huomioida pojat, esimerkiksi tuomalla esiin musiikkitoimintojen mahdollisuuksia ja järjestämällä artisti tapaamisia.

Nuorten kansalaistoiminnalle on annettava vahvemmat toimintamahdollisuudet kaupungissa. Kulttuuritoimintaan osallistuminen antaa kokemuksen siitä, että yhteisöllisellä toiminnalla voi vaikuttaa. Monikulttuurisilla nuorten järjestöillä on paljon annettavaa Helsingin kulttuurielämälle ja sitä voidaan edistää järjestämällä yhteistyössä tapahtumia, sekä järkevällä resurssien jaolla eri hallintokuntien kesken esimerkiksi tilakysymyksissä.

Kuntasektori tulee olemaan tulevaisuudessa taloudellisesti ahtaamalla. Pienemmillä resursseilla on tuotettava enemmän palveluita. Tässä kehityksessä on vaarana, että lasten ja nuorten alueelliset harrastusmahdollisuudet heikkenevät. Erityisen huolissani olen lapsille ja nuorille suunnatun taidekasvatuksellisen työn kaventumisesta. Tulevaisuudessa on saatava aikaiseksi yhteistyöhön tähtääviä hankkeita erihallintokuntien ja kolmannen sektorin kanssa. Esimerkiksi lapsille ja nuorille suunnattua taideopetusta voidaan mielestäni yhteistyössä tehdä koulun, kulttuuritoimen, nuorisotoimen, kolmannen sektorin ja vapaan kentän ryhmien kanssa.

Näin taide ja kulttuuri jäsentyisivät lasten ja nuorten elämään luonnollisena osana ja mahdollisuutena, kynnyks osallistua taideharrastukseen madaltuisi.

Myös nuorisoasiainkeskuksen organisaatorakennetta tuli purkaa ja keventää. Alueellisten ja keskitettyjen palveluiden osastojen yhdistäminen yhdeksi operatiiviseksi nuorisotoiminnan osastoksi vähentäisi turhaa byrokratiaa ja vähentäisi kustannuksia. Se yhdentäisi toimintamuotoja, sekä lisäisi koko hallintokunnan yhteisöllisyyttä. Organisaatiomuutos kehittäisi sisällöllistä toimintaa paremmin ja juurruttaisi kulttuurista nuorisotyötä tasapuolisesti eri alueille. Kulttuurisen nuorisotyön pedagogista osaamista ja työmenetelmiä tulee kirjoittaa talteen ja dokumentoida valokuvin ja videoin työtä. Ohjaajien olisi hyvä kirjoittaa kokemuksiaan ja työprosesseja, havaintoja muistiin, jotka hän voi kirjata ikään kuin ulkopuolisen silmin (esim. aluksi ”ohjaaja” kertoi nuorille teatterin tekemisestä jne.) Nämä työmenetelmät olisi hyvä taltioida yhteiseen tiedostoon, josta ne olisivat saatavilla kaikkien käytettäväksi. Pedagoginen dokumentointi on tärkeä työväline ohjaajille ja työyhteisöille. Se on hyvä ja konkreettinen työkalu arvioitaessa omaa toimintaa. Pedagoginen dokumentointi tarjoaa innostavan ja osallistavan prosessimallin, jolla voidaan muuttaa ja kehittää toimintaa hyväksi koettujen mallien pohjalta.

Helsinkiläisille nuorille suunnattu osallisuus kysely on syytä tehdä nuorisotoiminnassa. Sitä kautta saataisiin arvokasta palautetta osallisuus hankkeiden ja toiminnan kehittämiseksi ja fokusoinnissa.

Nuorisoasiainkeskuksen järjestämään tanssitoimintoihin ja tapahtumiin osallistuu vuosittain valtava määrä nuoria. Esimerkiksi Dancer Action tapahtuma kerää vuosittain yli 1500 tanssijaa ja tanssin ystävää yhteen. Tanssitoiminnasta, sen laajuudesta ja merkityksestä olisi hyvä tehdä oma selvitystyö.

Hiljaisesta tiedosta on myös hyötyä esimerkiksi kulttuurituottajan ammatissa, vaikkapa yleisökäyttäytymisen ennustamisessa, tapahtumien suunnittelussa, tulevien trendien ennakkoinnissa. Myös riskien hallinnassa hiljaisesta tiedosta on paljon hyötyä. Se on kokemusperäistä tietoa, joka on saatu Non-formaalisena oppimisena tekemisen kautta. Mielestäni tuottajan tulisi pitää tapahtumapäiväkirjaa, johon voi kirjata koko tapahtumaprosessin alusta loppuun, kaikki onnistumiset ja virheet. Myös eri

toimintojen kehittyminen, muutosprosessit ja niiden kuvaus narratiiviseksi tarinaksi on arvokasta hiljaisen tiedon dokumentointia. Tuottajan työn on mielestäni myös tietoisuuden lisäämistä kulttuurisesta nuorisotyöstä. Toiminnasta tulee tehdä hyvä viestinä suunnitelma, jossa tuodaan esiin kulttuurisen nuorisotyön hyvinvointia tuova merkitys ja monipuolinen tarjonta, sekä turvallinen toimintaympäristö.

Julkinen sektori joutuu tiukentuvan talouden myötä pohtimaan toimintojensa vaikuttavuutta ja avaamaan työnsä merkityksiä. Esimerkiksi Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen uutena haasteena on tuottavuuslaskennan toteuttaminen kaupungin linjausten mukaisesti, jolloin ohjaavaksi muodostuu käyntikerran hinta(toimipaikan menot jaettuna kävijöiden määrällä). Tämä voi vaarantaa taidekasvatukseen pohjautuvan kulttuurisen nuorisotyön asemaa. Jos työn merkitys jää määrällisten tavoitteiden varaan, niin pahimmassa tapauksessa nuorisotyökin palvelee vain tunnuslukuja sisällön kustannuksella. (Paakkunainen, Suurpää, 25, 2011)

Kulttuurinen nuorisotyö on nimenomaan yhdessä toimimista ja kokemista. Taidelähtöisen toiminnan lisäksi, siihen liittyvät sosiaaliset taidot, vuorovaikutus, keskustelu, kuuntelu, ongelmanratkaisu sekä niihin liittyen yhteisölliset taidot kuten osallistuminen ja vaikuttaminen. Olen vakuuttunut siitä, että kulttuurisen nuorisotyö on arvolähtökohdiltaan nuoriso -ja taidelähtöistä toimintaa, jossa nuori on osallisena aktiivisena toimijana yhteisössään, ei passiivisena osallistujana ja sivusta seuraajana.

Nuorisotyön ydinprosessi on ohjaajan ja nuoren kohtaamisessa, jossa aikuisella ohjaajalla on tarjottavana nuorelle keskeisiä kasvatuksellisia arvoja. Tärkeää on, että nuorella on mahdollisuus löytää nuorisotyön kautta eväitä omaan elämäänsä. Nuorisotyön tehtävänä on kunnioittaa nuoren oikeutta olla oman itsensä tekijä. Nuori on ainutkertainen ja omavastuinen olento, jolla on kyky aitoihin valintoihin, sekä lukematon määrä persoonallisia mahdollisuuksia oman luovuutensa ja ihmisyytensä toteuttamiselle.

Nuorisotyön missio on tuoda työssään esille arvoja. Niiden on tuettava ja vahvistettava nuoren persoonan kasvua kohti inhimillistä hyvää. Vahvistaa nuoren identiteettiä ja antaa sitä kautta nuorelle arvo, - merkitys hänen ainutkertaiselle elämälle. On tärkeää,

että nuorison kanssa tehtävässä työssä pidetään yllä toivoa paremmasta.

Esseisti Antti Nylén toteaa hienosti; ”taide on hallitsematon, ihmeellinen vapauden alue, jonne kaikki ovat kutsuttuja ja kuka tahansa voi mennä, jos vain rohkeus riittää”.(Myllyniemi 2009,20)

Lähteet:

Annikki Anttilan kirjallinen teksti Kulttuurinen osallisuus 28.5.2011

Blåfield Ville (toimittanut) 2001. ”Kolmantena päivänä lähti ääni”: Nuorten toiminta ja taidekeskus Narri 20 -vuotta juhla-julkaisu, Helsingin kaupungin Nuorisosiainkeskuksen julkaisu

Cecilia von Branderburg toim. Kulttuurin ja hyvinvoinnin välisistä yhteyksistä, Näköaloja taiteen soveltavaan käyttöön Opetusministeriön julkaisuja 2008:12

Cretschel, Anu Nuorisotalo mahdollistavana lähiyhteisönä: nuorten näkökulma Helsingin Nuorisosiainkeskus Julkaisuja 03/2011 & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 41. Helsinki 2011

Cretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi, toimittaneet, 2008, Lasten ja nuorten kunta, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 77, Opetushallitus, Nuorten osallisuushanke, Humanistinen ammattikorkeakoulu, Sarja A 3, 2007

Haapanen, Sinikka & Sava, Inkeri & Vesanen-Laukkanen, Virpi (toim.) (2006): Voimatarina Nuorisotyössä. Helsingin kaupunki, Nuorisosiainkeskus.

Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskus yleisesite (2009) www.nuoriso.hel.fi/

Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskus toimintakertomus 2010. Aksidenssi Oy, 2011

Ilves, Kirsi Stadi ja sen nuoret, Nuorisotyötä Helsingissä 1948 -1997, Helsingin kaupungin Nuorisosiainkeskus, Oy Edita Ab 1998

Juvonen, Annimari, 2010 Helsingin kaupungin Nuorisosiainkeskus Visuaalisen taidon ja taiteen selvitys

Kapanen, Hanna & Svinhufvud, Leena Fantasy Design in Community 2011, Julkaisija Design Museo Helsinki/Fantasy Design Community 2009-2011, Art Print Helsinki 2011

Koskinen Tuulikki, Mustonen Pekka, Sariola, Reeta toim. Taidekasvatuksen Helsinki – lasten ja nuorten taide -ja kulttuurikasvatus, Helsingin kaupungin tilastokeskus 2010, Multiprint Oy, Espoo

Kulttuuripolitiikan strategia 2020, Työryhmä, Opetusministeriön julkaisuja 2009:12, Yliopistopaino Helsinki 2009

Kurki, Leena 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen, Tampere: Vastapaino

Nuori kulttuuri tilan luojana, Kulttuurisen nuorisotyön strategia, Helsingin kaupungin Nuorisosiainkeskuksen julkaisu 2001

Myllyniemi, Sami, Taidekohtia Nuorisobarometri 2009
 Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 97
 Nuorisoasiainneuvottelukunta, julkaisuja 41, Yliopistopaino Oy Helsinki 2009

Myyrä, Reetta Kirjallinen teksti Kulttuurinen osallisuus teatterissa 28.5.2010

Nivala, Elina & Saastamoinen, Mikko toim. Nuorisokasvatuksen teoria -perusteita ja puheenvuoroja Tampereen Yliopistopaino 2007

Paakkunainen, Kari & Suurpää, Leena, Nuorten poliittinen ohjaus- strategista johtamista, kentän kasvavaa yhteistyötä vai latistuvaa osallistumista?
 Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 43. Unigrafia, Helsinki 2011

Rajala, Mikko, Musiikki on elämä! Nuorten näkökulmia musiikin harrastamiseen non-formaalissa oppimisympäristössä, Proseminarityö 7.4.2008, Musiikkikasvatuksen koulutusohjelma Sibelius Akatemia

Tola, Pamela, 2007, Miksi näyttelen? Ajatus kirjat, Gummerus Kirjapaino Oy Jyväskylä 2007

Sisältö edellä, Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus, Kulttuurisen nuorisotyön toiminnan suuntaviivat vuosille 2007–2010, Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen julkaisuja, 2007

Haastattelut:

Taideohjaaja Annikki Anttila 1.4.2011

Taideohjaaja Anu Horttanainen 28.3.2011

Kulttuurisuunnittelija Sinikka Haapanen 1.4.2011

Taideohjaaja Arja Huotari 14.4.2011

Toiminnanjohtaja Pekka Juntunen 8.4.2011

Nuoriso-ohjaaja Mats Takila 14.4.2011

Draamapedagogi Laura Toikander 15.4.2011

Draamapedagogi Reetta Myyrä 8.4.2011

Kirjalliset kysymykset Narrin nuorille

Hei!

Teen parhaillani opinnäytetyötäni aiheesta "Kulttuurinen osallisuus" ja mieleeni tuli kysyä ex-narrilaisilta, muutamia kysymyksiä menneisyydestä. Toivon, että muistelet hieman menneitä ja kirjoitat muutaman rivin tai enemmänkin Narrista.

Kysymykset:

1. Mitä harrastit Narrissa?
2. Milloin?
3. Mitä muistoja Narri tuo Sinulle ensimmäisenä mieleen?
4. Mikä oli tärkeää tekeminen ja sisältö vai yhteisö -vai molemmat?
5. Ohjaajien merkitys?
6. Oliko Narri ajasta Sinulle hyötyä tai merkitystä myöhemmässä elämän vaiheissa?
7. Mitä mielestäsi tarkoittaa osallisuus ja kulttuurinen osallisuus?
8. Mitä teet nykyisin?
(Vastaukset julkaistaan työssäni nimimerkillä tai etunimellä ja tiedot ovat luottamuksellisia)
Toivoisin, että voisit lähettää vastaukset 4.4.2011 mennessä minulle facebookiin tai s-postilla pekka.monttinen@hel.fi

terveisin Pekka Mönttinen

pekka.monttinen@hel.fi

Kysymykset ohjaajille:

Nimi:

Toimipaikka:

Ohjaustyö:

1. Mistä nuori on osallinen ollessaan osallinen?
2. Mitä on mielestäsi kulttuurinen osallisuus?
3. Mikä on ohjaamasi ryhmän/ yhteisön merkitys nuorelle?
4. Ohjaajan merkitys nuorelle ja ryhmälle?
5. Kumpaa asiaa painotat ohjaustyössäsi prosessia vai lopputulosta - esitystä/teosta – vai molemmat?
6. Kuvaa nuorten ryhmän toimintaa prosessina alusta – loppuun (fanatsy design malli liitteenä) ja testaa samalla fantasy design mallia (voit täydentää ja tehdä korjauksia)
7. Keskustelevatko nuoret usein tekemisen ohella esim. yhteiskunnallisista asioista tai elämään liittyvistä arvoista /kysymyksistä ryhmässä tai yksin? (Kerro esimerkkejä teemoista ja aiheista)
8. Lisääkö taiteellinen/kulttuurinen toiminta nuoren hyvinvointia? jos vastaat kyllä kerro muutamalla sanalla esimerkkejä
9. Koetko olevasi osallinen oman työsi kehittämisessä ja vaikuttamaan asioihin riittävästi?
10. Miksi teen työtä nuorten kanssa?
11. Mitä toivoisit tulevaisuudessa nuorisotyöltä?
12. Olisitko valmis tekemään kulttuurista yhteistyötä erilaisten väestöryhmien, ikäryhmien ja kumppaneiden kanssa? Uhka kuva: Kuntasektori joutuu tulevaisuudessa kamppailemaan taloudellisten ongelmien kanssa, rahaa ja resursseja on vähemmän käytettävissä. (esim. nuoret, aikuiset, vanhukset, koulu, 3.sektori, taiteen vapaa kenttä jne....) Visioi muutamalla sanalla! ☺

Toivon, että saisit palautettua vastaukset 6.4.2011 mennessä osoitteeseen:

pekka.monttinen@hel.fi

terveisin Pekka